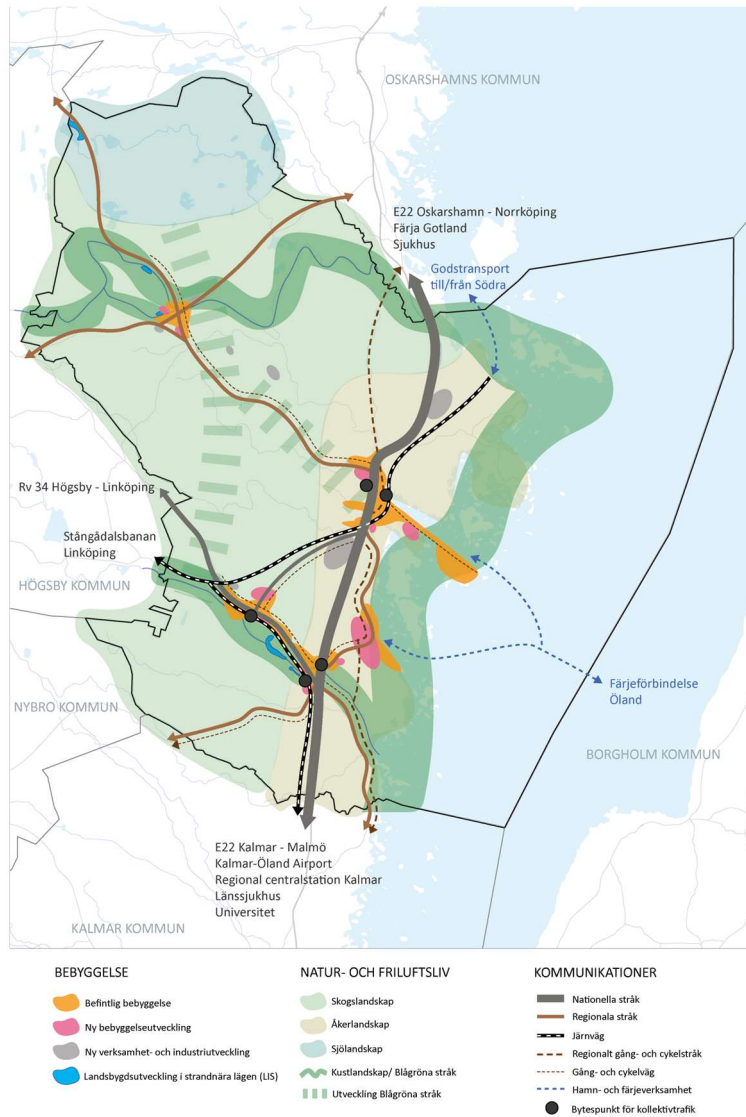

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING (MKB) ÖVERSIKTSPLAN MÖNSTERÅS KOMMUN

ANTAGANDEHANDLING 2024-10-10

PROJEKTBYGGAREN I BLEKINGE AB

Kontoret i Karlskrona: Stortorget 10, 371 34 Karlskrona

www.projektbyggaren.se

Ansvarig: Jessica Andersson

Granskad av: Fredrik Kastberg

ICKE TEKNISK SAMMANFATTNING

Bakgrund och syfte

Nuvarande översiktsplan för Mönsterås kommun består av tre delar som är antagna år 2002, 2006 och 2012. Just nu pågår ett arbete med att ta fram en ny översiktsplan för Mönsterås kommun, och planen är att en ny översiktsplan ska kunna antas under hösten år 2024.

Visionen för Mönsterås kommun i den kommande översiktsplanen är *En hållbar kommun att verka, vistas och växa i* och visar framtidsbilden av kommunens önskade utveckling till år 2040, med utblick till 2050. Visionen tar avstamp i globala, nationella och regionala mål samt formar Mönsterås kommuns utveckling utifrån dess egna förutsättningar. Visionen är uppdelad i fyra strategier som i stora drag beskriver vägen till att uppfylla visionen.

1. Prioritera en bra livsmiljö i hela kommunen
2. Fokusera på företag och näringsliv
3. Arbeta för en regional samverkan i Kalmarsund
4. Möjliggöra en hållbar och grön framtid

Översiktsplanen

Den största bebyggelseutvecklingen planeras i Mönsterås och Timmernabbens samhällen. I Mönsterås samhälle föreslås förtätning i stort för att få en tydligare sammanhållen struktur, men även två nya områden för bostadsutveckling föreslås väster om E22. I Timmernabben pekas tre bebyggelseområden ut väster om det befintliga samhället. Generellt anger översiktsplanen att bostadsbebyggelsen ska fortsätta utvecklas i kommunens fem samhällen. Centralorten Mönsterås och serviceorterna ska ha en tydlig centrummiljö med fungerande samhällsservice. För landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) föreslås sex mindre områden längs kommunens åar och sjöar.

Södra Skogsägarna är kommunens största privata arbetsgivare. Kärnverksamheten är massaproduktion men utgör också en viktig producent av grön el där fjärrvärme och tallolja som omvandlas till biodiesel framställs. För stora delar av området finns detaljplaner med fortsatt möjlighet till utbyggnad av kompletterande industri. Översiktsplanen öppnar möjligheten för ytterligare utveckling av den befintliga verksamheten. Föreslagna ytor för nya verksamhet- och industriområden i anslutning till Södras verksamhetsområde tillåter andra företag att etablera sig i dess närhet och nyttja befintlig service.

I Kronobäcks industriområde finns detaljplanelagd mark som möjliggör för verksamheter, företag och industrier med omgivningspåverkan att etablera sig. Området är viktigt för att möjliggöra verksamhetsetableringar strax utanför Mönsterås i stället för att fortsätta växa inom orten. Inför framtiden behöver det finnas ett väl tilltaget område för såväl nya etableringar som för utvecklingsmöjligheter för befintliga verksamheter. Dessa samlas med fördel i Kronobäck.

Omkring två kilometer söder om Fliseryd finns ytterligare ett större industri- och verksamhetsområde. Området är inte detaljplanelagt men översiktsplanen säkerställer mark för verksamhetens fortsatta utveckling. Vid Grimhult planeras en biogasanläggning.

I översiktsplanen anges att de blågröna kopplingarna ska stärkas i skapandet av en sammanhängande grönstruktur som sträcker sig över alla de fem samhällena och bidrar till upprätthållandet av ekosystemtjänster.

Längs E22 arbetar Mönsterås kommun för planskilda korsningar för att öka trafiksäkerheten genom Mönsterås och Ålem. Järnvägen utgör ett viktigt transportstråk och i översiktsplanen anges att kommunen vill att Stångådalsbanan ska elektrifieras. Kommunen vill också möjliggöra för ett triangelspår vid Sandbäckshult, vilket skulle möjliggöra godstrafik från Mönsterås norrut mot bland annat Oskarshamn, Hultsfred och Nässjö. Mönsterås kommun har ett väl utbyggt cykelnät som länkar samman de olika samhällena. För att erbjuda ett mer sammanhållet cykelnät föreslås sträckorna Finsjö-Habbestorp, Blomstermåla - Sandbäckshult, Ålem-Häggemåla, Ålem-Kåremo via Patamalm och Kuggås-Drakenäsvägen att utökas med trygga och säkra gång- och cykelvägar.

Nollalternativet

Ett alternativ som beskriver miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om översiktsplanen inte genomförs ska alltid finnas med. Ett sådant alternativ kallas nollalternativ. Alternativet ska spegla hur miljön påverkas av den troliga utvecklingen om den aktuella översiktsplanen inte genomförs. Det är mot nollalternativet som översiktsplaneförslaget ska bedömas.

Utgångspunkten för nollalternativet i detta fall är den nu gällande översiktsplanen samt pågående och gällande detaljplaner. Nuvarande översiktsplan för Mönsterås kommun består av tre delar, antagna år 2002, 2006 och 2012.

Effekter och konsekvenser

Översiktsplaneförslaget bidrar till positiva miljökonsekvenser för samtliga av de aspekter som har konsekvensbedömts, med undantag av hushållning med naturresurser. Detta beror på att översiktsplanen föreslår nio utvecklingsområden som i olika omfattning tar jordbruksmark i anspråk (enligt data från Länsstyrelsen gällande produktiv åkermark), vilket medför negativa konsekvenser för jordbruket som näring. Den totala andelen som tas i anspråk är begränsad, och bedöms inte påverka livsmedelsproduktionen på vare sig lokal eller regional nivå, och framför allt inte på nationell nivå. Dock kan jordbruksmarken som ekosystemtjänst påverkas negativt.

Översiktsplanen bidrar framför allt till stora positiva konsekvenser för påverkan på *miljökvalitetsnormerna för vatten*. Mönsterås kommun har antagit en vattentjänstplan, som kommer att utgöra ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Översiktsplanen tillsammans med vattentjänstplanen bedöms medföra måttliga positiva konsekvenser för många av de aspekter som är knutna till klimat samt vattenförsörjning.

För nollalternativet varierar konsekvenserna av negativ grad. Allra störst negativa konsekvenser uppstår för aspekten *Klimatanpassning*, då befintlig översiktsplan i stort saknar ställningstaganden och ambitioner för hur kommunen ska arbeta med klimatrelaterade skyddsåtgärder som exempelvis ökade flöden vid skyfall. De negativa konsekvenserna beror

också till stora delar av att nollalternativet saknar ställningstaganden, eller så är dessa svaga och allt för övergripande.

Graden av positiva konsekvenser kan öka om föreslagna åtgärder beaktas i det kommande arbetet. Inom vissa aspekter behöver ställningstaganden kompletteras, göras tydligare eller konkretiseras för att kunna få önskvärda effekter och utgöra ett komplett underlag inför framtida detaljplan- eller bygglovsprocesser.

Översiktsplanen bedöms medverka till att de flesta av de berörda miljömålen uppnås.

I Mönsterås kommun finns ett flertal riksintresseområden. I översiktsplanen ska kommunen redovisa eventuella avvikande ståndpunkter, tolkningar och preciseringar av de utpekade riksintresseanspråken. Mönsterås kommun redovisar ett antal ställningstaganden, både generella ställningstaganden som berör samtliga riksintresseområden, men även precisa ställningstaganden för respektive riksintresseändamål. För ett antal riksintressen för kulturmiljövård som bedöms extra känsliga för förändring redovisas även riktlinjer för att värna riksintresset. Översiktsplanens ställningstaganden för respektive riksintresseändamål, medför att det finns goda förutsättningar för att stärka riksintresseområdenas kärnvärden

Ett antal utvecklingsområden berör riksintresseområden, för samtliga görs bedömningen att ingen påtaglig skada uppstår. Risk kan finnas för en påverkan för några av riksintresseområdena, men detta kan hanteras i kommande detaljplaner genom utredningar samt säkerställande av skyddsåtgärder i detaljplaner. Merparten av riksintresseområdena står inte i konflikt med några föreslagna utbyggnadsområden i översiktsplanen.

Hushållningsaspekterna bedöms ha tillgodosetts i kommunens planering.

I översiktsplaneförslaget anges ett antal ställningstaganden som medför positiva effekter för miljö kvalitetsnormerna för vatten och som är i linje med förbättringskravet. Exempelvis anges att kommunens vatten ska skyddas mot åtgärder som negativt kan påverka vattenkvaliteten, i anslutning till transporter av farligt gods och andra risk-anläggningar ska detta särskilt beaktas. Vidare anges att kommunen ska säkerställa ytor för dagvattenhantering på allmänplats i detaljplanerna samt att vid plan- och lovgivning så ska kommunen säkerställa att vattenkvaliteten inte försämras i recipienterna. Ställningstagandena visar att kommunen har en medvetenhet samt en vilja med att arbeta för förbättrade vattenförekomster.

Översiktsplaneförslaget bedöms till stora delar medföra positiva konsekvenser för de försörjande ekosystemen, såsom vattenförsörjning (dricksvatten). Odlingslandskapet, betesmark och åkermark tillhandahåller flera ekosystemtjänster varav de flesta ingår i de försörjande tjänsterna, exempelvis ekosystemtjänsten matförsörjning. Planförslaget tar i anspråk en liten del av kommunens produktiva jordbruksmark och bedöms leda till små eller obetydliga effekter på de ekosystemtjänster som jordbruksmarken tillhandahåller.

För de stödjande ekosystemtjänsterna bedöms stora positiva konsekvenser uppstå genom att översiktsplanen pekar ut grönområden, samt blå-gröna strukturer. Dessa bidrar till grön infrastruktur, arters fortplantning, födosök och spridning, samt för variationsrikedom och

växelverkan mellan arterna. Nya och bevarade blå-gröna strukturer bidrar även till pollinering, vilket stärker de stödjande ekosystemtjänsterna.

Översiktplaneförslaget medför att tillgången till grönska och natur för invånarna tryggas och förbättras genom att eftersträva tätortsnära natur samt genom att bevara befintliga grönområden och integreringen av grönytor i bebyggelsen, vilket bedöms bidra till de kulturella ekosystemtjänsterna fysisk hälsa, mentalt välbefinnande, kunskap och inspiration, social interaktion, samt kulturarv och identitet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	8
1.1	BAKGRUND	8
1.2	BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN	8
1.3	UPPFYLLET AV KRAVET PÅ SAKKUNSKAP	8
1.4	MILJÖBEDÖMNINGENS SYFTE OCH INNEHÅLL	8
2	AVGRÄNSNING AV MILJÖBEDÖMNINGEN	10
2.1	AVGRÄNSNING AV NIVÅ	10
2.2	TIDSMÄSSIG AVGRÄNSNING	10
2.3	SAKMÄSSIG AVGRÄNSNING	10
2.4	GEOGRAFISK AVGRÄNSNING	12
3	METOD FÖR GENOMFÖRANDE AV MILJÖBEDÖMNING	13
3.1	BEDÖMNINGSGRUNDER	13
3.2	METOD FÖR KUNSKAPSSAMMANSTÄLLNING OCH BEDÖMNING	13
3.3	BEDÖMNING AV PÅTAGLIG SKADA PÅ RIKSINTRESSEN	14
3.4	OSÄKERHETER	14
3.5	ÅTGÄRDER OCH ÅTGÄRDSREGLERING	15
4	GÄLLANDE PLANER OCH PROGRAM	16
5	STUDERADE ALTERNATIV	19
5.1	ALTERNATIV UTFORMNING	19
5.2	ÖVERSIKTSPLANENS HUVUDDRAG	22
5.3	NOLLALTERNATIV	27
6	MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING	28
6.1	NATURMILJÖ	28
6.2	KULTURMILJÖ	36
6.3	REKREATION OCH FRILUFTSLIV	42
6.4	JORD- OCH SKOGSBRUK	46
6.5	VATTENMILJÖ	50
6.6	HUSHÅLLNING MED VATTEN	63
6.7	MÄNNISKORS HÄLSA	66
6.8	RISK OCH SÄKERHET	69
6.9	KLIMATANPASSNING	71
6.10	KLIMATPÅVERKAN	75
	Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder	79
7	EKOSYSTEMTJÄNSTER	80
7.1	BEGREPPET EKOSYSTEMTJÄNSTER	80

7.2	GRUNDVATTEN	80
7.3	VÅTMARKER, VATTENDRAG, SJÖAR OCH HAV	80
7.4	JORDBRUKSMARK OCH BETESMARK	81
7.5	SKOG OCH GRÖNYTOR	81
8	KUMULATIVA EFFEKTER	83
8.1	BEGREPPET KUMULATIVA EFFEKTER	83
8.2	BEDÖMNING AV KUMULATIVA EFFEKTER	83
9	AGENDA 2030 OCH MILJÖMÅL	86
9.1	GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING – AGENDA 2030	86
9.2	NATIONELLA OCH LOKALA MILJÖMÅL	87
10	SAMLAD BEDÖMNING AV MILJÖPÅVERKAN	93
10.1	ÖVERSIKTSPLANENS MILJÖKONSEKVENSER	93
10.2	PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSEOMRÅDEN	94
10.3	PÅVERKAN PÅ MILJÖKVALITETSNORMER	95
11	FORTSATT ARBETE OCH UPPFÖLJNING	97
12	REFERENSER	98

1 INLEDNING

1.1 BAKGRUND

Projektbyggaren Teknik Syd AB har på uppdrag av Mönsterås kommun arbetat fram föreliggande miljökonsekvensbeskrivning (MKB). MKB:n är en del av den miljöbedömning som görs för Mönsterås kommuns nya översiktsplan. Arbetet med miljöbedömningen och att ta fram MKB-dokumentet har skett integrerat med planarbetet. Uppdragsansvarig hos Projektbyggaren Teknik AB är Jessica Andersson. Kontaktpersoner på Mönsterås kommun är Frida Emtorp, planarkitekt.

1.2 BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Kommunen ska göra en strategisk miljöbedömning i de fall genomförandet av översiktsplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Första steget i den strategiska miljöbedömningen är en undersökning av om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. I miljöbedömningsförordningen har dock regeringen föreskrivit att en översiktsplan alltid ska antas medföra betydande miljöpåverkan.

I Miljöbedömningsförordningen (2017:966) anges att en betydande miljöpåverkan alltid ska antas när översiktsplanen anger förutsättningar för bland annat tätortsbebyggelse, industriområden, byggande av vägar och olika anläggningar för turism och friluftsliv. Det innebär att en översiktsplan i princip alltid kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och att en strategisk miljöbedömning inklusive en miljökonsekvensbeskrivning alltid ska göras när en översiktsplan upprättas eller ändras. Det innebär att i de allra flesta fall står det redan från början klart att ett förslag till översiktsplan omfattas av kravet på strategisk miljöbedömning, och att en undersökning därmed sällan behöver genomföras.

Mönsterås kommun har inte genomfört någon undersökning, utan översiktsplanen bedöms medföra en betydande miljöpåverkan, och därmed ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas enligt 6 kap miljöbalken.

1.3 UPPFYLLANDET AV KRAVET PÅ SAKKUNSKAP

Jessica Andersson, Planeringsarkitekt och specialist inom miljöbedömning och MKB, har arbetat med miljö- och hållbarhetsfrågor kring samhällsbyggnadsplanering i över tjugo år.

Jessica har stora erfarenheter av att leda, upprätta, samordna och granska olika konsekvensbeskrivningar enligt SMB-direktivet (direktiv 2001/42/EG) och MKB-direktivet, direktivet (2011/92/EU).

1.4 MILJÖBEDÖMNINGENS SYFTE OCH INNEHÅLL

Det yttersta syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas, det vill säga inte enbart att beskriva konsekvenserna av planens genomförande. De metoder som används för miljöbedömningen bör således väljas både med utgångspunkt att kunna identifiera och värdera planens betydande miljöpåverkan och med

avsikt att utröna vilka miljöaspekter som, och på vilket sätt dessa, bör integreras i planen för att en hållbar utveckling ska främjas.

I samband med planer och program skiljer man vanligen på begreppen miljö(konsekvens) bedömning och miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Med begreppet miljökonsekvensbeskrivning menas endast dokumentet, medan begreppet miljökonsekvensbedömning avser hela processen, inklusive samråd och att upprätta ett MKB-dokument.

2 AVGRÄNSNING AV MILJÖBEDÖMNINGEN

Enligt 6 kap. 9 och 10 §§ MB ska miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad behandlas i ett avgränsningssamråd. Mönsterås kommun har genomfört ett avgränsningssamråd med länsstyrelsen 2022-05-10. Avgränsningssamrådets syfte är att miljökonsekvensbeskrivningen ska fokusera på den miljöpåverkan som är betydande.

Avgränsningen utgör miljöbedömningens inledande skede och avser ställningstaganden för fortsatt arbete med en miljökonsekvensbeskrivning för den nya översiktsplanen. Den omfattar en avgränsning av de frågor som ska behandlas, men också vilket geografiskt område som ska behandlas (bland annat mellankommunala/regionala frågor), vilka tidsperspektiv som ska råda samt vilka alternativ som ska bedömas.

2.1 AVGRÄNSNING AV NIVÅ

Översiktsplanens tyngdpunkt ligger på det strategiska planet, vilket innebär att planen inte ska vara för detaljerad. För att miljökonsekvensbeskrivningen inte ska bli onödigt omfattande begränsas den till det som verkligen förmodas ge en betydande miljöpåverkan.

Miljöbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningens omfattning ska vara i paritet till översiktsplanen och fokusera på de väsentliga frågorna.

2.2 TIDSMÄSSIG AVGRÄNSNING

Tidshorizonten för översiktsplanen är bestämd till år 2040 med utblick mot år 2050. Översiktsplanen ska dock aktualitets prövas varje mandatperiod (var fjärde år). För miljökonsekvensbeskrivningen görs samma tidsmässiga avgränsning.

2.3 SAKMÄSSIG AVGRÄNSNING

Mönsterås kommun har genomfört avgränsningssamråd med länsstyrelsen 2022-05-10. Inför samrådet togs ett underlag fram som delgavs länsstyrelsen. Tillsammans med länsstyrelsen har kommunen bedömt att följande aspekter enligt 6 kap 12 § kan medföra en betydande miljöpåverkan, och ska därför hanteras i miljökonsekvensbeskrivningen:

- *Hälsa* - Aspekten innefattar människors hälsa samt risk och säkerhet och avgränsas till att hantera farligt gods, exponering för buller och luftföroreningar samt förorenade områden.
- *Klimat* - Aspekten innefattar klimatanpassning och klimatpåverkan och avgränsas till att hantera potentiell översvämningrisk, torka, ras och skred, erosion samt behov av ytor för dagvattenhantering. Även översiktsplanens möjligheter till ett klimatsmart resande kommer att studeras.
- *Naturreсурser* – Det som studeras är påverkan på naturmiljö (grön infrastruktur, värdestrakter, riksintressen, andra områden med höga naturvärden, biologisk mångfald i övrigt), vatten (ytvatten och grundvatten, vatten och avlopp), ekosystemtjänster, rekreation och friluftsliv, påverkan på jord- och skogsbruk.

- *Vatten* – Aspekten innefattar påverkan på vatten och vattenkvalité inklusive miljökvalitetsnormerna för vatten.
- *Kulturmiljö* - Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på riksintressen för kulturmiljövård, fornlämningar samt påverkan på det gamla kulturella odlingslandskapet.

Aspekterna har delats upp i följande avsnitt i MKB:n, se tabell 1.

Tabell 1. Tabellen redovisar under vilket avsnitt i MKB:n som den betydande miljöpåverkan hanteras.

Aspekt samt avsnitt	Avgränsning av aspekt
6.2 Naturmiljö	Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på skyddad natur enligt 7 kap MB, riksintresse för naturmiljö enligt 3 kap MB, grön infrastruktur, biologisk mångfald samt värdetrakter.
6.3 Kulturmiljö	Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på riksintressen för kulturmiljövård, fornlämningar samt påverkan på det gamla kulturella odlingslandskapet.
6.4 Rekreation och friluftsliv	Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på riksintresseområden enligt 3 och 4 kap miljöbalken, närrekreatiomsområden samt de grönområden som bedöms vara viktiga för invånarnas hälsa och välbefinnande.
6.5 Jord- och skogsbruk	Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på jord- och skogsbruk.
6.6 Vattenmiljö	Aspekten avgränsas till att hantera översiktsplanens påverkan på ekologisk och kemisk status på vattenförekomster.
6.7 Hushållning med vatten	Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på tillgång av dricksvatten och möjligheter till rening av avloppsvatten.
6.8 Människors hälsa	Aspekten avgränsas till att behandla översiktsplanens påverkan på människors hälsa utifrån buller samt utsläpp till luft.
6.9 Risk- och säkerhet	Aspekten är avgränsad till att behandla översiktsplanens påverkan på risker kopplade till farligt gods samt förorenade områden.
6.10 Klimatanpassning	Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på klimatet utifrån risker av ras, skred, erosion samt översvämningar.
6.11 Klimatpåverkan	Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens möjligheter till ett klimatsmart resande.

Översiktsplanens påverkan på de kumulativa effekterna, samt påverkan på ekosystemtjänsterna redovisas i separata avsnitt, avsnitt 7 och 8.

2.4 GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

Den geografiska avgränsningen följer av naturliga skäl kommunens gräns även om vissa frågor är av sådan karaktär att de kan behöva beaktas utifrån eller utanför den egna kommungränsen som exempelvis översiktsplanens möjligheter till att främja klimatsmart resande.

Figur 1. Geografisk avgränsning. Mönsterås kommun markerat med grått.

3 METOD FÖR GENOMFÖRANDE AV MILJÖBEDÖMNING

Miljökonsekvensbeskrivningen har genomförts integrerat med översiktsplanarbetet. Avgränsning och bedömningar har genomförts tillsammans med kommunala tjänstepersoner inom flera olika expertområden.

3.1 BEDÖMNINGSGRUNDER

För att beskriva och värdera de förändringar som ett genomförande av planen kan medföra används olika juridiska, eller på annat sätt vedertagna, mål, riktlinjer och regelverk. Dessa kallas med en gemensam term för *bedömningsgrunder*. Bedömningsgrunder kan vara av såväl övergripande som specifik karaktär.

Övergripande bedömningsgrunder används främst för att bedöma om planen främjar en långsiktigt hållbar utveckling och om planen tar tillräcklig miljöhänsyn. Den andra typen av bedömningsgrunder är mer specifika till sin karaktär och är relaterade till en viss miljöaspekt. Dessa utgörs bland annat av olika normer, preciserade mål, riktvärden och myndighetsrekommendationer.

Specifika bedömningsgrunder används för att mer precist identifiera och värdera planens betydande miljöpåverkan. De specifika bedömningsgrunder som använts vid bedömningarna redovisas under respektive sakområde i kapitlet "6 Miljökonsekvensbeskrivning".

3.2 METOD FÖR KUNSKAPSSAMMANSTÄLLNING OCH BEDÖMNING

Miljökonsekvensbeskrivningen identifierar och beskriver den betydande miljöpåverkan som kan uppkomma till följd av planens bestämmelser för de miljöaspekter som identifierats i samband med avgränsningen.

För att beskriva planförslagets betydande miljöpåverkan används begreppen *påverkan*, *effekt*, *konsekvens* och *förslag på åtgärder*. *Påverkan* är den förändring av fysiska eller beteendemässiga förhållanden som planens genomförande medför. *Effekt* är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller eller föroreningar i luften. *Konsekvens* är den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel för allmänna och enskilda intressen, människors hälsa eller biologisk mångfald. *Förslag på åtgärder* är de förslag som vidtas för att undvika eller att minimera negativa konsekvenser.

En fyrgradig skala föreslås för beskrivning av planens positiva och negativa konsekvenser. Skalan grundar sig på en relation mellan effekternas omfattning och storleken på de värden som påverkas.

- *Stora konsekvenser* - Betydande påverkan på riksobjekt eller regionalt intressanta objekt.
- *Måttliga konsekvenser* - Begränsad påverkan på riksobjekt eller värden av regionalt intresse, eller betydande påverkan på värden av kommunalt intresse.
- *Små konsekvenser* - Liten påverkan på värden av nationellt eller regionalt intresse, eller begränsad påverkan på värden av kommunalt intresse, eller omfattande påverkan på värden av lokalt intresse.
- *Inga eller obetydliga konsekvenser* - Begränsad påverkan på värden av lokalt intresse eller inga konsekvenser (ingen märkbar påverkan).

3.3 BEDÖMNING AV PÅTAGLIG SKADA PÅ RIKSINTRESSEN

Med påtaglig skada avses skada på värden som har betydelse från allmän synpunkt och som inte kan återskapas eller ersättas om de en gång förstörs. Bedömning av påtaglig skada har tagits från *Naturvårdsverkets Handbok med allmänna råd för tillämpningen av 3 kap. 6 §, andra stycket, Miljöbalken – Riksintresse för naturvård och friluftsliv*. Vid bedömningen av om en åtgärd kan påtagligt skada ett område av riksintresse kommer följande analyseras:

- Arten och omfattningen av påverkan - Hur mycket, på vilka sätt och för hur lång tid som åtgärden kan inverka negativt på de värden som utgör grund för att området har bedömts vara av riksintresse.
- Områdets känslighet och återhämtningsförmåga - Olika områden är olika känsliga för påverkan.

Vid bedömningen bör även tidigare ingrepp och/eller skador beaktas. Ett mindre ingrepp kan i sig ge en liten påverkan i området, men om det följs av fler kan det sammantaget medföra stora negativa konsekvenser.

3.4 OSÄKERHETER

MKB-arbetet har genomförts enligt gällande praxis och lagstiftning. Analyser har genomförts med kartmaterial som grund. I vissa fall har GIS-material analyserats. I de fall då bedömningen har kunnat baseras på gällande riktvärden eller normer har en sådan jämförelse gjorts.

En stor osäkerhet är hur samhället utvecklas framöver, samt vilka behov och vilken efterfrågan det kommer att vara på exempelvis bostäder. Vidare är det alltid osäkert om all information som behövs för att göra en korrekt bedömning har varit tillgänglig för MKB-författaren/författarna. Bedömningarna riskerar att bli subjektiva även om flera olika personer har läst dokumentet och haft synpunkter på text och innehåll.

I avsnitt 6 beskrivs förutsättningarna för planområdet samt de miljökonsekvenser som bedöms uppstå från översiktsplaneförslaget. En grundläggande svårighet i bedömningarna ligger i frågan vilken inverkan denna har på den miljömässiga utvecklingen. En översiktsplan kan uttrycka målsättningar i fråga om markanvändningen, men rör bara i begränsad utsträckning över de investeringar som behövs för att förverkliga målen.

Konsekvenserna, såväl positiva som negativa är svåra att bedöma i sin helhet eftersom genomförandet av planen är beroende av en rad faktorer som kommunen inte råder över. Dessa faktorer kan handla om privata initiativ, regional utveckling, företagsamhet i kommunen, den privata sektorns investeringskapacitet med mera. En förhållandevis mindre kommun som Mönsterås kommun är, i likhet med många andra svenska kommuner, beroende av vad som händer i omvärlden. Planeringsförutsättningarna förändras också med tiden, och vad som händer i framtiden är okänt.

3.5 ÅTGÄRDER OCH ÅTGÄRDSREGLERING

En MKB ska utgöra ett underlag för allmänhet och beslutsfattare som beskriver en plans påverkan på hälsa och miljö. En MKB är i sig inte bindande och de åtgärder som föreslås i MKB-dokumentet säkerställs därmed inte genom att de är angivna där. För att säkerställa att åtgärderna genomförs måste de därför hanteras i kommande planprocesser och regleras i andra bindande dokument.

4 GÄLLANDE PLANER OCH PROGRAM

För Mönsterås kommun gäller följande kommunala planer och program:

Avfallsplan 2018–2023 (antagen av KF 2018-03-26)

Syftet med avfallsplanen är att ange mål och åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet samt att bidra till ökad återvinning. Avfallsplanen är ett verktyg för att utveckla hanteringen av avfall i Mönsterås kommun och således styras mot ett hållbart samhälle. Den ska också bidra till att lokala, regionala och nationella miljömål uppfylls. Avfallsplanen ska revideras kontinuerligt för att vara aktuell.

Bostadsförsörjningsprogram 2020–2023 (antagen av KF 2020-02-24)

Syftet med bostadsförsörjningsprogrammet är att ange strategiska ställningstaganden angående bostadsbehov, befolkningsutveckling och bostadsutveckling. Mönsterås kommun arbetar efter målet att kommunen ska leva. Behovet av bostäder är nära sammanknutet till arbetsmarknad, utbildning, hälsa, familjebildning och ekonomiskt tillväxt. Därför är boendeplanering en central del i kommunens arbete för utveckling och tillväxt. Programmet används som kunskapsunderlag i kommunens samhällsplanering och Mönsterås kommun arbetar aktivt för en hållbar miljö både för befintliga och nya kommuninvånare. Detta ger goda förutsättningar för den kommunala utvecklingen. Förutom att ange mål och riktlinjer visar programmet även en samlad bild av kommunens befolkningssituation, boendesituation samt boendebehov vilket även kopplas till situation och behov för skola, förskola och omsorg. Bostadsförsörjningsprogrammet ska alltid vara aktuellt, och revideras därför varje mandatperiod.

Kommunstyrelsen beslutade i november år 2023 att uppdra tekniska förvaltningen att påbörja arbetet med ett nytt bostadsförsörjningsprogram. Programmet beräknas kunna antas av kommunfullmäktige i början av år 2025.

Klimat- och energistrategi för Kalmar län 2019–2023

Strategin syftar till att minska utsläppen av växthusgaser genom att vägleda både näringsliv, offentlig verksamhet och medborgare mot en mer hållbar framtid. Strategin är en handlingsplan som utgår från Agenda 2030 samt redovisar strategier med hänsyn till miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet, men också med hänsyn till regional nytta och livscykelperspektivet.

Kommunens lokala miljömål

Syftet med de lokala miljömålen för Mönsterås kommun är att beskriva kommunens miljöarbete. Den visar vad kommunen ska göra på lokal nivå för att hjälpa till att nå de nationella miljömålen och de ekologiska målen i Agenda 2030. Planens fokusområden pekar ut riktningen för miljöarbetet i kommunen och lyfter fram det som är viktigt att prioritera.

Miljömålen används som kunskapsunderlag och styrdokument i kommunens samhällsplanering, särskilt i miljömålens fokusområde 1 som handlar om ett hållbart liv i Mönsterås kommun, där många av målen kan kopplas till Agenda 2030 och Sveriges miljömål

gällande god bebyggd miljö och hållbara städer. Tidshorisonten för de lokala miljömålen är till 2025, och ska revideras därefter.

Kulturhistorisk värdefulla bebyggelsemiljöer

Kategoriseringen av kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer är ett arbete som utförts i tre av kommunens fem samhällen, Mönsterås (antogs år 2017), Timmernabben (antogs år 2020) och Ålem (Ålems kyrkby och Pataholm), antogs i november år 2022. Syftet är att fungera som underlag för bevarandet och utvecklandet av värdefulla bebyggelsemiljöer, speciellt då Mönsterås kommun omfattar fyra riksintresseområden för kulturmiljövården.

Strategidokumentet fungerar som underlag i den fysiska planeringen, bygglovshantering och fastighetsreglering men även för förvaltningar, fastighetsägare och allmänheten. Avtrycket från olika tider inverkar på helhetsbilden av samhället och tillägg som görs ska berika de befintliga värden. Kulturhistoria är därför en kvalitet som bör ses som utgångspunkt för utveckling då det finns ett behov av förändring och inte som ett hinder för den framtida utvecklingen.

Kulturminnesvårdsprogram för Mönsterås kommun (antagen i KF år 2003)

Syftet och målsättningen med kulturminnesvårdsprogrammet är att öka kunskapen om Mönsterås kommuns historia och kulturmiljöer samt att därigenom skapa förståelse för miljöernas värde. Programmet fungerar som ett vägledande dokument och är underlag till planarbeten och bygglovsprövningar. För cirka tio år sedan begränsades antalet riksintresseområden för kulturmiljö och gränserna justerades. Kulturminnesprogrammet baseras på de äldre riksintresseindelningarna.

Ortsanalyser

År 2016 färdigställdes kommunens första Ortsanalys för Blomstermåla, ett arbete där Mönsterås kommun tillsammans med dåvarande Regionförbundet och den lokala banken tog initiativet till Blomstermålyftet. Det innebar ett Ortsanalysarbete för att stärka företagandet i orten och analysera Blomstermålas miljö för att skapa en bättre livsmiljö för invånarna. Resultatet med Ortsanalysen presenterades sedan som ett gott exempel i dåvarande SKL:s rapport God samhällsbyggnad: med kommunal samordning. Kommunen har därefter arbetat med Ortsanalyser i Ålem (fastställd år 2019) Fliseryd (fastställd år 2021) samt Timmernabben (fastställd år 2023).

Styrkan med Ortsanalyserna är att orterna dels analyseras utifrån den fysiska miljön, men involverar även stora medborgardialoger för att få in invånarnas synpunkter och tankar om den egna orten. Ortsanalyserna har stor betydelse för kommande planering i samhällena då de är baserade på invånarnas egna idéer och tankar, och har därmed genomgått en demokratisk process som kan hjälpa planeringen i rätt riktning.

Vattentjänstplan, tematiskt tillägg till översiktsplanen (antagen i KF år 2024)

Sedan årsskiftet ställs krav på att varje kommun ska ha en aktuell vattentjänstplan, detta enligt 6 a § lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Syftet med att ta fram en vattentjänstplan är att skapa en långsiktigt hållbar VA-planering i kommunen.

Samtidigt ska planen utgöra underlag för åtgärder och satsningar mot nya mål inom dricksvattenförsörjning, avloppsanslutning och dagvattenhantering. Vattentjänstplanen ska omfatta hela kommunens VA-försörjning. Den nya vattentjänstplanen antogs av kommunfullmäktige i april 2024. Vattentjänstplanen är ett tematiskt tillägg till översiktsplanen, men relevant information och väsentliga ställningstaganden från vattentjänstplanen har införlivats i översiktsplanen.

Vindbruksplan, tematiskt tillägg (antagen i KF år 2010)

Vindbruksplanen är ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan, och antogs av kommunfullmäktige år 2010. Syftet med vindbruksplanen är att undersöka och utreda vilket utrymme som finns för utbyggnad av vindkraft i kommunen, där områden med goda förutsättningar för vindkraft och liten inverkan på närboende pekas ut samt riktlinjer för hur eventuella kommande etableringar kan utformas.

År 2020 utreddes vindbruksplanens aktualitet, där slutsatsen var att planen var inaktuell. Framst på grund av att ett antal viktiga aspekter har förändrats sedan antagandet, särskilt gällande höjd på vindkraftverket. Även den tekniska utvecklingen har gjort kraftverken mycket mer effektiva idag. Det i sin tur resulterar i en annan typ av påverkan på landskapet och för de närboende. En ny vindbruksplan planeras tas fram som ett nytt tematiskt tillägg.

5 STUDERADE ALTERNATIV

En miljökonsekvensbeskrivning ska enligt 6 kap 12 § miljöbalken identifiera, beskriva och bedöma rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd. Den geografiska räckvidden av en översiktsplan är lagstadgad varför det i detta fall endast kan handla om *alternativa utformningar* av planen. Vid bedömning av vad som i lagens mening kan anses vara *”rimliga alternativ”* behöver hänsyn bland annat tas till hur preciserat planens syfte är i det aktuella planeringskedet.

Att identifiera ett, eller några få alternativa scenarion gällande kommunens utveckling som kan anses vara mer sannolika än andra scenarion är så gott som omöjligt. Det låter sig helt enkelt inte göras då det finns en oerhörd mängd faktorer såsom konjunkurläge, enskilda entreprenörers initiativ, näringslivssatsningar, teknisk utveckling, nationella inriktningar med mera, som kan variera. Således begränsar sig denna miljöbedömning till att beskriva effekter och konsekvenser av planförslaget och nollalternativet. Vid behov identifieras och bedöms också alternativa lokaliseringar och utformningar inom ramen för enskilda frågor.

5.1 ALTERNATIV UTFORMNING

I framtagandet av översiktsplanen har olika alternativa bebyggelsestrukturer samt utveckling av verksamhetsområden studerats. I det tidiga arbetet med översiktsplanen har medborgardialoger ägt rum fysiskt på vissa platser runt om i kommunen där man samlat in invånares åsikter.

Kommunfullmäktige arbetade fram den politiska viljeriktningen genom tidiga workshops där ett fyrtiotal tjänstemän från olika förvaltningar och avdelningar på kommunen deltog. Tidiga dialoger genomfördes även med regionen, Trafikverket samt kommunens politiska rådgivande organ och barnrättsteam. Tillsammans har dessa diskuterat de förutsättningar som kommunen har, samt de utmaningar som de står inför.

I arbetet med översiktsplanen har även tidiga dialoger utförts med barn och ungdomar från kommunens olika geografiska områden. Översiktsplanens arbetsgrupp har genomfört workshops i årskurs 7–9, där elever har fått diskutera och analysera sina perspektiv på livsmiljö och den fysiska planeringen. Den tidiga dialogen med allmänheten, barn och ungdomar, politiker, etcetera har fungerat som en metod för att utreda olika alternativ till kommunens framtida mark- och vattenanvändning.

Efter de genomförda tidiga dialogerna har kommunen gjort ett fördjupningsarbete över markanvändningen där de har utgått från statistik, kommunala investeringar, behov av mark för exploatering av bostäder samt utveckling av besöksnäring och landsbygd. Olika ställningstaganden och förslag för mark- och vattenanvändning har jämförts och utvärderats mot exempelvis natur- och friluftslivsvärden samt kultur- och landskapsvärden. Som grund i arbetet har också Länsstyrelsens geodata (arbetsmaterial) kring värdeatrakter och värdekärnor legat, där stor vikt har lagts vid att bibehålla värdekärnor för att stärka en grön

infrastruktur. I de fall där utpekande av nya utvecklingsområden legat i anslutning till identifierade värdestrakter eller värdekärnor har dessa diskuterats fram i samråd med kommunekolog för att säkerställa att viktiga värden bibehålls.

I ett tidigt skede utreddes även översvämningsrisker samt lågpunkter inom kommunen (Dagvatten, Risk- och sårbarhetsanalys, WSP 2022). Utredningen har bland annat utgjort underlag för lokalisering av nya bebyggelseområden, då de områden där det har funnits risk för bland annat översvämnning vid skyfall har valts bort. Målet har varit att översiktsplanen ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling av kommunen som helhet, och en god balans mellan exploatering och utveckling, samt hänsyn och bevarande.

Justeringar efter samråd

Översiktsplaneförslaget har varit föremål för samråd under vintern 2022/2023. Under samrådet inkom ett antal yttranden som har föranlett justeringar av planförslaget. I tabell 2 redovisas de bortvalda och justerade alternativen efter samråd.

Tabell 2. Redovisning av bortvalda och justerade alternativ.

Område	Motivering
Utvecklingsområdet för sammanhängande bostadsbebyggelse på Gårö	Området har utgått med hänsyn till riksintresset för naturvård Mönsterås skärgård, övriga naturvärden, strandskydd samt risk för att påverkas negativt av havsnivåhöjningar. Området har i översiktsplanen i stället planlagts som natur- och friluftsliv samt landsbygd.
Utvecklingsområdet för sammanhängande bostadsbebyggelse på Oknö vid Kaffetorget	Området har utgått med hänsyn till områdets natur- och friluftslivsvärden, att möjlighet till camping och evenemang ska behållas ostört, risk för överbelastning av vägnätet samt begränsad kapacitet på Va-nätet. Området har i översiktsplanen i stället planlagts som natur- och friluftsliv.
Oknöskär	Området har justerats med hänsyn till naturvärden, och har i stället planlagts som natur- och friluftsliv.
Befintlig restaurangverksamhet på fastigheten Oknö 1:70	Befintlig restaurangverksamhet har ändrats till mångfunktionell bebyggelse, för att inte begränsa pågående verksamhet.
Mångfunktionell bebyggelse (Å1) i Ålem	Avgränsningen har utökats för att tydligare stärka kopplingen mellan de centrala delarna av Ålems stationssamhälle och området för kollektivtrafiken vid E22.
Verksamheter & Industri (M15) i Kronobäck	Avgränsningen har utökats för att få en direkt anslutning till Mönsteråsvägen i norr. Ytan har även utökats något mot sydväst, mot Mörkeskogs avfallsanläggning, för att reservera ytor vid ett eventuellt behov av en utökning av anläggningen.
Vatten- Natur- och friluftsliv har utökats.	Användningen har utökats och omfattas nu av stora delar av riksintresse för naturmiljö; Mönsterås Moränskärgård. Samtliga fågelskyddsområden har också tagits med.
Områden med användningen Natur- och friluftsliv vid Bosjön, Harrstorp, Nävra, Ödängla och Strömsrum.	Områden med användningen Natur- och friluftsliv har utökats vid Bosjön, Harrstorp, Nävra, Ödängla och Strömsrum för att även inkludera identifierade värdekärnor.

Ekö, Stora- och Lilla Väderön har justerats till Natur- och friluftsliv, i stället för Vatten- Natur- och friluftsliv.	Motiv Ekö, Stora- och Lilla Väderön har justerats till natur- och friluftsliv för att lyfta öarnas höga natur- och rekreationsvärden. På grund av deras storlek bedöms de ha en markanvändning i stället för vattenanvändning.
Område för verksamheter och industri (F8) i Fliseryd	Avgränsningen har justerats för att anpassa området efter en lågpunkt där risk för översvämning finns. Ytan har också minskats för att begränsa dess utbredning.
Område för sammanhängande bostadsbebyggelse (F5) i Fliseryd	Avgränsningen har justerats för att inte påverka höga natur- och kulturvärden samt riksintresseområde och natura 2000-område för Emån. Området har också justerats för att inte påverkas av riskområden för ras/skred/erosion samt översvämning.
Område för sammanhängande bostadsbebyggelse (F3) i Fliseryd	Avgränsningen har justerats för att ha samma avgränsning som befintlig detaljplan för området.
Utvecklingsområde för verksamheter och industri vid Södra	Avgränsningen har justerats på grund av intrång i privat fastighet.
LIS-områden	Justering av samtliga områden för att undvika konflikter och intrång i områden som omfattas av riksintresseområden, samt andra natur- och kulturvärden.

Justeringar efter granskning

Översiktsplaneförslaget har varit föremål för granskning under hösten år 2023. Under granskningen har ett flertal yttranden inkommit som har föranlett justeringar av översiktsplaneförslaget. Följande justeringar har utförts inför antagandehandling:

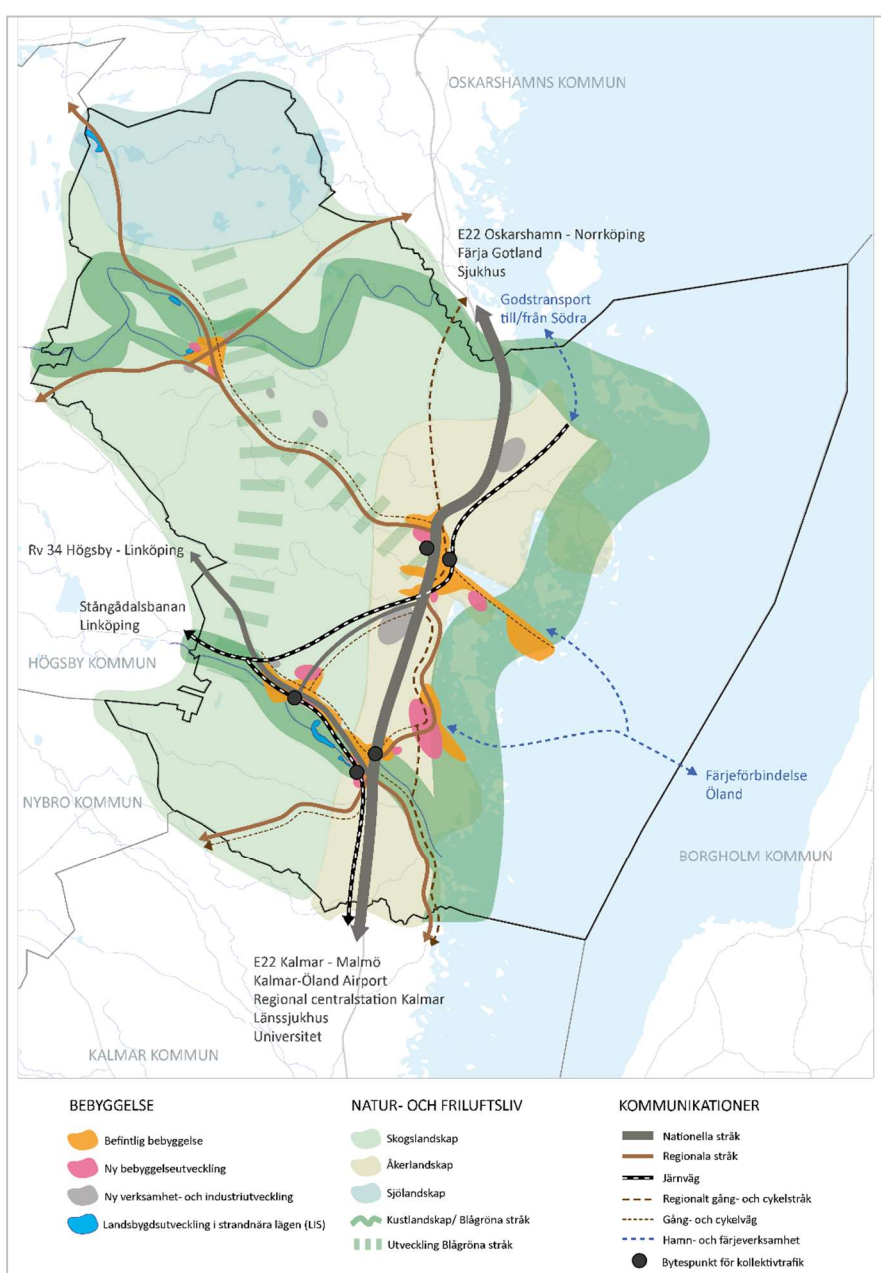
- LIS-områdena Grönskog och Ålem-Ristomta har tagits bort med hänsyn till riksintresse för naturvård, Natura 2000 och höga naturvärden i områdena.
- LIS-områdenas geografiska avgränsning vid Skiren, Finsjö, Fliseryd, Århult, Skälleryd och Brotorp har justerats för att ta hänsyn till riksintresse för naturvård samt Natura 2000-områden.
- För utvecklingsområdet för sammanhängande bostadsbebyggelse vid F5, Fliseryd, har den geografiska avgränsningen minskats för att ta hänsyn till riksintresse för naturvård.
- För utvecklingsområdet för verksamheter och industri, F7, har den geografiska avgränsningen minskats för hänsyn till riksintresse för friluftsliv samt identifierade värdekärnor.
- För utvecklingsområdet för sammanhängande bostadsbebyggelse vid Å3, Ålem, har den geografiska avgränsningen minskats för att ta hänsyn till riksintresse för naturvård.
- För utvecklingsområdet för sammanhängande bostadsbebyggelse vid M6, Mönsterås, har den geografiska avgränsningen minskats.
- Utvecklingsområdena som i granskningshandling hette M10 och M11 har till antagande slagits ihop till ett utvecklingsområde, M10.

- För utvecklingsområdet för sammanhängande bostadsbebyggelse vid M13 (M14 i granskningsversionen), Mönsterås, har den geografiska avgränsningen minskats.

5.2 ÖVERSIKTSPLANENS HUVUDDRAG

Visionen för Mönsterås kommun i den kommande översiktsplanen är *En hållbar kommun att verka, vistas och växa i* och visar framtidsbilden av kommunens önskade utveckling till år 2040, med utblick till 2050. Visionen tar avstamp i globala, nationella och regionala mål samt formar Mönsterås kommuns utveckling utifrån sina egna förutsättningar.

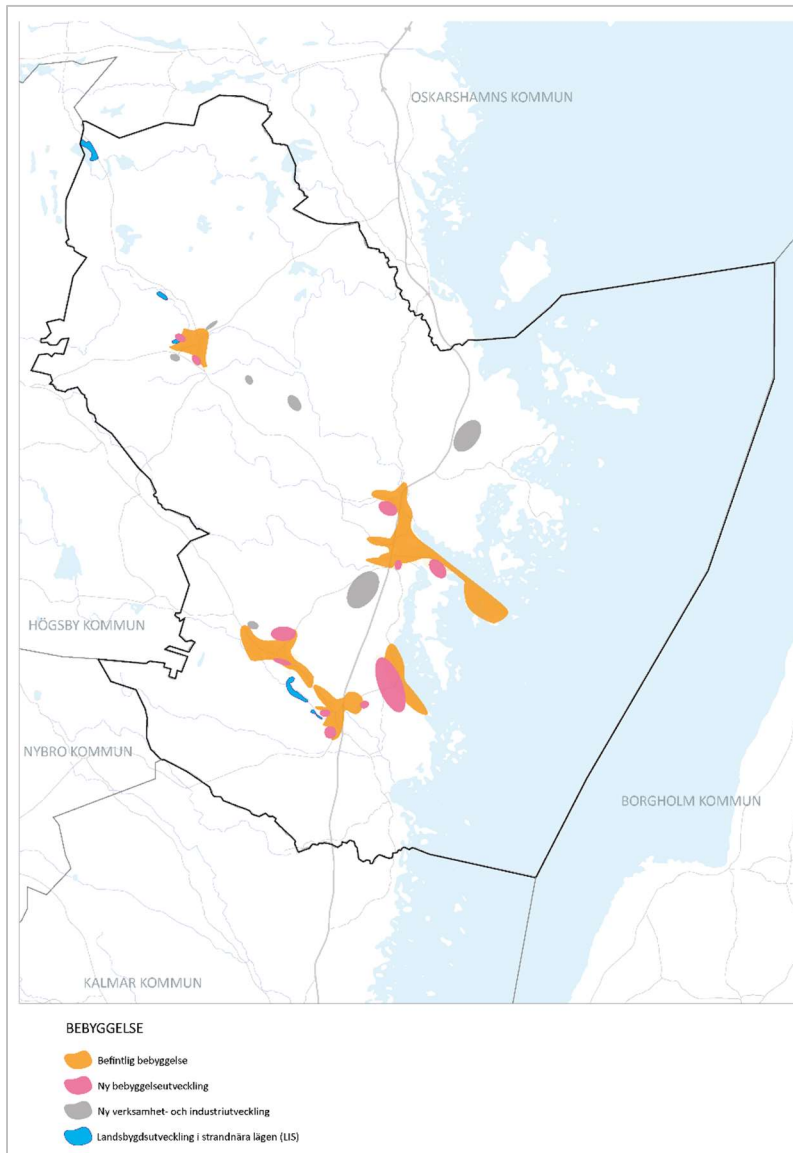
Visionen är uppdelad i fyra strategier som i stora drag beskriver vägen till att uppfylla visionen. Utifrån visionen har sedan kommunen arbetat fram en utvecklingsinriktning, som sedan konkretiseras i avsnittet om mark- och vattenanvändning i översiktsplanen.

Figur 2. Utvecklingsinriktningen för Mönsterås kommun.

Bebyggelseutveckling

Bebyggelseutvecklingen i kommunen innebär att stärka både centralorten och samtliga serviceorter genom förtätning och utveckling av befintliga strukturer. Den största bebyggelseutvecklingen föreslås i Mönsterås och Timmernabben. I Mönsterås föreslås förtätning i stort för att få en tydligare sammanhållen struktur, men även ett nytt område för bostadsutveckling planeras väster om E22 under förutsättning att trafiksäkerheten på vägen ökar. I Timmernabben pekas ett större område ut väster om det befintliga samhället med utveckling för både bostäder och mångfunktionell bebyggelse.

Figur 3. Föreslagen bebyggelse samt verksamheter.

I översiktsplanen anges att nya bebyggelseområden bör där det är möjligt placeras i anslutning till befintliga kommunikationer, infrastruktur, kollektivtrafik och service för att åstadkomma en hållbar utveckling både socialt, ekonomiskt och miljömässigt. Bostadsbebyggelsen ska fortsätta utvecklas i kommunens fem samhällen där utvecklingstakten följer efterfrågan för att bidra till bostadsförsörjningen.

Centralorten och våra serviceorter bör ha en tydlig centrummiljö med fungerande samhällsservice, möjlighet till utveckling av både offentlig och kommersiell service samt kultur- och fritidsutbud.

Överlag ska bebyggelsen vara varierad mellan olika bostadstyper och upplåtelseformer för att kunna möta olika människors behov och preferenser för livets alla skeden.

För landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) föreslås sex mindre områden längs kommunens åar och sjöar. LIS-områdena möjliggör för en positiv utveckling av landsbygden, där attraktiva bostäder och anläggningar för friluftsliv och naturturism kan möjliggöras med direkt närhet till våra vattendrag och vacker natur och landsbygd.

Verksamheter

I Mönsterås kommun finns det idag framför allt tre större områden för verksamheter och industri; Södras verksamhetsområde, Kronobäcks industriområde och CA Cedergrens. Södra Skogsägarna är kommunens största privata arbetsgivare och bruket är ett mycket modernt och högteknologiskt massabruk. För stora delar av området finns detaljplaner med fortsatt möjlighet till utbyggnad av kompletterande industri. Översiktsplanen öppnar möjligheten för ytterligare utveckling av den befintliga verksamheten. Föreslagna ytor för nya verksamhets- och industriområden i anslutning till Södras verksamhetsområde tillåter andra företag att etablera sig i dess närhet och nyttja befintlig service som överskottsenergi från Södra, transporter via väg och järnväg, hamnen med mera. Att området knyts an till E22 möjliggör även för ett strategiskt läge med goda möjligheter till marknadsföring längs sydöstra Sveriges främsta transportled.

I Kronobäcks industriområde finns detaljplanelagd mark som möjliggör för verksamheter, företag och industrier med omgivningspåverkan att etablera sig. Området har ett strategiskt läge nära E22:an vilket möjliggör för goda transportkommunikationer. Området är viktigt för att möjliggöra verksamhetsetableringar strax utanför Mönsterås i stället för att fortsätta växa inom orten. Inför framtiden behöver det finnas ett väl tilltaget område för såväl nya etableringar som för utvecklingsmöjligheter för befintliga verksamheter. Dessa samlas med fördel i Kronobäck för att skilja verksamheter med omgivningspåverkan från bostadsbebyggelse.

Omkring två kilometer söder om Fliseryd finns ytterligare ett större industri- och verksamhetsområde som omfattar CA Cedergrens, ett av Sveriges största äggproducenter. Området är inte detaljplanelagt men översiktsplanen säkerställer mark för verksamhetens fortsatta utveckling. Genom att möjliggöra utveckling för lokala företag stärks kommunens näringsliv lokalt men bidrar även till den gemensamma arbetsmarknaden inom Kalmarregionen.

Vid Grimhult planeras en biogasanläggning som kommer uppföras under år 2022–2024. Området är detaljplanelagt och översiktsplanen säkerställer verksamhetens utveckling.

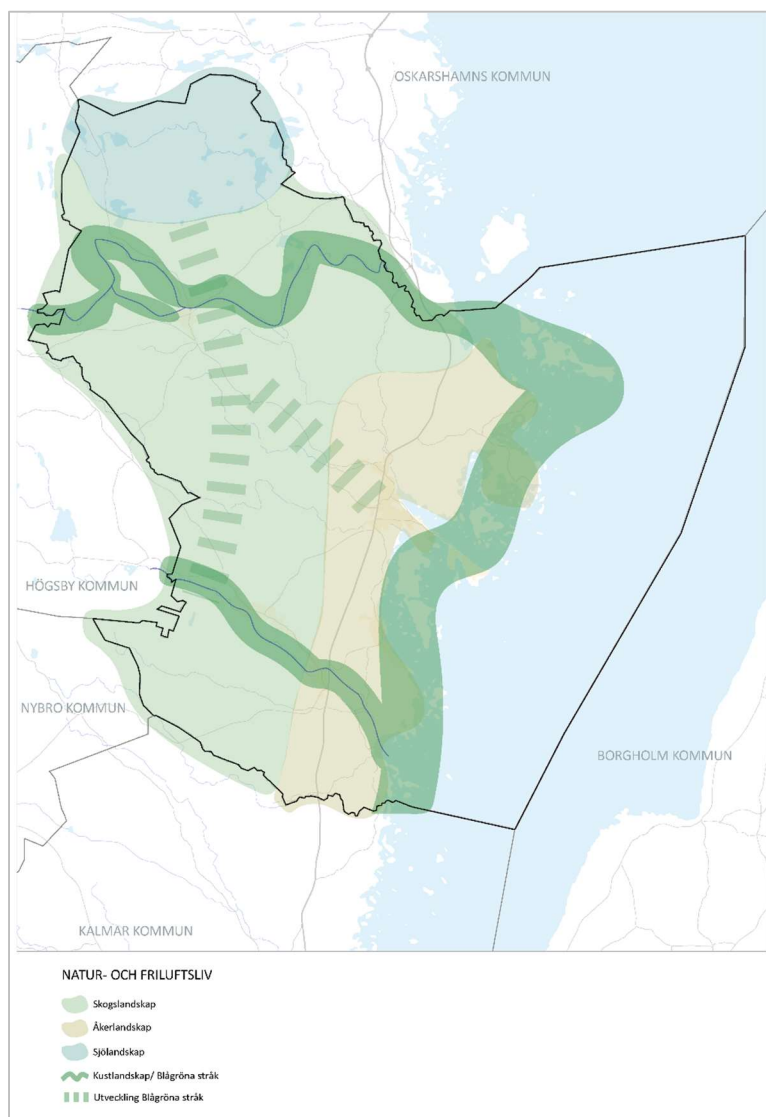
Centrumhandeln är viktig för levande samhällen i kommunen. Vid den händelse att skrymmande varor anses konkurrera med centrumhandel kan verksamheter med skrymmande varor med fördel placeras i goda skyltlägen utmed väg E22.

Lämplig placering av detaljhandel med skrymmande varor bedöms i varje enskilt fall. Om sådan verksamhet efter prövning anses ha en begränsad omgivningspåverkan hindrar inte placeringen utvecklingen av bostadsbebyggelse eller detaljhandel i närområdet.

Natur och friluftsliv

I översiktsplanen anges att de blågröna kopplingarna ska stärkas i skapandet av en sammanhängande grönstruktur som sträcker sig över alla de fem samhällena och bidrar till upprätthållandet av ekosystemtjänster. Här har avsaknaden av en tydlig koppling identifierats som sträcker sig från Alsterån i söder mot Emån i nordväst. I området mellan åarna finns miljöer med höga naturvärden och för att tillvarata dessa samt nyttja tillhörande synergieffekter behöver denna tvärgående koppling mellan åarna stärkas.

Figur 4. Blå-gröna strukturer i översiktsplanen.

Besöksmål kopplade till naturmiljöer, friluftsmiljöer och kulturmiljöer ska varsamt bevaras eller utvecklas utifrån platsens unika förutsättningar för att tillvarata värden som gör kommunen attraktiv både för kommuninvånare och besökande.

Kommunikationer

Kommunen arbetar aktivt med utvecklingen av transportinfrastruktur i samhällsplaneringen. Det gäller alla transportnätverk i form av järnväg, bilväg, gång- och cykelväg. Kommunens viktigaste nationella kommunikationsstråk är väg E22, den viktigaste länken genom sydöstra Sverige. För att upprätta en hållbar och trafiksäker kommunikation samverkar kommunen med berörda aktörer för planskilda korsningar och nya trafikplatser genom Mönsterås och Ålem. Kommunen arbetar för att tre trafikplatser ska finnas i Mönsterås samhälle och minst två trafikplatser vid E22 längs Ålem.

Kommunen verkar för två stora bytespunkter för kollektivtrafik längs E22. Den ena ligger i Ålem, där det finns ett befintligt bussläge med tillhörande pendelparkering för bil och cykel. Platsen kan utvecklas ytterligare till ett väl fungerande och lättillgängligt. Den andra bytespunkten för kollektivtrafik som pekas ut är i Mönsterås samhälle. Målbilden för området är ett koncept för BRT- Bus Rapid Transit, snabbussar som ska erbjuda komfort i resande, och hållplatsläge för direkttrafik i och utanför regionen.

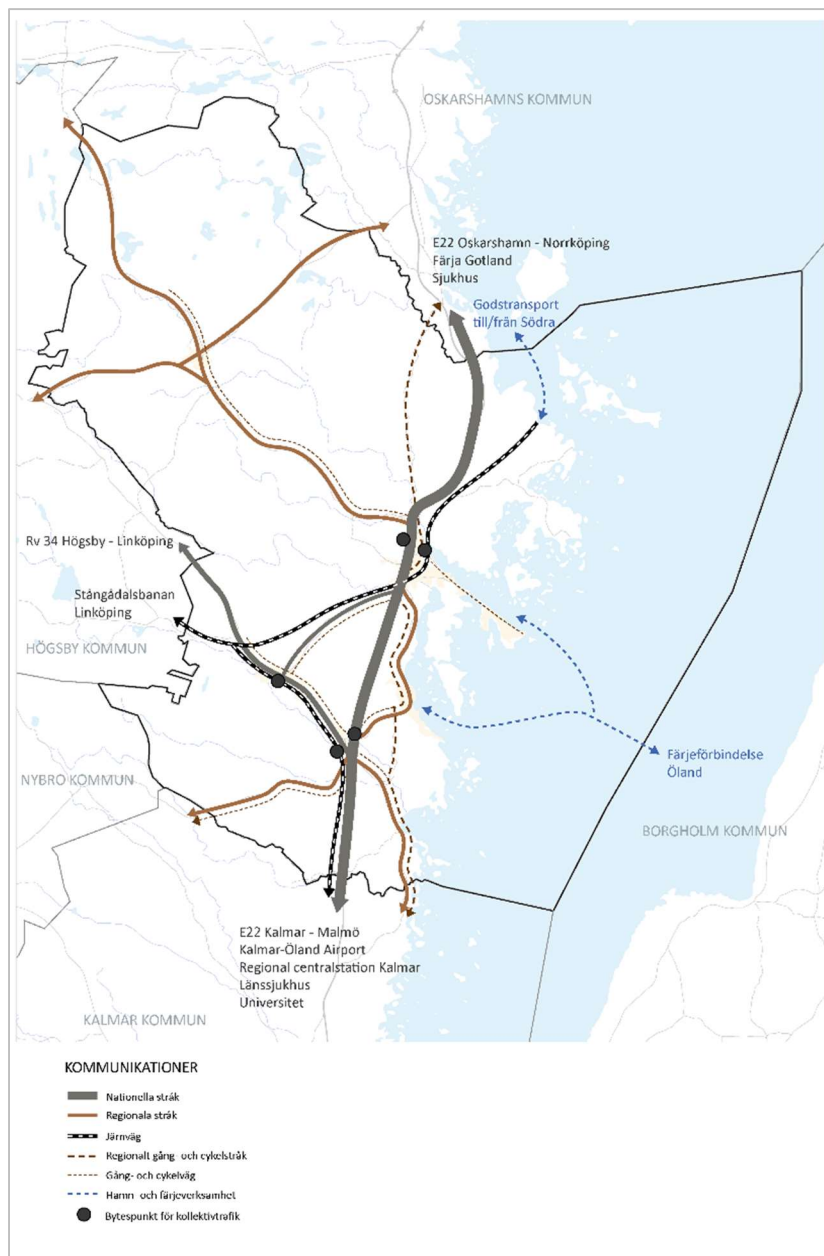
En ÅVS (Åtgärdsvalsstudie) för väg 641 genom Grimhult färdigställdes år 2022 och där utreds möjlighet till en förbifart för att säkerställa en trygg och säker trafikmiljö, både för skyddade och oskyddade trafikanter. Området för förbifarten har säkerställts i översiktsplanen.

Idag går järnvägsspåret till Södras anläggning via Mönsterås samhälle. Genom utpekandet av en järnvägsstation i Mönsterås finns goda möjligheter till att skapa persontrafik från Mönsterås till Kalmar. Men även förutsättningar för pendling från Mönsterås C till Södras anläggning. Restiden med tåg är kortare än med buss, vilket ger bättre förutsättningar för pendling både till och från Mönsterås. Ett stationsläge föreslås även i Ålem då en ny station skulle möjliggöra ökad pendling söderut till Kalmar men även norrut mot Linköping. Ett tågstopp i Ålem skulle stärka samhället samt minska restiden till Kalmar.

Järnvägen utgör ett viktigt transportstråk och i översiktsplanen anges att kommunen vill att Stångådalsbanan ska elektrifieras, vilket medför att hastigheterna ökar och medför en bättre kapacitet och utökad trafik. Vidare minskar restiden vilket ger större förutsättningar för pendling.

Kommunen vill också möjliggöra för ett triangelspår vid Sandbäckshult, vilket skulle möjliggöra godstrafik från Mönsterås norrut mot bland annat Oskarshamn, Hultsfred och Nässjö.

Mönsterås kommun har ett väl utbyggt cykelnät som länkar samman de olika samhällena. För att erbjuda ett mer sammanhållet cykelnät föreslås sträckorna Finsjö-Habbestorp, Blomstermåla - Sandbäckshult, Ålem-Häggemåla, Ålem-Kåremo via Patamalm och Kuggås-Drakenäsvägen att utökas med trygga och säkra gång- och cykelvägar. Ett regionalt gång- och cykelstråk är utpekat längs kusten. Delar av stråket har befintliga cykelvägar, mellan Ålem och Mönsterås via Timmernabben. Vid sträckan Ålem-Kåremo, i kommunens sydöstra delar bör utvecklingen av en separerad cykelväg undersökas och utredas. Dels för att stärka kopplingarna mellan Mönsterås och Kalmar, dels som del i det regionala kuststråket.

Figur 5. Föreslagna kommunikationer.

5.3 NOLLALTERNATIV

Ett alternativ som beskriver miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om översiktsplanen inte genomförs ska alltid finnas med. Ett sådant alternativ kallas nollalternativ. Alternativet ska spegla hur miljön påverkas av den troliga utvecklingen om den aktuella översiktsplanen inte genomförs. Det är mot nollalternativet som översiktsplaneförslaget ska bedömas. Utgångspunkten för nollalternativet är den nu gällande översiktsplanen samt pågående och gällande detaljplaner. Nuvarande översiktsplan för Mönsterås kommun består av tre delar, antagna år 2002, 2006 och 2012.

6 MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

I nedanstående avsnitt redovisas konsekvenserna för de aspekter som har bedömts kunna medföra en betydande miljöpåverkan. Under varje aspekt behandlas de riksintresseområden enligt 3 och 4 kap Miljöbalken som inryms inom respektive aspekt.

I avsnitt 7 redovisas översiktsplanens påverkan på ekosystemtjänsterna, och i avsnitt 8 redovisas kumulativa effekter. I avsnitt 9 görs en bedömning huruvida översiktsplanen bedöms medverka eller motverka till att de globala hållbarhetsmålen samt de nationella samt lokala miljömålen kan uppnås.

6.1 NATURMILJÖ

Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på skyddad natur enligt 7 kap MB, riksintresse för naturmiljö enligt 3 kap MB, grön infrastruktur, biologisk mångfald samt värdeetrakter.

Värdeetrakt - Ett landskapsavsnitt med särskilt höga ekologiska bevarandevärden. En värdeetrakt har en särskilt hög täthet av värdekärnor (eller värde-element) för djur- och växtliv, inklusive biologiskt viktiga strukturer, funktioner och processer än vad som finns i omgivande landskap.¹

Grön infrastruktur - Grön infrastruktur är ett nätverk av mer eller mindre naturliga områden som tillhandahåller olika ekosystemtjänster på motsvarande sätt som den "grå infrastrukturen" av exempelvis vägar, avlopp och elnät tillhandahåller andra typer av tjänster.²

Ekologiska spridningssamband – Begreppet innefattar organismers spridningsmöjligheter mellan en viss naturtyp. Ett spridningssamband bedöms finnas när områden av liknande naturtyp ligger inom ett möjligt spridningsavstånd. Begreppet konnektivitet används ibland för att beskriva ett fungerande utbyte av arter mellan områden spridda i landskapet. Motsatsen är fragmentering, när ett landskap och dess naturtyper blir så uppdelat, och avstånden mellan lämpliga livsmiljöer så långa, att det påverkar spridningen av arter. Spridningsförmågan är olika för olika arter, och till stora delar okänd för många grupper. För de flesta vanliga arter är spridningsförmågan god, medan det för arter som specialiserat sig på en specifik livsmiljö ofta kan vara betydligt sämre.

Bedömningsgrunder

I miljöbalkens 3 kap. finns grundläggande bestämmelser för hushållningen med mark- och vattenområden. Bestämmelserna anger bland annat följande:

- Att mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

---

¹ Viktiga begrepp i arbetet med grön infrastruktur, Naturvårdsverket 2017-02-16

² www.naturvardsverket.se

- Att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Riksintresseområden ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada området. Begreppet påtaglig skada är centralt för tillämpningen av hushållningsbestämmelsen om riksintressen. Bedömningen av vad som utgör en påtaglig skada är alltid platsspecifik och knuten till åtgärdens art och omfattning. Generellt gäller att ett ingrepp som innebär att ett område förlorar de värden som motiverat dess utpekande ska bedömas som påtagligt skadligt.³

Den svenska naturmiljön skyddas också genom miljöbalkens 7 kap. I miljöbalken beskrivs skydd av natur i form av exempelvis naturreservat, biotopskyddsområden, djur- och växtskyddsområden och strandskydd. Inom olika slags områdesskydd medföljer olika syften och restriktioner, vilket regleras i miljöbalken.

I vattenområden som har pekats ut som särskilt värdefulla fiskevatten eller vatten för skaldjursodling för livsmedelsproduktion finns MKN för fisk- och musselvatten. MKN för fisk- och musselvatten är i första hand inriktade på utsläpp från avloppsreningsverk och andra miljöfarliga verksamheter, men kan i vissa fall vara relevanta för exempelvis dagvattenutsläpp från bebyggelse. MKN anger gränsvärden eller riktvärden för ett tiotal olika kemiska och fysiska parametrar. MKN för fisk- och musselvatten infördes i syfte att dels upprätthålla vissa fiskebestånd i sötvatten, dels trygga kvaliteten på musslor och snäckor från havet som används som livsmedel. MKN för fisk- och musselvatten finns i förordningen (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Förutsättningar

Mönsterås kommun har en rik natur med många värdefulla naturtyper så som ek- och ädellövslandskap, barrblandskogar, betesmarker, strandängar och skogbevuxen moränskärgård. Emån och Alsterån med omgivande skogar och våtmarker har unika naturvärden, såväl ur nationellt som internationellt perspektiv. Naturområdena utgör livsmiljöer för växter och djur, utnyttjas för friluftsliv, bidrar till hälsa och livskvalitet samt ger oss en rad olika ekosystemtjänster.

Inom kommunen finns sex utpekade natura 2000-områden. Dessa utgörs av våtmarker, Emåns nedre lopp, Vållö, Emåns vattensystem, Lövä, Alsteråns vattensystem samt Strömsrum.

Emåns nedre lopp och utlopp i Östersjön är också utpekade som Ramsar-område. Ramsarkonventionen eller våtmarkskonventionen som trädde i kraft år 1975 är en global konvention med mål att världens våtmarker och alla deras värden både ska skyddas och

---

³ Allmänt råd SNV NFS 2005:17

användas på ett hållbart sätt. I kommunen finns också ett antal naturreservat, vilka utgörs av Bankebergs naturreservat, Emsfors Karlshammar, Lövö, Vällö, samt Åby.

Sex områden inom Mönsterås kommun utgör riksintresse för naturmiljö; Emåns vattensystem, Rödgölemossen vid Kyllensjöarna, Mönsterås moränskärgård, Kråkerum, Alsteråns vattensystem samt Häggemåla-Gubbemåla.

Emån och tillhörande käll- och biflöden är utpekade som riksintresse för skyddade vattendrag, enligt 4 kap 6 § Miljöbalken. Inom detta område får inte vattenkraftverk, vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål utföras.

Översiktsplanens konsekvenser

När befolkningen växer behövs många nya bostäder och arbetsplatser, vilket generellt medför en risk för konflikter med grön- och naturområden. Översiktsplaneförslaget bygger på en struktur som innebär att tyngdpunkten för den framtida utvecklingen är knuten till centralorten och serviceorterna. Den största bebyggelseutvecklingen sker i Mönsterås och Timmernabbens samhällen. Ny bebyggelse föreslås dels genom förtätning av befintliga områden, dels i nya områden i tätorternas utkanter samt komplettering av nya bostadsområden i direkt anslutning till befintliga strukturer. Strategin att förtäta och bygga ut i befintliga tätorter ger flera positiva effekter för naturmiljön och friluftslivet då markresurser nyttjas effektivt och intrång i och ianspråktagande av större och sammanhängande natur- och grönområden till största delen kan undvikas. Samtidigt finns det en risk att avstånden mellan befintliga bostäder och nära rekreationsområden blir längre när grönområden i tätorternas utkanter exploateras.

I kommunen finns både Natura 2000-områden, naturreservat samt Ramsarområden. Samtliga av dessa områden ligger inom de utpekade blå-gröna stråken på markanvändningskartan, vilket innebär ett delvis skydd från exploatering. Dock kan områdena påverkas negativt indirekt av en exploatering i närområdet.

Inom Mönsterås kommun finns ett flertal riksintresseområden för naturmiljö enligt 3 kap 6 § miljöbalken. En exploatering som berör ett riksintresseområde för naturmiljö behöver inte nödvändigtvis innebära negativa konsekvenser. I vissa fall kan till och med positiva konsekvenser uppstå. Graden av påverkan, både positiv och negativ, beror till stora delar på den hänsyn som tas till riksintresseområdets specifika värdekärnor, samt andra naturmiljövärden i området. Påverkan kan vara antingen direkt, där värdefulla miljöer kan försvinna, eller indirekt där förutsättningar för riksintresseområde kan förändras (exempelvis genom avvattning, bullerpåverkan etcetera). Översiktsplaneförslaget redovisar både generella ställningstaganden för samtliga riksintressen för naturmiljö, samt för respektive riksintresseändamål, vilket medför att de olika riksintresseområdenas specifika värdekärnor tillgodoses och även i vissa fall kan stärkas. Särskilt de specifika ställningstagandena medför ett bra underlag för hur riksintresseområdena ska hanteras i den fortsatta planeringsprocessen, och gör att intressekonflikter undviks.

Söder om Åbyvägen i Fliseryd, föreslås ett utvecklingsområde för bostäder (F1).

Utvecklingsområdet tangerar gränsen av riksintresseområdet för naturmiljö, *Emåns vattensystem*. Vissa delar av riksintresseområdet, själva åfåran, utgör även natura 2000-

område (*Emåns vattensystem i Kalmar län SE0330160*). Emåns vattensystem är ett av de viktigaste i Sverige, vilket beror på dess höga biologiska och strukturella diversitet. Växt och djurlivet knutna till vattendraget utmärks av ett stort antal nationellt rödlistade arter. Värdekärnorna i riksintresseområdet utgörs av bland annat våtmarkskomplex, vattendrag, naturskog och lövskog. Området är av stort ornitologiskt värde. Som förutsättningar för bevarande anges att en naturlig vattenregim eftersträvas samt att forsar och viktiga reproduktionsområden bibehålls i största möjliga omfattning. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Områdets stora naturvärden kan påverkas negativt av bland annat vattengrumling, rätande eller fördjupning av vattendrag, vattenreglering, skogsavverkningar i anslutning till ån, schaktning, utfyllnad, upplag, markavvattning, vattenföroreningar, förändringar i vattenföringen, minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, luftledningar, vägdragningar etcetera. Utvecklingsområdet (F1) tangerar riksintresseområdets gräns, och intrånget bedöms som begränsat. Inga av de värden som anges för riksintresseområdet bedöms finnas söder om Åbyvägen, där utvecklingsområdet (F1) är lokaliserat. Utvecklingsområdet bedöms inte påverka den naturliga vattenregimen i ån, eller medföra förändringar i vattenkvaliteten då översiktsplanen anger att dagvattenhanteringen för området måste säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten i Emån efterföljs. Ingen skogsavverkning, schaktning med mera sker i anslutning till ån. Sammantaget bedöms inte utvecklingsområdet (F1) medföra några negativa konsekvenser för riksintresseområdet och dess värden. Ingen risk för påtaglig skada bedöms föreligga.

Norr om Kvillegärdesvägen i Fliseryd, föreslås ett utvecklingsområde för bostäder (F5). Utvecklingsområdet utgör även LIS-område, och området tangerar kanten av riksintresseområde för naturmiljö, *Emåns vattensystem*. Intrånget bedöms som begränsat. Utvecklingsområdet utgörs av ett kuperat område som till stora delar består av avverkad blandskog. Riksintresseområdets kärnvärden är avgränsade till söder om Kvillegärdesvägen, där värdena är kopplade till åfåran och strandzonen med sina stora lövträd. Utvecklingsområdet medför inte några förändringar i vattenkvaliteten, då översiktsplanen anger att dagvattenhanteringen för området måste säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten i Emån efterföljs. Ingen skogsavverkning, schaktning med mera sker i anslutning till ån. Sammanfattningsvis bedöms inte riksintresseområdets beskrivna miljöer eller värden tas i anspråk, men ligger i direkt anslutning till dessa. I översiktsplanen anges att en naturvärdesinventering och en konsekvensbedömning för riksintresset bör göras i samband med efterföljande planering eller lov- och tillståndsprövningar, vilket säkerställer områdets naturvärden. Ingen risk för påtaglig skada bedöms föreligga.

Utvecklingsområdet M7, ligger delvis inom riksintresseområde för naturmiljö, *Mönsterås skärgård*. Riksintresset, *Mönsterås skärgård*, följer kusten längs hela kommunen och dess kringliggande miljöer. Riksintressets värde ligger främst i arkipelagen som har stort geovetenskapligt intresse som en övergångszon mellan urbergsskärgården i granit i norr och moränsskärgården i sandsten i söder. Skärgården är mestadels skogbevuxen med tallskogar

och barrblandskogar, där inslag av naturskog förekommer. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, bebyggelse, nydikningar, vägdragningar med mera. Området där utvecklingsområdet M7 är lokaliserat, utgörs idag av planterad tallskog, och består inte av den natur som i värdebeskrivningen anges som särskilt värdefull. Utvecklingsområdet ligger också på ett behörigt avstånd från kusten och skärgården och strandzonen, det vill säga till de områden där riksintresseområdets värden är kopplade. Utvecklingsområdet möjliggör för en varsam förtätning i ett skogsområde som ligger mellan befintlig bebyggelse på Nynäs och Killingeholm. I översiktsplanen anges att hänsyn ska tas till riksintresseområdet vid efterföljande planering, vilket säkerställer områdets naturvärden. Ingen risk bedöms föreligga för att påtaglig skada ska uppstå.

Det föreslagna utvecklingsområdet T8 i Timmernabben, berör gränsen av riksintresseområdet för naturmiljö, *Mönsterås skärgård*. Utvecklingsområdet utgörs avgränsat av hamnområdet i Timmernabben, som består av utfylld mark och omfattas således inte av de värden som anges för riksintresseområdet. Området är dessutom redan exploaterat. Inga negativa konsekvenser bedöms uppstå för riksintresseområdet, och ingen risk bedöms föreligga för påtaglig skada.

I översiktsplanen föreslås ett utvecklingsområde (Å1) för bostäder norr om Sandviksvägen. Utvecklingsområdet ligger delvis inom riksintresseområde för naturmiljö, *Alsteråns vattensystem*. Värdeomdömet beskriver ån som ett av länets mest värdefulla vattensystem. Alsterån utgör lek- och uppväxtområde för havsöring och lax. Ån har en mycket rik bottenfauna med sällsynta och rödlistade arter. Ingrepp som markavvattning, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, utsläpp av förusande ämnen, tillförsel av organiska gifter, tungmetall nedfall och utsläpp, överfiske och skogsavverkning längs vattendraget kan medföra att områdets naturvärden skadas. Riksintresseområdets kärnvärden är avgränsade till söder om Sandviksvägen, det vill säga inte inom de område där utvecklingsområdet föreslås. Utvecklingsområdet medför inte någon verksamhet som anges kan skada områdets naturvärden. Påverkan kan dock uppstå på det omkringliggande odlingslandskapet, varför ytterligare studier behöver genomföras i kommande planläggning. Anpassningsåtgärder kan säkerställas i detaljplaner, varför de negativa konsekvenserna bedöms som begränsade. Ingen risk bedöms föreligga för påtaglig skada.

Strax söder om Alsterån föreslås ett mindre utvecklingsområde för mångfunktionell bebyggelse (Å2). Utvecklingsområdet ligger inom riksintresseområde för naturmiljö, *Alsteråns vattensystem*. Utvecklingsområdet ligger i direkt anslutning till befintlig bebyggelse och möjliggör varsam förtätning. I nuläget görs bedömningen att utvecklingsområdet inte medför någon verksamhet som anges kan skada områdets naturvärden. För att säkerställa att inga negativa konsekvenser uppstår på naturvärdena, anger översiktsplanen att en konsekvensanalys avseende påverkan ska utföras i samband med efterföljande planering. Även den framtida dagvattenhantering behöver säkerställa att vattenkvaliteten i Alsterån försämras, och inte påverkar miljökvalitetsnormerna för vatten. Anpassningsåtgärder kan

säkerställas i detaljplaner, varför de negativa konsekvenserna bedöms som begränsade. Ingen risk bedöms föreligga för påtaglig skada.

Föreslaget utvecklingsområde Å3 tangerar gränsen för riksintresseområde för naturmiljö, *Alsteråns vattensystem*. I nuläget görs bedömningen att utvecklingsområdet inte medför någon verksamhet som kan skada områdets naturvärden. Då området ligger i anslutning till strandzonen, bedöms det vara viktigt att detaljplanen säkerställer strandskyddet längs med vattendraget, för att erhålla ett naturligt avstånd mellan bebyggelse och naturområde. För att säkerställa att inga negativa konsekvenser uppstår på riksintresseområdets värden, anger översiktsplanen att en konsekvensanalys avseende påverkan ska utföras i samband med efterföljande planering. Även den framtida dagvattenhantering behöver säkerställa att vattenkvaliteten i Alsterån försämras, och inte påverkar miljö kvalitetsnormerna för vatten. Anpassningsåtgärder kan säkerställas i detaljplaner, varför de negativa konsekvenserna bedöms som begränsade. Ingen risk bedöms föreligga för påtaglig skada.

Ett utvecklingsområde för sammanhängande bostadsbebyggelse (Å6) föreslås i kyrkbyn, som en förlängning av byns östra delar intill Hedersrumsvägen. Utvecklingsområdet ligger inom riksintresseområde för naturmiljö, *Alsteråns vattensystem*. Utvecklingsområdet ligger lokaliserat mer än en kilometer från Alsterån, men området ingår i värdebeskrivningen för *Strömsrumsområdet*, då här finns ett av landets mest värdefulla odlingslandskap med ekdominerade lövskogar, hagmarker och stort antal rödlistade insekter. Utvecklingsområdet består idag av ett planterat tallskogsområde, och i området finns varken odlingslandskap, ekdominerade lövskogar eller hagmarker. Vad gäller förekomsten av rödlistade arter kan detta inte avfärdas. För att säkerställa att inga negativa konsekvenser uppstår på riksintresseområdets värden, anger översiktsplanen att en konsekvensanalys avseende påverkan ska utföras i samband med efterföljande planering. De negativa konsekvenserna bedöms som begränsade. Ingen risk bedöms föreligga för påtaglig skada.

Två av de föreslagna LIS-områden, Finsjö samt Fliseryd, berör riksintresseområde för naturmiljö, *Emåns vattensystem*, samt natura 2000-området, *Emåns vattensystem*. LIS-området i Finsjö utgör samma område som utvecklingsområde F5, varför samma bedömning görs som för F5 (se ovan). LIS-området Fliseryd ligger i anslutning till riksintresseområdet samt intill det natura 2000-område som sträcker sig längs Emån. Då LIS-området ligger i anslutning till åfåran, samt strandzonen kan det finnas risk för att en negativ påverkan uppstår eftersom skogsavverkning och schaktning kan behöva ske. Då det i översiktsplaneförslaget anges att vid efterföljande planläggning, lov- och tillståndsprövning i området behöver områdets naturvärden identifieras och åtgärder uppföras för att skydda dessa. Ingen risk bedöms dock föreligga för påtaglig skada.

Då Emån också omfattas av MKN för fisk- och musselvatten kan LIS-området påverka miljö kvalitetsnormen. Övriga utvecklingsområden bedöms inte påverka miljö kvalitetsnormen. MKN för fisk- och musselvatten är i första hand inriktade på utsläpp från avloppsreningsverk och andra miljöfarliga verksamheter, men kan i vissa fall vara relevanta för exempelvis dagvattenutsläpp från bebyggelse. Den framtida

dagvattenhanteringen behöver därför säkerställa att de kemiska och fysiska parametrarna i Emån inte försämras. Anpassningsåtgärder kan säkerställas i detaljplaner, varför påverkan bedöms som begränsad.

LIS-området Fliseryd ligger också inom riksintresse för skyddade vattendrag enligt 4 kap. 6§ MB. Riksintresset innebär att vattenkraft samt vattenreglering eller vattenledning för kraftändamål inte får utföras i Emån med tillhörande käll- och biflöden. LIS-områdets syfte och omfattning bedöms inte påverka eller riskera att påtagligt skada riksintresset.

Tre LIS-områden, Århult, Skälleryd samt Brotorp, berör riksintresseområde för naturmiljö, *Alsteråns vattensystem*, samt natura 2000-området, *Alsteråns vattensystem*. Alsterån är ett av länets mest värdefulla vattensystem, och utgör lek- och uppväxtområde för havsöring och lax. Ån har en mycket rik bottenfauna med sällsynta och rödlistade arter. I det område som LIS-områdena är lokaliserade, anger riksintressebeskrivningen att odlingslandskapet på båda sidor om Alsterån, är mångformigt och vackert. Ån är här lugnflytande, omväxlande med korta strömsträckor. Floran är rik med färgrika högorter och safsa. Stränderna kantas av al och ask. Åkrarna omges av lövskog eller värdefulla hagmarker. De förutsättningar som anges som bevarande för denna del är att det är viktigt att jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement kan fortsätta. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, bebyggelse, nydikningar, vägdragningar med mera. Då LIS-områdena berör jordbruksmark, vilket innebär en minskning av jordbruks-/betesdrift i området, kan negativ påverkan uppstå på riksintresseområdet för naturmiljö. För natura 2000-området är huvudsyftet med området att bevara områdets särpräglade och variationsrika vattenmiljöer. Någon direkt påverkan på natura 2000-området bedöms inte uppstå, då LIS-området inte påverkar vattendragsfårens struktur, form eller djup. Alsterån kan dock påverkas indirekt genom markberedning i direkt anslutning till ån samt eventuella utsläpp och nedtagning av träd i strandzonen. Då det i översiktsplaneförslaget anges att vid efterföljande planläggning, lov- och tillståndsprövning behöver området analyseras ytterligare med hänsyn till riksintressets höga naturvärden för att säkerställa att eventuella åtgärder inte riskerar att påverka eller påtagligt skada riksintresset. Till exempel kan natur- och kulturvärdesinventering, analys kring översvämning, ras och skred samt utredning kring jordbruksmark tas fram. Dagvattenutredning samt utredning av konsekvenser under byggtiden bör särskilt studeras. Påverkan bedöms som begränsad. Och ingen risk bedöms föreligga för påtaglig skada.

De infrastrukturprojekt som föreslås i översiktsplanen bedöms påverka naturmiljövärden. Dessa kommer att beaktas i samband med Trafikverkets planläggningsprocess.

I översiktsplanen pekas grönområden, samt blå-gröna strukturer ut på markanvändningskartan. Bland annat ett grönt stråk i nord-sydlig riktning mellan Alsterån och Emån. Ett antal ställningstaganden anges som både säkerställer och skyddar de gröna och blå områdena, vilket bidrar till positiva effekter för grön infrastruktur samt konnektivitet. Säkerställandet bidrar även till positiva effekter för den understödjande ekosystemtjänsten biologisk mångfald och fotosyntes. Vidare bedöms översiktsplanen medföra goda möjligheter för att kvalitéerna i grön- samt blåområdena samt grönstråken ska bibehålla sina funktioner

som habitat och spridningsvägar, och stärka grön infrastruktur, värdetrakter samt spridningsmöjligheterna inom kommunen, vilket ger positiva effekter för bland annat ekosystemtjänsten spridningssamband och pollinering.

Risk finns för att föreslagna områden för bebyggelseutveckling kan komma att påverka rödlistade arter eller arter som omfattas av artskyddsförordningen. Många av dessa växt-och djurarter är knutna till värdefulla naturområden, men kan även förekomma på andra platser. I efterkommande fördjupningar av översiktsplanen samt i kommande detaljplanearbete kommer naturvärdesinventeringar att krävas där behov föreligger. Artskydd behöver hanteras tidigt i planprocessen och samråd bör hållas löpande med länsstyrelsen.

I översiktsplaneförslaget anges ställningstagandet att kommunen ska beakta skadelindringshierarkin vid förlust av blå-gröna ytor, samt inom områden med höga naturvärden. Arbetetsättet innebär att skador vid exploatering i första hand ska undvikas genom god planering, i andra hand ska hänsyn tas vid utformning nya bebyggelse för att minimera skadan och i tredje hand ska åtgärder på plats genomföras för att så långt det är möjligt mildra negativa effekter. Det är först om skada kan förväntas återstå trots att samtliga dessa åtgärder vidtagits som kompensation kan bli aktuellt.

I översiktsplanen lyfter kommunen behovet av att ta fram en grönstrukturplan som ett tematiskt tillägg till föreliggande översiktsplan. Ambitionen är god men det kan finnas nackdelar med att ta fram en grönplan efter översiktsplanen bland annat att viktiga strategiska ställningstaganden inte kommer fram förrän sent i processen.

Nollalternativets konsekvenser

Nollalternativet medför exploatering på naturmark, och berör en större andels skyddad natur jämfört med översiktsplaneförslaget. Nollalternativet medför en mer spridd bebyggelse, vilket medför att risken för att gröna stråk och grönområden tas i anspråk, och negativa effekter uppstår för grön infrastruktur och konnektivitet. I gällande översiktsplan (antagen år 2002, 2006 och 2012) saknas utpekade gröna stråk och grönområden.

I nollalternativet finns generella ställningstaganden för naturmiljö, men tenderar att bli allt för generella och vaga för att ge positiva effekter för naturmiljö.

Sammanfattande bedömning

Sammantaget bedöms planförslaget medföra *små positiva konsekvenser* för naturmiljö. Översiktsplaneförslaget har goda och höga ambitioner kopplat till kommunens naturvärden. Översiktsplanen främjar konnektivitet, och medför positiva konsekvenser för ett flertal ekosystemtjänster. Vidare anger översiktsplanen *specifika riktlinjer* för de *specifika riksintresseområden* som har bedömts som extra känsliga för förändring. Både de generella ställningstagandena samt de specifika riktlinjerna ger ett bra underlag för hur naturmiljövärdena ska hanteras i den fortsatta planeringsprocessen.

Ett antal riksintresseområden för naturmiljö berörs av föreslagna utvecklingsområden. En viss påverkan kan ske, men bedöms kunna hanteras i kommande planprocess. Ingen risk för påtaglig skada bedöms föreligga.

I kommunen finns natura 2000-områden, naturreservat samt ramsarområden. Samtliga av dessa områden ligger inom utpekade blå-gröna stråk på markanvändningskartan, vilket innebär ett delvis skydd från exploatering. Områdena kan påverkas indirekt av exploatering i närområdet.

Nollalternativet bedöms medföra *måttliga negativa konsekvenser*.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

- För de utvecklingsområden där risk finns för en negativ påverkan på riksintresseområde för naturmiljö, natura-2000 områden, skyddade arter etcetera bör påverkan på naturvärden särskilt studeras i detaljplaneprocessen. Vidare bör även dagvattenutredning samt utredning av konsekvenser under byggtiden genomföras.
- Om jordbruksmark berörs bör en bedömning genomföras om exploatering är ett väsentligt samhällsintresse.

6.2 KULTURMILJÖ

Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på riksintressen för kulturmiljövård, fornlämningar samt påverkan på det gamla kulturella odlingslandskapet.

Bedömningsgrunder

Den svenska kulturmiljön skyddas främst genom kulturmiljölagen, miljöbalken och plan- och bygglagen. I kulturmiljölagen finns särskilt beskrivet skydd av fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen. Kulturmiljön skyddas även genom plan och bygglagen, väglagen och förordningen om statliga byggnadsminnen. Lagarna syftar bland annat till att framtida generationer skall kunna uppleva en mångfald av kulturmiljöer. Vidare förekommer lagskydd på lokal nivå i form av kommunala krav och riktlinjer.

Riksintresseområden ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada området. Begreppet påtaglig skada är centralt för tillämpningen av hushållningsbestämmelsen om riksintressen. Bedömningen av vad som utgör en påtaglig skada är alltid platspecifik och knuten till åtgärdens art och omfattning. Generellt gäller att ett ingrepp som innebär att ett område förlorar de värden som motiverat dess utpekande ska bedömas som påtagligt skadligt.⁴

Svenska fornlämningar är automatiskt skyddade enligt kulturmiljölagen. Fornlämningar är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och är varaktigt övergiven. Lämningen behöver dessutom vara tillkommen före år 1850, eller i fråga om fartyglämning, förlit före år 1850. Det är enligt lagen förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering, eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Förutsättningar

En stor del av kommunen omfattas av ett kulturlandskap. Kulturlandskapet och bebyggelsens karaktär och struktur präglas därför i mycket hög grad av naturens förutsättningar. I området finns exempelvis rullstensåsar som har påverkat det äldre vägnätet samt bebyggelsens placering, samt vattendrag som Emån och Alsterån. Även Östersjön har påverkat landskapet

---

⁴ Allmänt råd SNV NFS 2005:17

och kommunens bebyggelse då havet har bidragit till typiska verksamheter som fiskelägen och skeppsbyggerier.

Inom kommunen finns det många olika landskapstyper, allt från herrgårdar med herrgårdslandskap, tätortsmiljöer, industrilandskap till traditionella bymiljöer med kulturhistoriska vägsträckningar och odlingslandskap. Kommunens kulturmiljöer kan delas in i fyra kategorier. De olika karaktärerna bidrar till den brokiga kulturmiljöprofil som är speciell för Mönsterås kommun.

1. Orterna som nav
2. Åsarna och Kalmarsund
3. Trä- och industrikommunen
4. Levande landsbygd med anor

Förutom ur ett kunskapsmässigt perspektiv, så är många av Mönsterås kommuns kulturmiljöer viktiga för turism och besöksnäring. Kulturmiljöer som är särskilt kopplade till besöksnäringen är bland annat Pataholm; smålandskustens äldsta handelsplats, Kronobäcks klosterruin samt Jungnerholmarna med dess industrihistoria. Det finns även platser som har koppling till kända personligheter. Exempel på dessa platser är Heliga Birgitta korset, Strömsrumsområdet och Skytteanska skolan i Ålems kyrkby. Dessutom finns spår av industrier med anor som Norba (AB Norrbackens Gjuteri och Mekaniska Verkstad), Jungnerfabriken och Gabriel keramik, vilka fortfarande är aktiva.

Mönsterås kommun berörs av sex riksintresseområden för kulturmiljö. Inga kulturreservat finns. I Mönsterås kommun finns fornlämningar främst på landsbygden, men förekommer också i mer tätortsnära miljö. De områden som utmärker sig särskilt är Strömsrumsområdet med Pataholm, området kring Kronobäcks klosterruin och inom riksintresse för kulturmiljövård vid Alebo-Gelebo.

I Mönsterås finns bebyggelseområden som är utpekade som särskilt värdefulla från kulturhistorisk synpunkt, enligt PBL 8 kap. § 13. Byggnader inom dessa områden som klassats som särskilt värdefulla har en utökad lovplikt och får inte förvanskas. För Mönsterås kommun finns också ett gällande kulturminnesvårdsprogram (antaget av Kommunfullmäktige år 2003). Programmet baseras dock på äldre riksintresseindelningar. Syftet med kulturminnesvårdsprogrammet är bland annat att utgöra underlag vid upprättande av översiktsplan. I programmet pekas ett antal värdefulla kulturhistoriska miljöer ut inom kommunen.

Översiktsplanens konsekvenser

Översiktsplaneförslaget redovisar hur kommunen avser att beakta kulturmiljövården i den fortsatta planeringen. Kommunen redovisar generella ställningstaganden som gäller för samtliga riksintresseområden för kulturmiljö. Bland annat anges att vid framtagande av planer och program inom, eller i närheten av ett riksintresse för kulturmiljövård behöver en konsekvensanalys upprättas där det framgår om en åtgärd kan medföra påtaglig skada på riksintresset. I efterföljande detaljplanering som berör riksintresse för kulturmiljövård bör

också en kulturmiljöutredning samt ett gestaltungsprogram tas fram.

Riksintressebeskrivningen ska utgöra underlag i bedömningen. För att behålla kommunens unika värden i kulturlandskapet anger också översiktsplanen att vid komplettering och förändring av bebyggelse ska stor hänsyn tas till kulturlandskapets värden och befintliga bebyggelsemiljöers karaktär. Ny bebyggelse bör varken placeras i exponerade lägen eller i sådana lägen där ursprunglig bebyggelse eller landskapsbild påverkas negativt. Områdena ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de värden som utgör riksintresset för kulturmiljön. Detta behöver beaktas även vid eventuella förändringar i närområdet som visuellt kan påverka riksintresset.

Förutom de generella ställningstagandena som gäller för alla riksintresseområden för kulturmiljö, redovisar även översiktsplanen riktlinjer som är specifika för respektive område i syfte av att skydda riksintresseområdet och dess värden. Översiktsplanen bedöms bidra till att de kulturhistoriska värdena tidigt kan uppmärksammas i den fysiska planeringen, och att den negativa påverkan kan begränsas eller möjligtvis helt undvikas.

Mönsterås kommun har tagit fram kulturmiljörapporter för orterna Mönsterås, Timmernabben samt Ålems kyrkby och Pataholm. I rapporterna finns riktlinjer för hur orternas kulturmiljöer ska tas tillvara och utvecklas på ett hållbart sätt. Översiktsplanen hänvisar till rapporterna och anger att dessa ska fungera som underlag till kommunens arbete med exempelvis bygglovshantering, förhandsbesked, detaljplaner och fastighetsregleringar, vilket bidrar till att de kulturmiljövärden som inte är skyddade av lagstiftningen (exempelvis strukturer i landskapet och visuella samband) också uppmärksammas tidigt i processen. Vidare lyfter översiktsplanen att Mönsterås avser att ta fram en kulturmiljöanalys för orterna Fliseryd och Blomstermåla i syfte av att ta vara på och utveckla de kulturhistoriska värdena samt lyfta fram kulturmiljön som en resurs. Att utveckla de kulturhistoriska värdena i samband med en exploatering kan medföra positiva effekter på kulturmiljön, då värdena kan försäkras och göras mer tillgängliga för allmänheten, vilket bidrar till positiva effekter för de ekosystemtjänster som är kopplade till kulturmiljö.

Översiktsplaneförslaget bygger på en struktur som innebär att tyngdpunkten för den framtida utvecklingen är knuten till centralorten och serviceorterna. Den största bebyggelseutvecklingen sker i Mönsterås och Timmernabbens samhällen.

Ny bebyggelse föreslås dels genom förtätning av befintliga områden, dels i nya områden i tätorternas utkanter genom förtätning, samt komplettering av nya bostadsområden i direkt anslutning till befintliga strukturer. Detta skapar förutsättningar att anpassa utvecklingen till landskapet, samt att i stor del bevara den öppna jordbruksmarken, vilket ger förutsättningar för bibehållande av tydliga riktningar och utblickar i landskapet. Vidare kan nya bostäder på landsbygden innebära ett större kundunderlag för lantbruksprodukter, vilket hjälper till att hålla uppe hävden av betesmarker och åkrar i kulturlandskapet. Positiv effekt bedöms uppstå för de sociala och estetiska kulturvärdena.

Vad gäller den planerade exploateringen på landsbygden kan risk finnas för en negativ påverkan på de kulturhistoriska värdena då exploateringen kan innebära en ny stadsmässig karaktär som kontrasterar mot det agrara sammanhang som miljön haft historiskt. I

översiktsplanen anges dock att vid all typ av exploatering inom de områden som i översiktsplaneförslaget anges som *Landsbygd*, ska stor hänsyn tas till den befintliga karaktär som är typisk för varje by. Ny bebyggelse bör också ta hänsyn till eventuella värden och får gärna harmonisera arkitektoniskt med befintlig bebyggelse. Ställningstagandena och riktlinjerna innebär att risken för att negativa konsekvenser uppstår på landsbygdens kulturmiljövärden bedöms som liten.

Mönsterås kommun berörs av sex riksintresseområden för kulturmiljö. Ett av översiktsplanens utvecklingsområden (Å6) berör ett av riksintresseområdena, *Alsteråns nedre dalgång*. De kärnvärden som är kopplade till riksintresseområdet är främst fornlämningsmiljöerna kring Strömsrums gård samt delar av Ålem kyrkbys bebyggelsemiljöer. Utvecklingsområdet (Å6) tangerar de nordliga delarna av riksintresseområdet, och ligger på ett behörigt avstånd från Strömsholm, men tangerar Ålems kyrkby. Översiktsplanen anger att vid planläggning bör den nära relationen mellan samhället och odlingslandskapet värnas och framhävas samt beakta befintliga stenmurar i kommande planarbete. Dessutom anges att en konsekvensanalys bör genomföras i samband med efterföljande planering för att inte riskera att påtaglig skada uppstår på riksintresseområdet. Ställningstagandena och riktlinjerna bedöms innebära att risken för att negativa konsekvenser uppstår för riksintresseområdet är liten. Ingen risk bedöms föreligga för påtaglig skada.

Vad gäller landskapsbilden kan det generellt anges att upplevelsen av landskapet är mer känslig för exploatering i de mer småskaliga och i de öppna landskapsrummen i kommunen (inom karaktären *Levande landsbygd med anor*), medan det i de mer slutna och skogliga delarna inte behöver vara lika känsligt med en förändring (inom karaktären *Trä- och industrikommunen*). Föreslagen exploatering väster om E22, vid Mölstad i Mönsterås, samt i utkanten av Ålem, berör karaktären *Levande landsbygd med anor*. Den del av exploateringen som ligger i direkt anslutning till befintlig bebyggelse, bedöms inte påverka upplevelsen av landskapet. För den exploatering som ligger i direkt anslutning till landsbygden, bör hänsyn tas till både de visuella samt fysiska upplevelsevärdena. Här är det särskilt viktigt att kontakten mellan herrgårdslandskapen/storgårdarna samt omgivande odlingslandskap inte bryts, utan att de kulturella sambanden finns kvar. I dagsläget är det inte möjligt att bedöma den upplevelsemässiga och landskapsbildsmässiga påverkan, då den till stor del är knuten till den detaljerade lokaliseringen och utformningen.

Inom karaktären *Åarna och Kalmarsund* bedöms känsligheten för påverkan vara beroende på utformning och lokalisering. Negativa effekter bedöms uppstå om upplevelsen av kustnära bebyggelse och skärgård försvinner, vilket kan ske om den nya exploateringsgraden blir för hög och markant. Skärgården i kommunen fungerar också som viktiga turistmål, och det är viktigt att inte upplevelsen och tillgängligheten till skärgården förändras.

Att bedöma effekten av påverkan, bedöms i nuläget inte vara möjligt, då påverkan är knuten till exploateringsgrad, uttryck av ny bebyggelse samt tillgänglighet till skärgården.

För karaktären *Orterna som nav*, bedöms översiktsplanen medföra positiva effekter. I tätorterna kan förtätning, utförd på ett genomtänkt sätt med hänsyn till kulturvärdena, binda samman områden och bidra till ett attraktivare samhälle. Utbyggnadsplaner som tar sin

utgångspunkt i befintliga värden – kulturhistoriska, sociala och estetiska – bemöts mer positivt av kommuninvånarna då de ses som en förstärkning av dessa värden.

Mönsterås kommun har ett kulturminnesvårdsprogram. Föreslagna utvecklingsområden berör följande områden som finns upptagna i Kulturminnesvårdsprogrammet, se tabell 4.

Tabell 4. Berörda områden i Kulturminnesvårdsprogrammet, samt bedöms påverkan och effekt från översiktsplanen.

Område	Beskrivning	Bedömd påverkan och effekt
2 Kronobäck – Långnäs - Råsnäs	Inom området finns ett stort antal fornlämningar som speglar bebyggelseutvecklingen under tidig medeltid. Delar av området omfattas av riksintresse för kulturmiljö.	Området berörs av ett antal utbyggnadsområden för bostäder. Den nya bebyggelsen kan medföra att fornlämningar berörs. De delar som omfattas av riksintresseområde påverkas inte. I dagsläget är det svårt att avgöra digniteten av påverkan och effekt. Vid detaljplaneläggning bör hänsyn tas till fornlämningarna samt sambandet dess emellan.
13. Nygård	Utgörs av en ensamt belägen gård med odlingsmark.	I direkt anslutning till området föreslås nya verksamhetsområden. Risk kan finnas för negativa effekter på område 13. Nygård. Omfattningen av den negativa effekten beror på typ av verksamheter samt om gårdens odlingsmark berörs. Dock är området idag relativt påverkat av Mönsterås bruk, varför den negativa effekten begränsas.
21. Fliseryds tätort	Kulturvärdena är i första hand kopplade till de industrihistoriska värdena samt kyrkbykaraktären.	Området berörs av ett antal utbyggnadsområden för bostäder. Påverkan på kulturvärdena beror på den nya bebyggelsens utformning. Risk för negativa effekter bedöms ändå som begränsad, då områdena är lokaliserade i utkanten av orten samt utgör en förtätning av befintlig bebyggelse.
26. Blomstermåla tätort	Utgörs av Blomstermåla ort, som är kommunens mest utpräglade industrisamhälle.	Inom området föreslås ett område för sammanhängande bostadsbebyggelse och nytt verksamhetsområde. Risk för negativa effekter bedöms som begränsad, då områdena är lokaliserade i utkanten av Blomstermåla, och utgör en förtätning av befintlig bebyggelse och befintligt verksamhetsområde.
27. Timmernabbens tätort	Utgörs av Timmernabben som är kommunens mest utpräglade kustsamhälle. Bebyggelsen har vissa särdrag som minner om gamla tiders verksamheter.	Inom och i direkt anslutning till området föreslås nya områden för sammanhängande bostadsbebyggelse, samt ny mångfunktionell bebyggelse. Stor risk bedöms finnas för negativa effekter. Omfattningen av ny bebyggelse är stor, och risk finns för att den småskaliga orten förändras, och att de kulturhistoriska värdena försvinner.
28. Ålems stationssamhälle	Omfattar hela Ålem som växte upp som en följd av järnvägens tillkomst.	I direkt anslutning till området föreslås nya områden för verksamheter, utveckling av

		befintligt verksamhetsområde, nya sammanhängande bostadsområden samt ny och utveckling av befintlig mångfunktionell bebyggelse. Risk för negativa effekter bedöms som begränsad, då områdena är lokaliserade i utkanten av orten samt utgör en förtätning av befintlig bebyggelse och befintligt verksamhetsområde.
30. Sandbäckshult	Liten ort som har vuxit upp kring de industrier som Alsterån gav upphov till.	I området föreslås ett triangelspår, där markanvändningen består av skog. Triangelspåret bedöms inte medföra några negativa effekter på Sandbäckshult.

Fornlämningar finns utspridd över hela kommunen, med en koncentration till det öppna odlingslandskapet och vattendragen. Översiktsplanens ställningstagande att vid planarbetens som omfattas av kända områden med fornlämningar, ska arkeologisk utredning och eventuellt en undersökning (utgrävning) genomföras medför en begränsad negativ påverkan.

Nollalternativets konsekvenser

Nollalternativet medför en mer spridd bebyggelse, vilket medför att risken för att negativa effekter ska uppstå på kulturmiljön samt dess upplevelsevärden är stor. Utbyggnadsområden berör riksintresse för kulturmiljö samt områden medtagna i Kulturminnesvårdsprogrammet. I nollalternativet finns ställningstaganden för hur kulturvärdena ska beaktas.

Sammanfattande bedömning

Sammantaget bedöms planförslaget medföra *måttliga positiva konsekvenser* för aspekten kulturmiljö. Översiktsplaneförslaget har höga ambitioner kopplade till Mönsterås kommuns kulturmiljövärden, vilket visar kommunens medvetenhet om befintliga kulturhistoriska värden.

Riksintresseområde för kulturmiljö berörs av ett utvecklingsområde för bostäder i Ålem, Å6. Utvecklingsområdet tangerar de nordliga delarna av området, och ligger på ett behörigt avstånd från Strömsholm, men tangerar Ålems kyrkby. Översiktsplanen anger dock ställningstaganden som medför att risken för att negativa konsekvenser ska uppstå, bedöms som liten.

Områden som är medtagna i Kulturminnesvårdsprogrammet berörs av utbyggnadsområden. Översiktsplanen anger dock ett flertal ställningstaganden som Planeringsprinciperna medför att kulturmiljöfrågorna väcks i tidigt skede, och negativa konsekvenser kan undvikas i största möjliga mån.

Nollalternativets bedöms medföra *små negativa konsekvenser*. Bedömningen grundar sig på att alternativet bedöms medföra en mer spridd bebyggelse, som kan påverka upplevelsevärdena samt upplevelsen av kommunens kulturlandskap negativt.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

- Hänsyn bör tas till den småskaliga bebyggelsen, struktur samt kulturmiljövärden vid en utbyggnad i Timmernabben.
- Komplettera översiktsplanen hur kommunen avser att stärka de kulturella ekosystemtjänsterna mentalt välbefinnande, kunskap och inspiration, samt kulturarv och identitet.

6.3 REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på riksintresseområden enligt 3 och 4 kap miljöbalken, närrekreationsområden samt de grönområden som bedöms vara viktiga för invånarnas hälsa och välbefinnande.

Bedömningsgrunder

Riksintresseområden ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada området. Begreppet påtaglig skada är centralt för tillämpningen av hushållningsbestämmelsen om riksintressen. Bedömningen av vad som utgör en påtaglig skada är alltid platspecifik och knuten till åtgärdens art och omfattning. Generellt gäller att ett ingrepp som innebär att ett område förlorar de värden som motiverat dess utpekande ska bedömas som påtagligt skadligt.⁵

Hela kommunens kuststräcka utgörs av riksintresse för högexploaterad kust. Inom detta område får fritidsbebyggelse endast komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna.

Förutsättningar

Närheten till gröna miljöer är en av Mönsterås kommuns stora kvaliteter. Grönområdena utgör ett tydligt möte mellan natur och bebyggelse, och är viktiga för människors hälsa och välbefinnande. Grönområden kan dessutom fylla viktiga ekologiska funktioner. Välplanerade grönområden med anpassade skötselåtgärder kan utgöra värdefulla habitat och spridningskorridorer för både djur och växter.

Mönsterås kommun erbjuder ett stort utbud av platser för friluftsliv och motion.

Motionsspår och utegym i nära anslutning till samtliga av de fem större orterna finns. Längs Alsterån och Emån är sportfiske och kajakpaddling populära aktiviteter. Längs kusten i friluftsområdet vid Långehäll, söder om Blomstermåla, finns det största området för mountainbikecykling i Kalmar län tillsammans med vandringsleder, skidspår och andra anläggningar. Den 80 kilometer långa Mönsteråsleden går igenom hela kommunen. Det finns också ett antal kortare vandringsleder i fina naturområden nära kommunens olika orter.

Ett område runt Emåns nedre lopp har pekats ut som riksintresse för friluftslivet, Emåns nedre lopp (FH07). Inom riksintesseområdet finns områden som har särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer. Området har bland annat många vattenanknutna friluftaktiviteter, såsom fiske och kanot.

---

⁵ Allmänt råd SNV NFS 2005:17

Hela kommunens kuststräcka utgörs av riksintresse för högexploaterad kust enligt 4 kap 4 § Miljöbalken. Inom detta område får fritidsbebyggelse endast komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna.

Översiktsplanens konsekvenser

Översiktsplanens inställning är att fortsätta ge fler människor tillgång till friluftaktiviteter samt naturupplevelser. Önskvärda satsningar är en utveckling av badplatser, utveckla tillgänglighetsanpassade friluftslivsområden samt stråk och leder, även över kommungränserna, vilket ger goda förutsättningar för att skapa rekreativsmöjligheter inom kommunen.

Översiktsplaneförslaget pekar ut blå-gröna stråk, som är viktiga både ur naturmiljösynpunkt, och för friluftslivet. Ett exempel är det blågröna stråk som föreslås länge med kusten. Här är bevarandet och utvecklandet av friluftslivet i samspel med naturvärden en viktig del för att fortsätta gynna både den biologiska mångfalden och rekreativsmöjligheterna. Längs Emån och Alsterån återfinns ytterligare två blågröna stråk som syftar till att lyfta åarnas vikt för artrikedom, ekosystemet och besöksmål. Utpekandet av de blå-gröna stråken medför att friluftsvärdena säkerställs, och att målkonflikter undviks vid den framtida planeringen. Genom att både bevara och skapa nya ekologiska kopplingar stärks grönstrukturen och kan fortsätta bidra med ekosystemtjänster samt öka möjligheterna till klimatanpassning. Stora positiva effekter bedöms uppstå.

Förutom att stärka kommunens blå-gröna strukturer för naturmiljö och friluftsliv, kan även dessa användas till att skapa tillgänglighet till de angränsande kommunerna, då natur, vattendrag och kust har inga administrativa gränser. Positiva effekter bedöms uppstå för samverkan mellan de olika kommunerna, och bidrar till en ökning av turism kopplat till friluftsliv för samtliga av de angränsade kommunerna som exempelvis Högsby och Oskarshamns kommuner. Naturligtvis krävs det en samverkan mellan de olika kommunerna för att kunna realisera visionen.

Översiktsplanens mål om maximalt 300 meter till närmsta grönområde från bostaden och skolan möjliggör för en ökad utevistelse i gröna miljöer. Genom att verka för förekomsten av tillgängliga grönområden inkluderas även de som exempelvis har en barnvagn, rollator eller funktionsnedsättning.

Även tillgängligheten till den tätortsnära naturen förbättras genom planens satsningar på utbyggnad av gång- och cykelnätet. En ökad tillgänglighet och befolkningens mängd innebär också en ökad risk för förslitning av naturområden, vilket kan bli särskilt problematiskt i områden med höga naturvärden vilket behöver beaktas. Befintliga grönområden ska enligt planen värnas, vilket även detta kan innebära svårigheter med en ökad befolkningens mängd.

Ett område runt Emåns nedre lopp omfattas av riksintresse för friluftsliv, *Emåns nedre lopp* (FH07). Som förutsättningar för bevarande och utveckling av området värden anges att

områdets karaktär med möjligheter till fiske, vandring med mera ska bibehållas samt att stränderna och andra attraktiva områden behöver hållas allemansrättsligt tillgängliga. För sådant som kan påtagligt skada områdets värden bedöms bland annat vara verksamheter som enskilt eller kumulativt kraftigt kan försämra vattenkvalitén, exploateringar som begränsar allmänhetens tillträde till stränderna samt en negativ visuell påverkan som påtagligt stör upplevelsevärdena.

Söder om Åbyvägen i Fliseryd, föreslås ett utvecklingsområde för bostäder (F1). Utvecklingsområdet medför ett begränsat intrång i kanten av riksintresseområdet för friluftsliv (FH07). Riksintresseområdet följer Emåns vattensystem samt kringliggande miljöer, och områdets värden är kopplade till ån och dess vattensystem. Inga av de värden som anges för riksintresseområdet bedöms finnas söder om Åbyvägen, där utvecklingsområdet (F1) är lokaliserat. Intrånget i riksintresseområdet bedöms inte påverka möjligheterna för rekreation eller allmänhetens tillträde till strandzonen. Inte heller bedöms vattenkvalitén försämrans då det anges att dagvattenhanteringen för området måste säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten i Emån efterföljs. Ingen visuell påverkan bedöms uppstå. Sammantaget bedöms inte utvecklingsområdet (F1) medföra några negativa konsekvenser för riksintresseområdet och dess naturvärden. Ingen risk för påtaglig skada bedöms föreligga.

Norr om Kvillegårdsvägen i Fliseryd, föreslås ett utvecklingsområde för bostäder (F5). Utvecklingsområdet medför ett begränsat intrång i kanten av riksintresseområde för friluftsliv (FH07). Riksintresseområdets kärnvärden avgränsas till söder om Kvillegårdsvägen. Norr om vägen bedöms inga av riksintresseområdets värden finnas. Utvecklingsområdets intrång i riksintresseområdet bedöms inte påverka möjligheterna för rekreation eller allmänhetens tillträde till strandzonen. Inte heller bedöms vattenkvalitén försämrans då dagvattenhanteringen måste säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten i Emån efterföljs. Ingen visuell påverkan bedöms uppstå. Utvecklingsområdet (F5) bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för riksintresseområdet. Ingen risk för påtaglig skada bedöms föreligga.

I anslutning till Jungnerholmarna, väster om Patron Gustavs väg och söder om Troilius väg i Fliseryd, föreslås ett större utvecklingsområde för sammanhängande bostadsbebyggelse (F6). Utvecklingsområdet medför ett begränsat intrång i riksintresseområde för friluftsliv (FH07). Riksintresseområdets värdekärnor bedöms vara kopplade till området norr om Troilius väg, och söder om Patron Gustavs väg. Värdena är väl avgränsade av vägstrukturen, och bedöms inte påverkas av utvecklingsområdet. Vandring kan fortsatt ske längs Troilius väg. Intrånget i riksintresseområdet bedöms inte påverka möjligheterna för rekreation eller allmänhetens tillträde till strandzonen. Inte heller bedöms vattenkvalitén försämrans då dagvattenhanteringen måste säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten i Emån efterföljs. Ingen visuell påverkan bedöms uppstå. Riksintresseområdet kan fortsatt utgöra ett område för friluftsliv med berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer samt vattenanknutna friluftaktiviteter. Utvecklingsområdet bedöms inte medföra några negativa konsekvenser för riksintresseområdet. Ingen risk för påtaglig skada bedöms föreligga.

I de nordöstra delarna av Fliseryd finns ett befintligt verksamhetsområde där översiktsplaneförslaget möjliggör ytterligare utveckling österut (F7). Verksamhetsområdet

ligger norr om Östra Laggervigatan. Söder om gatan ligger riksintresseområde för friluftsliv (FH07). Då vägen utgör en tydlig gräns för riksintresseområdets gräns och dess värden (som är kopplade till Emån och omgivande vattensystem), bedöms inte möjligheterna för rekreation eller allmänhetens tillträde till strandzonen påverkas negativt. Inte heller bedöms vattenkvaliteten försämrats då dagvattenhanteringen måste säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten i Emån efterföljs. Eventuellt kan buller från verksamheterna påverka upplevelsevärdena negativt. Vid efterföljande planering och lov- och tillståndsprövning bör bullerutredningar tas fram för att säkerställa att bulleralstrande verksamheter inte har en negativ påverkan som kan störa riksintressets upplevelsevärden. Ingen risk för påtaglig skada bedöms föreligga.

Kommunens kustområde omfattas av *”Särskilda hushållningsbestämmelser”* enligt 4 kap. i miljöbalken. I 4 kap 1 § anges att områdena på grund av natur- och kulturvärden som helhet är av riksintresse och att ingrepp i miljön endast får göras om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar dessa värden. I kustområdet i Mönsterås kommun, den så kallade högexploaterade kusten, får enligt 4 kap 4 § inte uppföras ny enskild fritidsbebyggelse annat än som komplettering till befintlig eller fritidsbebyggelse med anknytning till det rörliga friluftslivet. Inga förslag till utbyggnad av ny fritidsbebyggelse anges i översiktsplanen. Bestämmelserna enligt 4 kapitlet ska inte hindra utvecklingen av tätorter eller det lokala näringslivet. De förslag till utbyggnad och förändringar som redovisas i planen syftar i samtliga fall till utveckling av näringslivet och kommunens tätorter. Hushållningsaspekterna bedöms därför ha tillgodosetts i kommunens planering

Översiktsplanen pekar ut bebyggelse inom strandskyddade områden som omfattas av landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden. Hur tillgängligheten till strandlinjen, och hur syftet med strandskyddet, påverkas, beror helt av hur bebyggelsen anpassas. I översiktsplaneförslaget anges att dispens inte kan beviljas om allmänhetens fria passage längs vattnet hindras. Undantaget är dock om det inte handlar om en byggnad eller anläggning som på grund av sin funktion måste ligga vid vattnet. Ställningstagandet säkerställer därför till stora delar allmänhetens tillgång till strandzonen.

I översiktsplanen säkerställs skärgårdsmiljöer med särskilt höga natur- eller rekreativmiljöer. Inom dessa områden prioriteras naturvärden och rekreativvärden framför andra intressen, vilket bidrar till positiva effekter för aspekten.

Nollalternativets konsekvenser

Nollalternativet saknar utpekande av blå-gröna stråk, vilka inte bara säkerställer viktiga naturområden utan även viktiga friluftsliv- och rekreativområden för kommuninvånarna. Risk finns för att målkonflikter kan uppstå.

För övrigt lyfter såväl nollalternativet som planförslaget vikten av närhet till grönområden. Både nollalternativet samt översiktsplaneförslaget saknar tydliga inriktningar av vilka avstånd som gäller för boende, skolor etcetera gällande tillgång till rekreation och friluftsliv. Nollalternativet bedöms som svagare i jämförelse med planförslaget avseende gröna stråk samt tillgång till kvalitativa grönområden.

Nollalternativet bedöms medföra små negativa konsekvenser.

Sammanfattande bedömning

Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra *små positiva konsekvenser* för aspekten rekreation och friluftsliv. Bedömningen grundar sig på att översiktsplaneförslaget säkerställer blå-gröna stråk, samt satsningen på gång- och cykelvägar som tillgängliggöra närrekreationsområden.

Översiktsplanen saknar riktlinjer kring friytor och förhållningssätt om grönytor behövs tas i anspråk. Graden av de positiva konsekvenserna kan öka om nedanstående förslag till åtgärder beaktas vid vidare arbete med översiktsplanen.

Nollalternativet bedöms som svagare i jämförelse med planförslaget avseende gröna stråk samt tillgång till kvalitativa grönområden. *Små negativa konsekvenser* bedöms uppstå.

Fortsatt arbete och möjliga åtgärder

Följande åtgärder föreslås inom ramen för aspekten rekreation och friluftsliv:

- Upprätta en grönstrukturplan där områden för rekreation och friluftsliv även finns med.

6.4 JORD- OCH SKOGSBRUK

Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på jord- och skogsbruk.

Bedömningsgrunder

Miljöbalken (MB) innehåller bestämmelser om hushållning med mark och vatten. Det innebär att brukningsvärd jordbruksmark och skogsmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Hur begreppet väsentligt samhällsintresse tolkas, och om exploateringen kan innefattas i begreppet är därför centralt för hur 3 kap 4 § i miljöbalken ska kunna efterföljas.

Hushållningsbestämmelserna innehåller flera andra regler som påverkar jordbruks- och skogsmark. Det gäller till exempel att mark som har betydelse för friluftslivet så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter ska beaktas särskilt (3 kap 6 § MB).

Förutsättningar

Jordbruksmark är en viktig resurs som globalt sett minskar samtidigt som behovet ökar. Enligt Jordbruksverket fanns år 2021 ungefär 2,6 miljoner hektar åker och 0,4 miljoner hektar betesmark i Sverige, men arealen minskar för varje år som går. Åkermark ger möjlighet att producera mat. Om vi kan producera mer livsmedel i Sverige blir vi mer självständiga och inte lika beroende av import från andra länder. Åkermark har möjlighet att buffra stora vattenflöden vid exempelvis skyfall och binder koldioxid i marken, vilket minskar utsläppen.

Både jord- och skogsbruket är viktiga näringar i kommunen vilket sysselsätter många människor och håller landskapet öppet. År 2020 uppgick andelen jordbruksmark i Kalmar län

till 192 258 hektar, vilket utgörs av cirka 17% av den totala landarealen.⁶ I Mönsterås uppgick andelen jordbruksmark till 13,8 %⁷, medan 74% består av skog i form av både produktionsskog, rekreationsområden och övrig skog.

De kustnära delarna av kommunen utgörs till stor del av jordbruk, medan de nordvästra bygderna domineras av skogsbruk. De mest intensiva jordbrukslandskapen är belägna både norr och söder om Mönsterås samhälle samt i kommunens sydöstra delar vilket kan ses som ett stråk i nord-sydlig riktning, parallellt med kustlandskapet.

Översiktsplanens konsekvenser

Idag minskar tillgången på jordbruksmark i världen, samtidigt som behovet ökar. I Sverige försvinner en stor del på grund av exploatering i form av bebyggelse eller asfaltering. I Sverige har vi knappt 2,6 miljoner hektar åker och 0,4 miljoner hektar betesmarker.⁸ I framtiden beräknas den svenska jordbruksmarken bli ännu mer värdefull än idag, när globala klimatförändringar minskar tillgången på jordbruksmark i många länder. Jordbruksmarken har många betydelser för miljön och för hållbarhet samt bidrar med ett flertal ekosystemtjänster som exempelvis:

- Möjligheten att producera mat blir allt viktigare, när befolkningen ökar och världens åkerareal minskar.
- Åkermark buffrar stora vattenflöden, till exempel vid kraftiga regn.
- Utan jordbruksmark som odlas och betande djur växer landskapet snabbt igen.
- I jordbruksmarken finns mängder av arter som riskerar att dö ut om markerna inte brukas och bevaras.
- Åkermark och betesmark binder koldioxid i marken.
- Småskaliga odlingar, gärna stadsnära, kan ge möjligheter till både integration och rehabilitering.
- Allt fler konsumenter vill välja lokalproducerade och närodlade produkter.
- Närhet till naturen, och särskilt öppna landskap, har en positiv inverkan på människors hälsa och välmående

När jordbruksmark tas i anspråk innebär det att en negativ påverkan uppstår både ur ett hållbarhetsperspektiv, samt ur ett ekosystemtjänstperspektiv. När jordbruksmarken exploateras och hårdgörs för bostadsbebyggelse eller infrastruktur kan denna i princip inte återtas till livsmedelsproduktion. Det praktiska förfarandet och kostnaderna omöjliggör att jorden åter odlas upp. Exploatering av jordbruksmark genom hårdgöring skiljer sig på så sätt från annan ändrad markanvändning. Det är en irreversibel process som tar mark ur livsmedelsproduktion för alltid och därför utgör den viktigaste strategin av att undvika byggnation på jordbruksmark.

Det går dock inte alltid att undvika att jordbruksmark behöver tas i anspråk, ibland kan det vara nödvändigt av olika anledningar. Enligt 3 kap 4 § i miljöbalken får jordbruksmark bara tas i anspråk om det behövs för att tillgodose *väsentliga samhällsintressen*, och om behovet

⁶ <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/marken-i-sverige/>

⁷ <https://www.monsteras.se/kommun-och-politik/kommunfakta/>

⁸ <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/jordbruksmarkens-varden>

inte kan tillgodoses på annan mark på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt. Med brukningsvärd jordbruksmark menas mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar som är lämpad för jordbruksproduktion. Översiktsplaneförslaget bedöms ha tagit hänsyn till vikten av att hushålla med jordbruksmark genom den planeringsinriktning som föreslås där tyngdpunkten för den framtida utvecklingen är knuten till centralorten och serviceorterna, samt att en stor del av utvecklingsområdena utgör förtätning och kompletterar befintlig bebyggelse. En vanlig konflikt vid förtätning av just tätorter är att tätortsnära jordbruksmark utsätts för ett högt exploateringsstryck. Det är av stor vikt att exploatering bara sker i nödfall och efter prövning mot kraven på väsentligt samhällsintresse och beaktande av alternativa platser.

För att en exploatering ska kunna räknas som väsentligt samhällsintresse bör den kunna stödja en långsiktigt hållbar utveckling. Att bygga nya bostäder är i många fall ett angeläget intresse för många kommuner, men det är ofta möjligt att bygga bostäder på platser som inte tar jordbruksmark i anspråk. För att räknas som ett väsentligt samhällsintresse måste därför utvecklingen kunna bidra med någonting platsspecifikt. För att utreda om en exploatering utgör ett väsentligt samhällsintresse, kan brister och tillgångar identifieras av den aktuella platsen, och om den planerade exploateringen kan förbättra hållbarheten exempelvis genom att bidra till utveckling av en bykärna, förbättra förutsättningarna för kollektivtrafik, ett lokalt serviceutbud eller lokala mötesplatser.

I översiktsplaneförslaget föreslås nio utvecklingsområden som i olika omfattning tar jordbruksmark i anspråk (enligt data från Länsstyrelsen gällande produktiv åkermark), vilket medför negativa konsekvenser för jordbruket som näring och ekosystemtjänst. För varje utvecklingsområde som lokaliserats på produktiv åkermark har i översiktsplanen en översiktlig bedömning utförts huruvida utvecklingsområdet utgör ett väsentligt samhällsintresse och om behovet *inte* kan tillgodoses på annan mark på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt. För samtliga nio områden har kommunen bedömt på en översiktlig nivå att dessa kan utgöra ett väsentligt samhällsintresse och att motiven till vald lokalisering är acceptabla. För några av utvecklingsområdena ligger bedömningen i en gråzon, men precis som översiktsplanen anger är bedömningen översiktlig, och en utgångspunkt för det fortsatta arbetet. I efterföljande planering avses detta utredas ytterligare och säkerställas genom en lokaliseringsutredning, och resultatet kommer att visa huruvida utvecklingsområdet uppfyller kraven i 3 kap 4 § MB.

Översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden medför att cirka 1,3% av kommunens totala andel jordbruksmark ianspråk tas för bostadsbebyggelse. Andelen som tas i anspråk bedöms som liten. Vid en jämförelse med Kalmar läns totala andel jordbruksmark, är det 0,05% av länets totala jordbruksmark som tas i anspråk av utvecklingsområden. Andelen jordbruksmark som förvinns bedöms som liten. Ianspråktagandet av jordbruksmarken bedöms inte försvåra möjligheterna att fortsatt bedriva jordbruk inom kommunen, eller länet, bedöms inte påverka livsmedelsproduktionen på vare sig lokal eller regional nivå. Dock kan jordbruksmarken som ekosystemtjänst påverkas negativt. Vidare föreslår översiktsplanen ett antal områden för infrastruktur, bland annat nya planskilda korsningar med E22. Huruvida

jordbruks- och skogsmark påverkas av dessa åtgärder, kommer att utredas inom Trafikverkets planlägningsprocess.

Vad gäller enstaka etableringar på landsbygden som medför att jordbruksmark tas i anspråk, lyfter översiktsplanen att det är viktigt att ny bebyggelse lokaliseras till befintlig infrastruktur, vilket underlättar både uppförande och drift. Placeringen nära befintlig infrastruktur ger dessutom en närmre koppling till arbetsmarknad, service och kollektivtrafik, vilket bidrar till en ökad livskvalitet och andra mervärden i stort.

Översiktsplanen är inte främmande för att ge möjligheter för invånarna att bosätta sig på landsbygden, då ett ökat antal boende utanför tätorterna medför att underlaget för service och kollektivtrafik ökar. I sin tur bidrar detta till att ge ökade möjligheter att bevara skogs- och jordbruksnäringen.

Sammanfattningsvis ska kommunen i översiktsplanen enligt 3 kap. 4§ plan och bygglagen (PBL) redovisa de förhållanden som med hänsyn till de allmänna intressena enligt 2 kap. PBL kan ha väsentlig betydelse för sådana beslut som rör mark- och vattenanvändningen. Det är därför viktigt att översiktsplanen har en tydlig viljeinriktning för vilken inbördes prioriteringsordning jordbruksmark ska ha vid frågor om annat ianspråktagande. Hushållning av jordbruksmark behöver vägas mot behovet av exploatering utifrån dessa perspektiv för att uppnå en långsiktigt hållbar planering. Mönsterås kommun bedöms ha hanterat jordbruksmarken i översiktsplanen så till vidare att den lyfter motstående intressen med jordbruksmark, och bedömer på översiktlig nivå om den föreslagna markanvändningen kan utgöra ett väsentligt samhällsintresse. Översiktsplanen bedöms utgöra ett bra planeringsunderlag i den fortsatta processen, och bedöms motverka fragmentering. Vidare ger översiktsplanen tydliga riktlinjer kring hur kommunen ska hantera jordbruksmark vid handläggning av bygglov utanför detaljplanlagt område. Detta medför att nybyggen som kan påverka jordbruksmark eller jordbruksdrift negativt kan förhindras.

Nollalternativets konsekvenser

Nollalternativet redovisar en prioritering av skogs- och jordbruksmark inom utpekade områden. Dock bedöms ställningstaganden i den gällande översiktsplanen vara något svagare än i föreliggande översiktsplaneförslag, vilket medför små negativa effekter i form av fragmentering och spridd ny bebyggelse. Nollalternativet bedöms medföra små negativa konsekvenser.

Sammanfattande bedömning

I översiktsplaneförslaget föreslås nio utvecklingsområden som i olika omfattning tar jordbruksmark i anspråk (enligt data från Länsstyrelsen gällande produktiv åkermark), vilket medför negativa konsekvenser för jordbruket som näring. För samtliga av dessa har bedömningen utförts att de utgör ett väsentligt samhällsintresse som inte kan lokaliseras på annan plats. Den totala andelen som tas i anspråk för utvecklingsområdena är 1,4% av kommunens totala andel jordbruksmark, vilket bedöms som en liten del. Andelen som tas i anspråk av Kalmar läns totala jordbruksmark är mycket mindre, det vill säga 0,05 %.

lanspråktagandet av jordbruksmarken bedöms inte försvåra möjligheterna att fortsatt bedriva jordbruk och påverkar bedöms inte påverka livsmedelsproduktionen på vare sig lokal eller regional nivå, och framför allt inte på nationell nivå. Dock kan jordbruksmarken som ekosystemtjänst påverkas negativt, därför görs bedömningen att översiktsplanen medför *små negativa konsekvenser*.

Nollalternativet bedöms medföra *små negativa konsekvenser*.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

Inga åtgärder föreslås.

6.5 VATTENMILJÖ

Aspekten avgränsas till att hantera översiktsplanens påverkan på ekologisk och kemisk status på vattenförekomster.

Bedömningsgrunder

I Miljökvalitetsnormer Sverige bedrivs vattenförvaltning enligt EU:s ramdirektiv för vatten (VISS 2021). Vattenmyndigheten tar beslut om normer, som är en föreskrift. Beslut baseras på 50 statusklassningar för varje enskild vattenförekomst. Vattenmyndigheterna tar fram åtgärdsprogram med beskrivningar av det som myndigheter och kommuner behöver göra för att nå MKN. Målet är att alla vattenförekomster ska uppnå god status.

MKN för vattenförekomster fastställs genom 5 kap MB, enligt vattenförvaltningsförordningen och Havs- och vattenförvaltningens föreskrift HVMFS 2019:25 samt HVMFS 2015:4. MKN beskriver vilken kvalitet vattenförekomsten ska uppnå och vid vilken tid som det senast ska uppnås. Innan fastställande av normen undersöks vattenförekomstens nuvarande status, klassificeras och påverkan bedöms. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå god status och att statusen inte får försämrats.

Alla vattenförekomster i Sverige har statusklassificerats. Vid bedömning av ytvatten för sjöar och vattendrag, bedöms både kemisk och ekologisk status. Vid bedömning av ekologisk status görs en samlad bedömning av biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer. Klassificeringen av ekologisk status omfattar klasserna hög, god, måttlig, otillfredsställande eller dålig ekologisk status. Kemisk status bedöms genom ett antal prioriterade ämnen/ämnesgrupper. Ämnena beskrivs i direktiv 2008/105/EG. Kemisk ytvattenstatus klassificeras som god eller uppnår ej god status. Vid bedömning av försämrad status räcker det att en kvalitetsfaktor försämrats.

Vattenförekomsterna omfattas av ett icke-försämringskrav, vilket innebär att mänskliga verksamheter inte får försämrast statusen för en förekomst. Det finns också en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status, det så kallade *förbättringskravet*.

Vattenskyddsområden syftar till att skydda grund- eller ytvattentillgångar som nyttjas eller kan komma att nyttjas som vattentäkt. Vattenskyddsområden regleras via 7 kap 21 § MB.

Mönsterås kommun har en antagen VA-plan som antogs år 2017. VA-planen ger vägledning och kunskapsunderlag till både planarbete och åtgärdsarbete. För närvarande pågår arbete

med att ta fram en vattentjänstplan för Mönsterås kommun. Denna avser vara ett tematiskt tillägg till översiktsplanen och ersätter VA-planen.

Förutsättningar

I Mönsterås kommun finns 150 kilometer kuststräcka, två större åar och en mosaik av mindre vattendrag, sjöar och våtmarker. Såväl kusten som vattendragen är betydelsefulla för bland annat boende, näringsliv, sjöfart, turism och fritidsboende. Vattenmiljöerna i kommunen är överlag påverkade av människan, och övergödningens effekter är idag synliga bland annat i kustvattnet i Mönsterås kommun. Mönsterås kommun har sammanlagt 31 olika vattenförekomster, varav fyra utgörs av grundvatten och 27 av ytvatten (vattendrag, sjöar och kustvatten) som är statusklassade.

Alla grundvattenförekomster inom Mönsterås kommun har god kvantitativ status (god grundvattentillgång) och god kemiskt status utom Kalmarkustens stenformation där statusen är otillfredsställande på grund av kloridhalter och kvantitetsproblem. Grundvattnet kommer att påverkas i ett förändrat klimat med ändringar i nederbörd och temperatur. I regionen förutspås sjunkande grundvattennivåer. Lägre lägstanivåer väntas i både större och mindre magasin, samtidigt som perioden för sjunkande nivåer väntas bli längre. Med förändringar i grundvattennivå kan även vattenkvaliteten påverkas. Längs kusten kan havsnivåhöjningen påverka grundvattnets kvalitet genom ökad risk för saltvatteninträngning i enskilda vattenbrunnar.

Som underlag till översiktsplanen har en *Dagvatten, risk och sårbarhetsanalys* (WSP 2021) upprättats. Resultatet visar att det finns tre ytvattenförekomster som främst påverkas av översiktsplaneförslagets föreslagna markanvändning. De tre ytvattenförekomsterna utgörs av kustvattenförekomsten Lövöområdet, kustvattenförekomsten Mönsteråsområdet samt Oknebäcken, se figur 6.

Figur 6. Lokalisering av kustvattenförekomsten Lövöområdet, kustvattenförekomsten Mönsteråsområdet samt Oknebäcken.

6.5.1.1 Kustvattenförekomsten Lövöområdet (WA17246945)

Vattenförekomstens status klassas enligt följande (VISS, 2024):

Tabell 5. Vattenförekomstens statusklassning. Källa. VISS.

Statusklassning	
- Ekologisk status	Måttlig
- Kemisk status	Uppnår ej god
- Tillkomst/härkomst	Naturlig

Beslutade miljö kvalitetsnormer (MKN) för förvaltningscykel 3, 2017–2021, är god ekologisk status 2039 och god kemisk ytvattenstatus undantaget bromerade difenyleter samt kvicksilver och kvicksilverföreningar som har mindre stränga krav (VISS, 2024).

Lövöområdet innehåller ett skyddat område, Natura-2000 området Lövö (SE0330172). Verksamheter som generellt kan påverka naturtyperna och arterna negativt i området som berör vattenmiljön är utsläpp av olja och kemikalier, övergödning av vattenmiljön och onaturliga förändringar av det marina vattenutbytet. Bevarandemål för områdets naturtyper är att vattnet ska ha god kvalitet och den antropogena påverkan från näringsämnen ska långsiktig minska.

Den ekologiska statusen för vattenförekomsten är måttlig (med hög tillförlitlighet). Detta baseras framför allt på parametern övergödning. Statusen är baserad på växtplankton (klorofyll) som visar måttlig status med stöd av näringsämnen (otillfredsställande status) och siktdjup (måttlig status). Samtliga hydromorfologiska kvalitetsfaktorer har hög status (VISS, 2024).

Tabell 6. Ekologiska kvalitetsfaktorer som ligger till grund för Lövöområdets ekologiska statusklassning. Parametrar som saknar klassning inkluderas inte nedan. Den samlade ekologiska statusen för vattenförekomsten i cykel 3 är klassad som måttlig. Källa: VISS, 2024.

EKOLOGISK STATUS		Klassificering
Biologisk	Växtplankton	Måttlig
	- Klorofyll a	Måttlig
Fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer	Ljusförhållanden	Måttlig
	Näringsämnen	Otillfredsställande
	NTOT-sommar	Måttlig
	NTOT-vinter	Måttlig
	PTOT-sommar	Dålig
	PTOT-vinter	Måttlig
	DIN-vinter	Måttlig
	DIP-vinter	Måttlig
	Särskilt förorenande ämnen	God
	- Koppar	God
Hydromorfologi	Samtliga parametrar	Hög
KEMISK STATUS	Prioriterade ämnen	Uppnår ej god
	- Bromerad difenyleter	Uppnår ej god
	- Bly och blyföreningar	God
	- Kadmium och kadmiumföreningar	God
	- Kviksilver och kvicksilverföreningar	Uppnår ej god

6.5.1.2 Kustvattenförekomsten Mönsteråsområdet (WA82075042)

Kustvattenförekomsten Mönsteråsområdet har en area av 29 km². Vattenförekomstens status klassas enligt följande (VISS, 2024):

Tabell 7. Vattenförekomstens statusklassning. Källa. VISS.

Statusklassning	
- Ekologisk status	Otillfredsställande
- Kemisk status	Uppnår ej god
- Tillkomst/härkomst	Naturlig

För att få fram flöde för kustvattenförekomsten har data ifrån SMHI vattenwebb använts. Parametern som använts för att få fram medelvattenföring är ”Utflöde till omgivande vattenförekomst”. Medelvattenföringen för åren 2004–2019 är 540 m³/s.

Beslutade miljökvalitetsnormer (MKN) för förvaltningscykel 3, 2017–2021, är god ekologisk status år 2039 och god kemisk ytvattenstatus undantaget bromerade difenyleter samt kvicksilver och kvicksilverföreningar som har mindre stränga krav och Kadmium och kadmiumföreningar som har tidsfrist (VISS, 2024).

Tabell 8. Ekologiska kvalitetsfaktorer som ligger till grund för Mönsteråsområdets ekologiska statusklassning. Parametrar som saknar klassning inkluderas inte nedan. Den samlade ekologiska statusen för vattenförekomsten i cykel 3 är klassad som otillfredsställande. Källa: VISS, 2024.

EKOLOGISK STATUS		Klassificering
Biologisk	Växtplankton	Otillfredsställande
	- Klorofyll a	Otillfredsställande
Fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer	Ljusförhållanden	Otillfredsställande
	Näringsämnen	Måttlig
	NTOT-sommar	Otillfredsställande
	NTOT-vinter	Otillfredsställande
	PTOT-sommar	Dålig
	PTOT-vinter	Måttlig
	DIN-vinter	Hög
	DIP-vinter	Hög
	Särskilt förorenande ämnen	God
	- Koppar	God
Hydromorfologi	samtliga parametrar	God till Hög
KEMISK STATUS	Prioriterade ämnen	Uppnår ej god
	- Bromerad difenyleter	Uppnår ej god
	- Bly och blyföreningar	God
	- Kadmium och kadmiumföreningar	Uppnår ej god
	- Kviksilver och kvicksilverföreningar	Uppnår ej god
	- Fluoranten	God
	- Polyaromatiska kolväten	God
	- Benso(a)pyrene	God
	- Trbutyltenn föreningar	Uppnår ej god

Den ekologiska statusen är otillfredsställande (med hög tillförlitlighet) framför allt baserat på parametern övergödning. Statusen är baserad på växtplankton (klorofyll) som visar otillfredsställande status med stöd av näringsämnen (måttlig status) och siktdjup

(otillfredsställande status) (VISS, 2024). Parametern som påverkar klassningen till lägre ekologisk status är total fosfor under sommaren.

6.5.1.3 Oknebäcken (WA57301955)

Oknebäcken är 29 km lång med östlig flödesriktning och mynning i havet (i vattenförekomsten Lövöområdet). Vattenförekomstens status klassas enligt följande (VISS, 2024):

Tabell 9. Vattenförekomstens statusklassning. Källa. VISS.

Statusklassning	
- Ekologisk status	God
- Kemisk status	Uppnår ej god
- Tillkomst/härkomst	Naturlig

Medelvattenföringen (MQ, total stationskorrigerad) ifrån avrinningsområdet som vattendraget rinner igenom är mellan åren 2004–2019 enligt SMHI vattenwebb 0,37 m³/s.

Beslutade miljö kvalitetsnormer (MKN) för förvaltningscykel 3, 2017–2021, är god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus undantaget bromerade difenyleter samt kvicksilver och kvicksilverföreningar som har mindre stränga krav (VISS, 2024).

Oknebäckens ekologiska statusen är satt till god framför allt baserat på parametern för fisk som varit utslagsgivande. Tillförlitligheten av den ekologiska statusen bedöms vara 0 (information saknas) och är baserad på riskbedömningen för miljökonsekvenstypen övergödning p.g.a. belastning av näringsämnen. Förekomsten bedöms ha miljöproblem i form av flödesförändringar samt morfologiska förändringar och kontinuitet (se tabell 10.).

Tabell 10. Ekologiska kvalitetsfaktorer som ligger till grund för Oknebäckens ekologiska statusklassning. Parametrar som saknar klassning inkluderas inte nedan. Den samlade ekologiska statusen för vattenförekomsten i cykel 3 är klassad som god. Källa: VISS, 2024.

EKOLOGISK STATUS		Klassificering
Biologisk	<i>Påväxt - kiselalger</i>	God
	- IPS-index för Kiselalger	God
	- ACID - Surhetsindex för vattendrag och sjöar	Hög
	<i>Fisk</i>	God
Fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer	<i>Näringsämnen</i>	God
Hydromorfologi	<i>Konnektivitet i vattendrag</i>	God
	- Konnektivitet i uppströms och nedströms riktning i vattendrag	God
	Hydrologisk regim i vattendrag	Otillfredsställande
	- Specifik flödesenergi i vattendrag	Otillfredsställande
	Morfologiskt tillstånd i vattendrag	Otillfredsställande
	- Vattendragsfårans form	Otillfredsställande
	- Vattendragsfårans kanter	Otillfredsställande
	- Vattendragets närområde	Måttlig
- Svämplanets strukturer och funktion i vattendrag	Otillfredsställande	
Kemisk status	<i>Prioriterade ämnen</i>	Uppnår ej god
	- Bromerad difenyleter	Uppnår ej god
	- Kviksilver och kvicksilverföreningar	Uppnår ej god

Översiktsplanens konsekvenser

Kommunen har planerings- och tillsynsansvar för vattenresurserna och är därför en viktig part i vattenförvaltningen. För att kunna bidra till att nå målet om god vattenstatus behöver kommunen anpassa den fysiska planeringen efter yt- och grundvattenförekomsternas status. I översiktsplanen anges ett antal ställningstaganden som medför positiva effekter för miljö kvalitetsnormerna för vatten och som är i linje med förbättringskravet. Vidare anges att kommunen ska säkerställa ytor för dagvattenhantering på allmän plats i detaljplanerna samt vid plan- och lovgivning att vattenkvaliteten inte försämras i recipienterna.

Mönsterås har en nyligen antagen vattentjänstplan (antagen 2024). I vattentjänstplanen finns en handlingsplan med en dagvattenstrategi som syftar till att utveckla kommunens dagvattenhantering mot en mer hållbar inriktning. Kommunen arbetar med olika typer av dagvattenlösningar och tekniska lösningar. För lokalt omhändertagande av dagvatten på kvartersmark som kommunen inte har rådighet över förespråkas tekniska lösningar som exempelvis växtbeklädda tak, träd, anlagda infiltrationsytor, genomsläppliga beläggningar, dammar eller uppsamling av takvatten. På allmän platsmark arbetar kommunen med tekniska lösningar i form av fördröjning nära källan, trög avledning och samlad fördröjning. Det kan handla om anlagda infiltreringsytor, översvämningssytor, dammar, träd, bäckar, diken/svackdiken eller större anläggningar som dammar eller våtmarker. Flera av kommunens recipienter för dagvatten ingår också i det provtagningsprogram som tidigare tagits fram i samförstånd mellan kommunens tekniska förvaltning och miljö- och byggförvaltning. Även samordnad recipientkontroll för vissa recipienter sker genom vattenråd och vattenvårdsförbund. De strategier som kommunen ska arbeta med gällande förbättringsarbete för dagvatten och därmed säkerställa status för miljö kvalitetsnormer är enligt vattentjänstplanen:

- Detaljplanering
- Angripa föroreningskällorna
- Eftersträva lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD)
- Öppen dagvattenavledning
- Drift och underhåll
- Snöhantering

I översiktsplaneförslaget säkerställs två större dagvattendammar, en öster om centralorten (teknisk anläggning på markanvändningskartan) samt en damm vid Kronobäcks industriområde sydväst om den vid Muddern. I översiktsplanen säkerställs också befintliga viktiga blå-gröna stråk, som är möjliga att förstärka och utveckla för att förbättra förutsättningarna för djur- och växtliv. Att säkerställa de blå-gröna stråken är också viktigt ur vattenreningssynpunkt, då de fyller en viktig funktion för att ta hand om vatten genom att de kan rena, fördröja och infiltrera vattnet. De naturliga processerna där växtligheten och andra organismer bryter ner ämnen och tar upp näringsämnen bidrar till att bland annat dagvatten renas. Genom att återskapa vattendragens naturliga slingrande lopp och öppna upp

kulverterade vattendrag kan kommunen gynna de hydromorfologiska kvaliteterna. Positiva effekter bedöms uppstå.

Idag är en stor andel fastigheter redan påkopplade på det kommunala VA-systemet (86 %). Trots det finns det inom kommunen idag bristfälliga avlopp på landsbygden som kan bidra till en ökad övergödningssituation. Även jordbruket är en betydande påverkanskälla. Dåliga avloppslösningar och ett intensivt brukande gör att risken för övergödning till följd av hög belastning av näringsämnen ökar. I översiktsplaneförslaget anges att kommunen för närvarande inventerar enskilda avlopp, där prioritet ligger på kustnära områden. Målet är att samtliga avlopp ska vara inventerade senast år 2025 och ha en godtagbar standard senast år 2031. Inriktningen medverkar positivt för miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I översiktsplanen föreslås ett antal LIS-områden. Här är det avgörande att goda avloppslösningar skapas, och klaras inte miljö kvalitetsnormerna så är heller inte markanvändningen lämplig. Många bristfälliga avloppslösningar inom vattendragens avrinningsområden ger risk för kumulativa effekter. Hur dagvattenhanteringen kan lösas i LIS-områdena är därmed en viktig fråga i kommande detaljplanearbete. I översiktsplaneförslaget anges att avloppslösningar ska anordnas på ett sådant sätt att föroreningar inte riskerar läcka ut i vattenmiljön.

I översiktsplanen anges att kommunen ska verka för att andelen våtmarksarealer i kommunen ska öka. Intentionerna är goda, då våtmarker ger en effektiv renings samt naturlig fördröjning av vatten. Vilka våtmarksområden som ska öka, samt om kommunen avser att anlägga eller restaurera nya eller befintliga våtmarker framgår inte i översiktsplanen. Att peka ut våtmarksområdena i översiktsplanen skulle ge goda förutsättningar för att bibehålla och förbättra ekosystemtjänsterna.

Emåns nedre lopp och utlopp i Östersjön är också utpekade som Ramsar-område. Området är skyddat i översiktsplanen genom att det ingår i de utpekade blå-gröna stråken, och ger ett extra skydd från exploatering och påverkan.

Kommunen har större möjlighet att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs inom kommunalt verksamhetsområde för VA. Nya utvecklingsområden som föreslås i översiktsplanen kommer att inkluderas i det kommunala verksamhetsområdet för VA. I kommunens Vattentjänstplan anges de områden där kommunen, inom planeringsperioden har för avsikt att bygga ut den allmänna VA-anläggningen utanför nuvarande verksamhetsområde.

Som underlag till översiktsplanen har en *Dagvatten, risk och sårbarhetsanalys* (WSP 2021) upprättats. Resultatet visar att det finns tre ytvattenförekomster som kan påverkas av översiktsplanens föreslagna markanvändning. De tre ytvattenförekomsterna utgörs av kustvattenförekomsten Lövoområdet, kustvattenförekomsten Mönsteråsområdet samt Oknebacken. För att klargöra vilka konsekvenser som en full utbyggnad enligt översiktsplaneförslaget medför, har en dagvattenanalys och en recipientutredning (WSP 2021) genomförts för de berörda ytvattenförekomsterna.

6.5.1.4 Vattenflöden

Dagens årsmedelflöde från kommunen till Oknebäcken (dvs. årsmedel av den totala avrinningen) är beräknad i StormTac till 190 l/s och det framtida flödet beräknas inte påverkas av utbyggnaden utan förblir 190 l/s. Flödet i bäcken och från dagvatten bedöms vara likartat det vill säga, om det är lågflöde i bäcken på sommaren, bedöms det komma inget eller ett mycket litet flöde från dagvatten från det totala översiktsplaneområdet.

Årsmedelflödet till Lövöområdet beräknas inte heller påverkas av föreslagna utbyggnadsområden i översiktsplanen, utan fortsätter ha samma flöde som innan utbyggnaden, 240 l/s. Däremot visar beräkningar att det blir en liten ökning gällande avrinningen av dagvatten till Mönsteråsområdet, vilket resulterar i en ökning av årsmedelflödet från 130 l/s till 140 l/s.

6.5.1.5 Utsläpp av föroreningar

För att se hur den planerade markanvändningen i översiktsplanen påverkar utsläpp av föroreningar i Lövöområdet, Mönsteråsområdet samt Oknebäcken har beräkningar genomförts för utsläpp både innan och efter en maximal utbyggnad. Då all markanvändning påverkar på vattenkvaliteten, och då det i dagsläget redan finns en negativ påverkan, så är det enbart mellanskillnaden som ska bedömas. Resultatet av beräkningarna visar att utsläppet av föroreningar till Lövöområdet beräknas ha en svag ökning i halt och mängd av få ämnen efter full utbyggnad enligt översiktsplaneförslaget, medan majoriteten av ämnena är oförändrade, se tabell 11.

Tabell 11. Dagvattnets utsläpp av föroreningar i mängd (kg/år) till Lövöområdet från översiktsplanområdet innan och efter utbyggnaden samt mellanskillnad. Data är framtagen med hjälp av StormTac. Källa. Dagvattenanalys och recipientutredning (WSP 2021).

Ämne	Nuläge kg/år	Utbyggnad kg/år	Skillnad kg/år	% Ökning
P	690	700	10	1.4%
N	14000	14000	0	0%
Pb	38	39	1.0	2.6%
Cu	74	75	1.0	1.4%
Zn	150	150	0	0%
Cd	1.5	1.5	0.00	0%
Cr	25	25	0.0	0%
Ni	28	28	0.0	0%
SuspMaterial	370000	380000	10000	2.7%
Oil	1800	1800	0	0%
Benso(a)pyren	0.076	0.078	0.002	2.6%
Flöde, l/s	240	240	0	0%

Vad gäller Mönsteråsområdet, medför översiktsplaneförslaget en ökning av utsläpp av förorenade ämnen i både mängd och halt, se tabell 12. Förklaringen till detta är troligtvis den ökade andelen verksamhetsyta i översiktsplaneförslaget jämfört med nuläget.

Tabell 12. Dagvattnets halt ($\mu\text{g/l}$) och utsläpp av föroreningar i mängd (kg/år) till Mönsteråsområdet från översiktsplanområdet innan och efter utbyggnaden samt mellanskillnad. Data är framtagen med hjälp av StormTac. Källa. Dagvattenanalys och recipientutredning (WSP 2021).

	Nuläge kg/år	Utbyggnad kg/år	Skillnad kg/år	% Ökning
P	330	380	50	15%
N	6200	6300	100	2%
Pb	21	24	3.0	14%
Cu	40	47	7.0	18%
Zn	81	110	29	36%
Cd	0.83	1	0.17	20%
Cr	14	17	3.0	21%
Ni	16	18	2.0	13%
SuspMaterial	180000	190000	10000	6%
Oil	990	1200	210	21%
Benso(a)pyren	0.041	0.055	0.014	34%
Flöde, l/s	130	140	10	7.7%

Andelen utsläpp av förorenande ämnen till Oknebäcken beräknas öka svagt, både i mängd och halt, av några få ämnen. Majoriteten av ämnena är dock oförändrade eller minskar jämfört med nuläget, se tabell 13. Den beräknade minskningen av föroreningshalt för ett ämne (kväve) kan vara ett resultat av den förändrade markanvändning som uppstår av översiktsplaneförslaget.

Tabell 13. Dagvattnets utsläpp av föroreningar i mängd (kg/år) till Oknebäcken från översiktsplanområdet innan och efter utbyggnaden samt mellanskillnad. Data är framtagen med hjälp av StormTac. Källa. Dagvattenanalys och recipientutredning (WSP 2021).

Ämne	Nuläge kg/år	Utbyggnad kg/år	Skillnad kg/år	% Ökning
P	370	370	0	0%
N	7400	7300	-100	-1.4%
Pb	29	29	0	0%
Cu	51	51	0	0%
Zn	98	100	2	2.0%
Cd	1	1	0	0%
Cr	19	20	1	5.3%
Ni	25	25	0	0%
SuspMaterial	250000	250000	0	0%
Oil	1300	1300	0	0%
Benso(a)pyren	0.052	0.053	0.001	1.9%
Flöde, l/s	190	190	0	0%

6.5.1.6 Bedömning av påverkan på ytvattenförekomsterna

LÖVÖOMRÅDET

Lövöområdets totala föroreningshalt ökar mellan 0–3% efter full utbyggnad enligt översiktsplaneförslaget. Majoriteten av ämnena ökar dock inte. Det ökade utsläppet bedöms som litet till vattenförekomsten och bedöms inte påverka Lövöområdet. Teoretiskt ska den ökade halten i Oknebäcken även kunna påverka Lövöområdet, dock är skillnaden så minimal

att retention eller sedimentering påverkar halten mer. Därav anses inte den lilla haltskillnaden ha betydelse för bedömningen av Lövöområdet.

Halterna av fosfor och kväve har jämförts med referensvärden och observerade halter ifrån VISS. Dock är ökningen av fosfor i utbyggnadsscenarioet så liten att den inte är mätbar (se tabell 14 och 15). Vad gäller halterna av kväve, ökar den inte eftersom dagvattenutflödet från kommunen endast motsvarar 0,6% av Lövöområdets totala flöde.

Den ekologiska kvoten bedöms inte heller påverkas räknebart. Därför medför översiktsplaneförslaget ingen mätbar skillnad i jämförelse med observerade halter av näringsämnen i vattenförekomsten och resulterar inte i någon större påverkan. Halten av metaller och benzo(a)pyren som översiktsplaneförslaget bidrar till, medför en försumbar ökning i Lövöområdets halter av föroreningar och ligger under jämförelsevärdena i HVMFS 2019:25, se tabell 14.

Tabell 14. Lövöområdets föroreningshalt i vattenförekomsten. Här visas båda halten i vattenförekomsten som bara kommer från dagvatten (B och C), och där bakgrundsdata finns, även totalhalt i vattenförekomsten (D och E). Ingen observerad halt anges för metaller pga. brist av mätvärden för metaller i vatten. VISS 2021 data från station M3-V, 2013–2018. Källa. Dagvattenanalys och recipientutredning (WSP 2021).

Ämne	Nuläge		Utbyggnad		Nuläge		F Jämförvärde (års medel) µg/l
	A Ökning efter utbyggnad µg/l	B Halt från dagvatten* µg/l	C Halt från dagvatten* µg/l	D Observerad halt, VISS 2021 µg/l	E Observerad halt + ökning µg/l		
P	0.0006	0.038	0.039	31.5	31.5	9.3	
N	0	0.78	0.78	376	377	218	
Pb	0.000056	0.0021	0.0022			1.3	
Cu	0.000056	0.0041	0.0042			0.87***	
Zn	0	0.0084	0.0084			1.1	
Cd	0	0.00008	0.00008			0.2	
Cr	0	0.0014	0.0014			3.4	
Ni	0	0.0016	0.0016			8.6	
SusMat	0.56	20.64	21.20				
Oil	0	0.10	0.10				
BaP	1.12E-07	4.24E-06	4.35E-06			1.70E-04	

* utan kustvattenförekomstens ursprungliga halt medräknat

** Sommar, PTOT eller NTOT

*** Biotillgänglig

Referensvärde från
VISS

MÖNSTERÅSOMRÅDET

Mönsteråsområdets totala föroreningshalt beräknas öka vid full utbyggnad enligt översiktsplaneförslaget. Detta beror på en liten ökning av dagvattenflödet (8%) och förändringar i markanvändningen. Mängden föroreningar i dagvattnet ökar med mellan 2–36% efter översiktsplaneförslagets fulla utbyggnad, se tabell 15. På grund av stor utspädning av dagvattnet i vattenförekomsten, bedöms ökningen som försumbar och inte mätbar, se tabell 15. Översiktsplaneförslaget bedöms inte påverka Mönsteråsområdets status.

Halten fosfor och kväve har jämförts med referensvärden och observerade halter ifrån VISS. Dock är ökningen av dessa näringsämnen i utbyggnadsscenarioet så liten att den inte går att mäta (se tabell 15). Detta beror på att dagvattenutflödet från översiktsplaneområdet motsvarar mindre än 0,5% av vattenförekomstens totala flöde. Ekologiska kvoten påverkas inte heller räknebart. Översiktsplaneförslaget bedöms inte medföra någon mätbar skillnad i jämförelse med nuvarande observerade halter i vattenförekomsten, och resulterar inte i någon påverkan.

Halterna av metallerna och benzo(a)pyren som översiktsplanen bidrar till Mönsteråsområdet medför en försumbar ökning i vattenförekomstens halter av föroreningarna, och ligger under jämförelsevärdena i HVMFS 2019:25, se tabell 15.

Tabell 15. Mönsteråsområdets föroreningshalt i vattenförekomsten. Här visas båda halten i vattenförekomsten som bara kommer från dagvatten (B och C), och där bakgrundsdata finns, även totalhalt i vattenförekomsten (D och E). Ingen observerad halt anges för metaller p.g.a. brist av mätvärden för metaller i vatten. VISS 2021 data från station M1-V, 2013–2018. Källa. Dagvattenanalys och recipientutredning (WSP 2021).

Ämne	Nuläge		Utbyggnad	Nuläge		Utbyggnad	Jämförvärde (års medel) µg/l
	A Ökning efter utbyggnad µg/l	B Halt från dagvatten* µg/l	C Halt från dagvatten* µg/l	D Observerad halt, VISS 2021 µg/l	E Observerad halt + ökning µg/l	F	
P	0.0029	0.019	0.022	43.1	43.1	9.3	
N	0.0057	0.36	0.36	470	470	220	
Pb	0.00017	0.0012	0.0014			1.3	
Cu	0.00040	0.0023	0.0027			0.87***	
Zn	0.0017	0.0046	0.0063			1.1	
Cd	9.8E-06	4.8E-05	5.7E-05			0.2	
Cr	0.00017	0.00080	0.00098			3.4	
Ni	0.00011	0.00092	0.00103			8.6	
SusMat	0.57	10.3	10.9				
Oil	0.0121	0.057	0.069				
BaP	8.0E-07	2.4E-06	3.2E-06			1.7E-04	

* utan kustvattenförekomstens ursprungliga halt medräknat

** Sommar, PTOT eller NTOT

*** Biotillgänglig

Referensvärde från
VISS

OKNEBÄCKEN

Översiktsplaneförslaget medför ett litet tillskott av några få föroreningar till Oknebäcken. Majoriteten av ämnena är oförändrade eller minskar jämfört med i dagsläget, se tabell 16. Det ökade utsläppet är marginellt och bedöms inte påverka Oknebäckens status.

Översiktsplaneförslaget bedöms medföra en lite ökning av zink, kadmium och benso(a)pyren. Ökningen är mindre än 6%. Halten fosfor har jämförts med referensvärden och observerade halter i VISS. Kväve används inte i statusklassning för vattendrag och anges därför inte i VISS. Bakgrundshalterna för metaller jämförs med Mönsterås kommuns kontrollprogram. Suspenderade partiklar och olja saknar överlag jämförelsevärden.

Tabell 16. Oknebäckens föroreningshalt i vattendraget. Här visas båda halten i bäcken som bara kommer från dagvatten (B och C), totalhalt i vattenförekomsten (D och E) där bakgrundsdata finns, och även biotillgänglig halt där detta är relevant. Bakgrundshalten för fosfor från VISS 2021. Halterna som används i beräkning av biotillgänglig halt är medelvärden från Mönsterås kommuns kontrollprogram: pH 7.16, alkalinitet 0.44 mekv/l, TOC 19.4, mg/l, Ca (beräknad med Biomet från alkalinitet) 6.84 mg/l, CaCO₃ (beräknad med Biomet från alkalinitet) 22.0 mg/l. Spannen i biotillgängliga halten motsvarar scenariot där DOC motsvarar mellan 100% (första siffran) till 25% (sista siffran) av TOC halten. Källa. Dagvattenanalys och recipientutredning (WSP 2021).

	A Ökning efter utbyggnad	Nuläge B Halt från dagvatten*	Utbyggnad C Halt från dagvatten*	Nuläge D Bakgrunds halt	Utbyggnad E Bakgr. halt + ökning	F Biotillgänglig halt	G Jämförelsevärde (års medel)
	µg/l	µg/l	µg/l	µg/l	µg/l	µg/l	µg/l
P	0	29	29	33.4	33.4		Ref. värde 17.5
N	-7.9	587	579				
Pb	0	2.3	2.3	0.45	0.45	0.01-0.05	1.2**
Cu	0	4.0	4.0	4.3	4.3	0.04-0.17	0.5**
Zn	0.16	7.8	7.9	18.5	18.7	1.9-7.5	5.5**
Cd	0	0.079	0.079	0.12	0.12		0.08***
Cr	0.079	1.5	1.6	1.05	1.13		3
Ni	0	2.0	2.0	2.7	2.7	0.29-0.88	4**
SuspMaterial	0	19819	19819				
Oil	0	103	103				
Benso(a)pyren	0.000079	0.0041	0.0042				0.00017

* Utan bäckens ursprungliga halt medräknat

Medelvärde, 2019-2021, Mönsterås kommun
kontrollprogram

** Biotillgänglig

*** Baserad på hårdhetsklass beräknad med
Biomet

Fosfor, som används för att fastställa status för näringsämnen, bedöms inte öka av översiktsplaneförslaget. Detta innebär att statusen (god) blir oförändrad. Dock ligger den ekologiska kvoten 0,54 nära gränsen mellan god och måttlig (0,5), vilket betyder att möjliga betydande tillskott av fosfor bör undvikas för att inte statusen ska sänkas.

Enligt beräkningarna medför inte översiktsplaneförslaget att halterna av kväve, bly, koppar, kadmium, nickel, suspenderade ämnen eller olja ökar i vattenförekomsten.

Det totala tillskottet av dagvatten från översiktsplaneområdet medför en viss påverkan där bens(a)pyren och zink sticker ut trots att de bara ökar 0–2%. Enligt modellresultat från StormTac överskrids halten av benso(a)pyren som härrör från översiktsplaneområdet i vattendraget prioriterade ämnes jämförelsevärde med cirka 24 gånger i nuläget. Dock ökar ämnet bara med 2 % av översiktsplaneförslaget. Det saknas resultat för nuvarande bakgrundshalten i Oknebäcken.

Efter beräkning av biotillgängliga halten (del F i tabell 16) ligger de flesta metaller under jämförelsevärdena. Dock kan zink ligga över riktvärdet både i nuläget och i utbyggnadsscenarioet. Detta om DOC motsvarar över 30% av TOC (resultat för vilken andel av TOC är DOC saknas). Skillnaden mellan nuläget och översiktsplaneförslaget är dock knappt mätbar, det vill säga att halten ökar med 1% från nuläget till utbyggnadsscenarioet. Därför bedöms det ökade utsläppet efter full utbyggnad av översiktsplaneförslaget inte påverka Oknebäckens status. Dessutom överskrider kadmium jämförvärdet i nuläget baserad på den beräknade hårdhetsklassen (lägsta klass av fem klasser, klass 1). Översiktsplaneförslaget medför dock att kadmium inte ökar. Därför bedöms halterna av kadmium efter en full utbyggnad inte påverka Oknebäckens status.

Då utbyggnaden inte påverkar avrinningen ifrån planområden till Oknebäcken så bedöms den inte har någon betydelse för hydromorfologiska parametrar vad avser vattenflöde.

6.5.1.7 Samlad bedömning av påverkan på vattenförekomster

Det ökade utsläppet är relativt litet från planområdena efter etablering enligt den nya översiktsplanen och bedöms inte påverka miljö kvalitetsnormer negativt eller äventyra framtida kvalitetskrav i Lövöområdet, Mönsteråsområdet eller Oknebäcken. Lövös Natura-2000 område bedöms inte påverkas av planområdena efter etablering på grund av minimala förändringar i näringsämnen och föroreningar i omkringliggande vattenförekomsten Lövöområdet.

Påverkan på kustvattenförekomsterna från hela tätorten blir relativt liten på de två kustvattenförekomsterna med relativt god vattenomsättning. Det gör att utspädningen blir stor och även om den totala mängden fosfor och föroreningar inte är helt obetydlig så påverkas inte vattenförekomsterna, för den totala haltökningen blir mycket liten.

Av de tre vattenförekomsterna bedöms Oknebäcken vara känsligast för påverkan från föroreningar både i nuläget och i utbyggnadsscenarioet. Detta beror på det jämförelsevis låga flödet i bäcken i relation till föroreningsmängderna och i jämförelse med kustvattenförekomsterna. Detta innebär att påverkan på Oknebäcken blir mer påtaglig från hela kommunen. I Oknebäcken överskrider halten av bens(a)pyren från dagvattnet i bäcken både i nuläget samt efter full utbyggnad av översiktsplaneförslaget (dock ökar utbyggnadsscenarioet halten i väldigt liten utsträckning). Bäckens nuvarande halt av kadmium överskrider jämförelsevärdet, men ökar inte i utbyggnadsscenarioet. För zink är det inte klarlagt att jämförvärdet överskrider då DOC halt saknas för säker beräkning av den biotillgängliga delen, men även här ökar halten i utbyggnadsscenarioet i väldigt liten utsträckning.

Nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet pekas inte möjliga områden för fördröjnings- och dagvattendammar ut på mark- och vattenanvändningskartan. I nollalternativet saknas resonemang samt ställningstaganden för hur kommunen avser att hantera miljö kvalitetsnormerna för vatten. Nollalternativet bedöms medföra stora negativa konsekvenser.

Sammanfattande bedömning

I översiktsplanen anges ett antal ställningstaganden som medför positiva effekter för miljökvalitetsnormerna för vatten och som är i linje med förbättringskravet. Vidare anges att kommunen ska säkerställa ytor för dagvattenhantering på allmän plats i detaljplanerna samt vid plan- och lovgivning att vattenkvaliteten inte försämras i recipienterna.

Parallellt med översiktsplanen har kommunen tagit fram en vattentjänstplan. Denna avses utgöra ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. I den miljöbedömning som har utförts i samband med vattentjänstplanen anges att denna skapar goda förutsättningar för att bidra till att vattenkvaliteten i kommunen ökar, samt medverkar till att öka möjligheterna för att uppnå miljökvalitetsnormerna. De prioriteringar, ställningstagande samt åtgärder som anges i planen bidrar till att begränsa tillförseln av näringsämnen och föroreningar till vattenförekomster.

För tre av kommunens ytvattenförekomster har en dagvattenanalys och recipientutredning genomförts (WSP 2021). Resultatet visar att det ökade utsläppet från översiktsplaneförslaget är relativt litet och inte ha en negativ påverkan eller riskera att försämma miljökvalitetsnormerna eller äventyra framtida kvalitetskrav i vattenförekomsterna Lövområdet, Mönsteråsområdet eller Oknebäcken. Då förekomsterna har en relativt god vattenomsättning blir utspädningseffekten stor. Enligt utredningen ökar den totala mängden fosfor och föroreningar, men då denna bedöms som obetydlig påverkas inte vattenförekomsterna negativt. För att helt säkerställa att miljökvalitetsnormerna inte försämras ska det i detaljplanering för dessa områden säkerställa en god dagvattenhantering, i enlighet med översiktsplanens ställningstaganden.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplaneförslaget medföra *stora positiva konsekvenser* för vattenmiljö, och påverkar både de ekologiska och kemiska statusen i positiv riktning.

I nollalternativet saknas resonemang om MKN för vatten, samt vattenrening. Inga ytor för dagvattenhantering pekas ut. Nollalternativet bedöms medföra *stora negativa konsekvenser*.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

- Kommunen bör avsätta viktiga våtmarksområden på markanvändningskartan.

6.6 HUSHÅLLNING MED VATTEN

Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på tillgång av dricksvatten och möjligheter till rening av avloppsvatten.

Bedömningsgrunder

Se under avsnitt 6.6 Vatten- och vattenkvalité.

Förutsättningar

I Mönsterås kommun bor cirka 13 200 invånare. Mönsterås är kommunens huvudort, men ett antal mindre tätorter finns i kommunen. En stor del av invånarna bor på landsbygden. Till den kommunala VA-försörjningen är i dagsläget cirka 11 400 personer anslutna. Cirka 80 % av

hushållen i Mönsterås kommun försörjs av allmänt dricksvatten, 16 % har enskild brunn och 4 % har vatten genom samfällt ägda vattentäkter.

I Mönsterås kommun finns tre vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter. Områdena skyddas för att säkerställa fortsatt tillgång till vatten av god kvalitet och kvantitet. De tre vattenskyddsområdena utgörs av:

- Finsjö - Huvuddelen av dricksvattnet i kommunen kommer från ytvattentäkten Emån via Finsjö vattenverk. Finsjö vattenskyddsområde innefattar ett större område runt Emån uppströms Finsjö.
- Sandbäckshult - Sandbäckshult vattenskyddsområde omfattar grundvattentäkterna Sandbäckshult och Tjuvemosse i Högsbyåsen. Området trafikeras av både fordonstrafik på riksväg 34 samt järnvägstrafik på del av Stångådsbanan. Järnvägen går genom inre vattenskyddsområde. Bostäder och verksamheter finns inom skyddsområdet.
- Århult - Århults grundvattentäkt utgör en reservvattentäkt. Idag finns en osäkerhet kring taktens kvalitet och kvantitet som gör tåkten olämplig för dricksvatten i dagsläget. Dock ses tåkten som möjlig vattentäkt för andra ändamål.

I den regionala vattenförsörjningsplanen för Kalmar län (2013) har Emån och Alsterån pekats ut som *regionalt* viktiga dricksvattenresurser. Båda dessa vattendrag, Alsterån genom infiltration i Sandbäckshult, används i dagsläget som vattentäkter för kommunal dricksvattenförsörjning i Mönsterås kommun.

Mönsterås kommun har två reningsverk, ett vid Nynäs i Mönsterås och ett vid Gåddenäs i Timmernabben. Här renas vattnet från fosfor, kväve och organiskt material, innan det släpps ut i Mönsteråsviken och Kalmarsund.

Översiktsplanens konsekvenser

I översiktsplaneförslaget anges att den kommunala dricksvattenförsörjningen ska prioriteras framför andra konkurrerande intressen och att kommunen ska säkerställa en god dricksvattenkvalitet. Den kommunala och enskilda vattenförsörjningen måste under alla omständigheter vara säkerställd för invånaren. Detta är utgångspunkten för hela kommunens dricksvattenförsörjning och hushållning med vatten.

I översiktsplaneförslaget anges ett flertal utvecklingsområden för bostäder, vilket innebär ett ökat antal kommuninvånare. Ett ökat antal invånare innebär ett ökat dricksvattenbehov, vilket kräver hållbara och långsiktiga lösningar som säkerställer både kvalitet och kvantitet. I samband med att kommunens vattentjänstplan har upprättats har Mönsterås kommun beräknat och analyserat det framtida vattenbehovet och jämfört det med kapaciteten befintliga vattentäkter, i vattenverken samt gällande vattendomar. Resultatet av beräkningarna visar att kapacitet finns för att hantera befolkningsökningen. Genom att inkludera befolkningsökning, och ökat antal abonnenter inom kommunalt verksamhetsområde utifrån uppsatta mål samt andra vattenförbrukande verksamheter, finns goda möjligheter till att skapa en hållbar lösning och eliminera risken för vattenbrist. Åtgärder finns framtaget internt inom kommunen för att säkerställa dricksvattenförsörjningen i kommunen om *trots allt* kapaciteten inte skulle räcka.

I samband med arbetet med vattentjänstplanen har också kommunen identifierat områden som är i behov av en VA-utbyggnad. Utgångspunkten har varit beslutade områden för sammanhållen bebyggelse tillsammans med översiktsplanens utvecklingsområden samt områden med stor risk för påverkan på grund- och ytvatten (små avlopp) utifrån VA-arbetsgruppens erfarenheter. Utifrån resultatet har en prioritering gjorts av vilka områden som en framtida utbyggnad av VA bör genomföras. Tillsammans med tillhörande vattentjänstplan är det sannolikt att översiktsplaneförslaget med sina ställningstaganden avseende vattenförsörjning medför att tillgången till dricksvattnet säkerställs.

Idag finns inga tillförlitliga reservvattentäkter i Mönsterås kommun. Även om kommunens beräkningar visar att kapaciteten räcker, så uppstår konkurrens vid bristsituationer, vilket medför att dricksvattenförsörjningen inte säkerställs. För att undvika att negativa konsekvenser uppstår bör kommunen identifiera och ta fram ytterligare reservtäkter. Ingen mark är avsatt på markanvändningskartan för nya reservtäkter, dock har kommunen i sin planering varit noga med att inte förlägga något nytt exploateringsområde för bostäder eller industri- och verksamheter inom de tänkta områdena. För att ändå säkerställa marken, bör områdena pekats ut i översiktsplanen. Planen ska gälla i många år, och det är viktigt att denna är hållbar över tid.

Föreslaget triangelspår medför intrång i vattenskyddsområdet för vattenskyddsområdet Sandbäckshult. Risk kan finnas för grundvattenpåverkan både vid anläggningsskedet och under driftskedet. Dessutom medför järnvägen en ökad risk för påverkan av förorenade ämnen vid en olycka med farligt gods. Det pågår dock arbete med revidering av vattenskyddsområdet, vilket avses fastställas när vattenverket i Sandbäckshult byggs om och alla undersökningar i vattentäkten är färdiga. Eventuellt kommer en ny vattendomsansökan att göras. I samband med revideringen bör intressekonflikten mellan järnväg och dricksvattenförsörjning särskilt beaktas, och åtgärder för att skydda vattentäkten bör identifieras och säkerställas.

I kommunen finns cirka 1500 enskilda avloppsanläggningar. Flera bedöms ha otillräcklig rening och kommer att behöva göras om. En otillräcklig rening av avloppsvatten från avlopp bidrar till övergödningen av vattendrag och hav. Kommunen inventerar för närvarande enskilda avlopp, där prioritet ligger på kustnära områden. Målet är att samtliga avlopp ska vara inventerade senast år 2025 och ha en godtagbar standard senast år 2031. Dokumentet *Små avlopp – Handlingsplan och riktlinjer*, som återfinns i Vattentjänstplanen, tydliggör hur kommunens arbete med tillsyn av små avlopp ser ut. Syftet med dokumentet är att skapa förutsättningar för en enhetlig och enkel bedömning i frågor som rör små avlopp. Tillsammans med vattentjänstplanen samt översiktsplaneförslagets ställningstaganden, medföra goda möjligheter till rening av avloppsvatten samt minska utsläppen till vattenförekomster, se vidare *avsnitt 6.5 Vattenmiljö*.

Nollalternativets konsekvenser

Trots att nollalternativet pekar ut områden som har reserverats för ytvattenuttag samt dricksvattenförsörjning, bedöms de negativa konsekvenserna som måttliga. Varken

dricksvattenförsörjningen eller möjligheten till att säkerställa hantering och rening av avloppsvatten har säkerställts.

Sammanfattande bedömning

Tillsammans med tillhörande vattentjänstplan är det sannolikt att med föreslagna åtgärder och prioriteringar medför att tillgången till dricksvattnet säkerställs. Kommunen bör dock identifiera och ta fram ytterligare reservtakter. *Måttliga positiva konsekvenser* bedöms uppstå för hushållning med vatten.

Nollalternativet bedöms medföra *måttliga negativa konsekvenser*, då ställningstagandena bedöms som svagare jämfört med översiktsplaneförslaget.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

Inga åtgärder föreslås.

6.7 MÄNNISKORS HÄLSA

Aspekten avgränsas till att behandla översiktsplanens påverkan på människors hälsa utifrån buller samt utsläpp till luft.

Bedömningsgrunder

För utomhusluft finns miljö kvalitetsnormer som utgörs av gränsvärden som ska följas och målsättningar som ska eftersträvas för ett antal ämnen, däribland kväve- och svaveloxider, marknära ozon och partiklar. Planer och bygglov får inte godkännas där värden överskrids.

För trafikbuller vid bostäder gäller Förordningen om trafikbuller (2015:216).

Förutsättningar

I Mönsterås antas vägtrafik, främst E22 och väg 34, samt till viss del järnvägstrafik vara den vanligaste bullerkällan, men även mindre industrier upphov till buller. Generellt leder vägtrafiken inte till några betydande effekter vid bostäder sett till gällande riktvärden, även om enstaka bostadshus kan påverkas av bullernivåer strax över riktvärdet 55 dB(A). Påverkan avseende ljudnivåer och utbredning från övriga bullerkällor är inte känd.

Luftföroreningar leder till hälsoproblem som ökad förekomst av cancer, allergier och luftvägssjukdomar. Luftkvaliteten i Sverige är god, men det finns vissa undantag. På mindre orter som i orterna i Mönsterås kommun är luften vanligtvis bra. För att kontrollera luftkvaliteten gör Kalmar läns luftvårdsförbund mätningar där människor vistas, i gaturumsmiljö och i bakgrundsmiljö. Luftvårdsförbundet är en sammanslutning av företag, kommuner, myndigheter och andra intressenter som påverkar luften eller har intresse av luftvårdsfrågor, och Mönsterås kommun är en av medlemmarna. Enligt de krav som finns görs gaturumsmätningar på en utpekad plats som har högst 100 000 invånare.

I Kalmar län är den valda platsen Södra vägen i Kalmar vid Folkets Park, där belastningen av fordon är hög. På den platsen mäter luftvårdsförbundet kontinuerligt partiklar och kvävedioxid. Resultatet av mätningarna visar att halterna av luftföroreningar ligger under de normer som finns för miljö kvaliteten.⁹

---

⁹ [Luften utomhus - Mönsterås kommun \(monsteras.se\)](http://Luften-utomhus-Monsteras-kommun(monsteras.se))

Översiktsplanens konsekvenser

Luftföroreningar

Luftkvaliteten inom Mönsterås kommun är, liksom i andra glesbygdskommuner, idag god. Översiktsplaneförslaget saknar konkreta ställningstaganden kopplade till luftkvalitet, men då kommunen utgör en landsbygdskommun, och de uppmätta värdena av luftföroreningar är långt under miljökvalitetsnormerna, bedöms inte behovet vara av samma dignitet som för en kommun som har stora och täta städer med hög andel trafik. Föreslagna utbyggnadsområden bedöms inte medföra en så stor trafikökning att det finns risk för att gränsvärdena för MKN för utomhusluft ska överskridas. Exploatering som föreslås nära vägar med hög trafikintensitet bör utredas i detaljplaneskedet för att säkerställa att god luftkvalitet.

Som utgångspunkt vid lokaliseringen av nya bebyggelseområden, har kommunen prioriterat lägen i nära anslutning till kommunikationer, infrastruktur och service, samt en satsning på kollektivtrafik och gång- och cykelvägnät. Detta syns på de kollektivtrafiknoder som kommunen har pekat ut i översiktsplanen. Översiktsplanen bedöms bidra till att minska de biltransporter som är kortare än cirka tre kilometer. För de resor som är mer än tre kilometer, bedöms bilen fortsatt vara det dominerande färdmedlet.

Teknisk utveckling av fordonen tillsammans med högre andel elbilar och förändrade fordonsbränslen medför successivt minskade avgasutsläpp, bland annat av kvävedioxid. Detta gäller dock inte för partiklar, PM10, som framför allt uppstår av det vägslitaget som trafiken medför och i synnerhet om bilar med dubbdäck kör på torrt väglag. Den tekniska utvecklingen medför sannolikt att kvävedioxidhalterna blir lägre år 2040 jämfört med idag.

Översiktsplanen bedöms inte medföra att gällande miljökvalitetsnormer för utomhusluft överskrids.

Vid utvecklingsområde M1 ligger en befintlig hästsportanläggning. Risk för påverkan av allergener är stor, och behöver utredas i detaljplaneprocessen.

Buller

I Mönsterås antas vägtrafik, främst väg E22 och väg 34, samt till viss del järnvägstrafik vara den vanligaste bullerkällan men även mindre industrier ger upphov till buller. Då befolkningen i Mönsterås kommun antas öka i framtiden, kommer sannolikt även trafiken, och med den även bullerpåverkan, att öka.

Bullerberäkningar har inte genomförts för de utpekade utvecklingsområdena, men det kan antas att de områden som ligger i anslutning till E22, väg 34 samt järnvägen kan beröras av bullernivåer som överskrider riktvärdena. I samband med detaljplan bör bullerutredning genomföras och vid behov bör skyddsåtgärder säkerställas i detaljplanen.

I översiktsplanen finns ett flertal utbyggnadsområden i sydöstra delen av Mönsterås samhälle och längs vägen ut mot Oknö (M5, M6, M7 och M9). Den sammanlagda tillkommande bebyggelsen inom dessa fyra områden bidrar med ökad trafik längs med Drakenäsvägen och Kuggåsvägen/Långåsen. Risk finns för att bullernivåerna längs med Drakenäsvägen och

Kuggåsvägen/Långåsen ökar. I samband med kommande planering, bör en trafikutredning samt bullerutredning genomföras inkluderande samtliga områden (M5, M6, M7 och M9). Bullerberäkningarna bör utgå från sommartrafik då vägarna till Oknö har en stor andel sommarbostäder. Förslagsvis kan kommunen upprätta ett planprogram för område M5, M6, M7 och M9 för att i tidigt skede identifiera eventuella negativa konsekvenser, samt ta fram riktlinjer och underlag för kommande detaljplanprocess.

Den föreslagna utvidgningen av befintliga industri- och verksamhetsområden, samt nya verksamhetsområden kan leda till viss ökad bullerpåverkan. Hur stor påverkan blir beror i slutändan på vilken typ av verksamhet som tillkommer. Påverkan från enskilda störande verksamheter regleras genom miljötillstånd.

Kommunen föreslår en utveckling av spårområdet för Stångådalsbanan, samt ett stationsläge i Mönsterås och Ålem. Detta innebär minskade personbilstransporter bland annat till Kalmar och Mönsterås bruk, vilket verkar positivt för buller – och luftföroreningsnivåerna.

Som utgångspunkt vid lokaliseringen av nya bebyggelseområden, har kommunen prioriterat lägen i nära anslutning till kommunikationer, infrastruktur och service, samt en satsning på kollektivtrafik och gång- och cykelvägnät. Genom att stärka möjligheterna till att åka kollektivt samt öka möjligheten för att gå eller cykla, kan påverkan från kortare bilresor inom kommunen minskas. Dock beror potentialen av att minska biltrafiken påverkan bland annat på hur transportbehovet, kollektivtrafiken och elektrifieringen av fordonsflottan, samt dess infrastruktur, utvecklas. Hur trafikmängderna kommer att utvecklas fram till år 2040 är inte känt.

Nollalternativets konsekvenser

I nollalternativet hanteras inte någon utveckling av Stångådalsbanan eller utbyggnader av nya stationslägen. Gång- och cykel samt kollektivtrafik hanteras, men med en mer begränsad styrning jämfört med översiktsplaneförslaget. Inga effekter bedöms uppstå för aspekten.

Sammanfattande bedömning

Sammantaget bedöms översiktsplaneförslaget medföra *små positiva konsekvenser* för aspekten människors hälsa. Bedömningen baseras främst på att planen bidrar till effektiva transporter på järnväg, stärker möjligheterna att åka kollektivt samt ökar möjligheten för invånare att cykla och gå tryggt och säkert. Översiktsplanen bedöms inte medföra att gällande miljö kvalitetsnormer för utomhusluft överskrids.

I översiktsplanen finns ett flertal utbyggnadsområden i sydöstra delen av Mönsterås samhälle och längs vägen ut mot Oknö. Den sammanlagda tillkommande bebyggelsen bidrar till utökad trafik längs med Drakenäsvägen och Kuggåsvägen/Långåsen. Den tillkommande trafiken bedöms kunna bli omfattande och riskerar att bullernivåerna längs med Drakenäsvägen och Kuggåsvägen/Långåsen överskrider riktvärdena för både befintliga och nya bostäder. Skyddsåtgärder kan dock genomföras i samband med detaljplan.

Nollalternativet bedöms medföra *obetydliga konsekvenser*.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

Planförslagets övergripande riktlinjer för hanteringen av buller syftar till att följa de nationella riktvärdena. Inför den fortsatta planeringen föreslås följande:

- Redovisa ställningstaganden avseende bebyggelse i lägen som ligger nära bulleralstrande väg- och järnvägstrafik, exempelvis E22, väg 34 samt järnvägen.
- Bullerutredning bör genomföras i samband med detaljplan för de utvecklingsområden som ligger i anslutning till E22, väg 34 samt järnvägen.
- Vid bullerutredningar som uppförs inom Mönsterås kommun bör sommartrafiken vara dimensionerande, då sommartrafiken i kommunen är högre än ÅDT.
- Mönsterås kommun bör upprätta ett planprogram för område M5, M6, M7 och M9 för att i tidigt skede identifiera eventuella negativa konsekvenser, samt ta fram riktlinjer och underlag för kommande detaljplaneprocess.
- Trafik- och bullerutredning bör genomföras innan planprocess för område M5, M6, M7 och M9.

6.8 RISK OCH SÄKERHET

Aspekten är avgränsad till att behandla översiktsplanens påverkan på risker kopplade till farligt gods samt förorenade områden. Risker i samband med klimatförändringar, bedöms i avsnitt 6.10 Klimatanpassning.

Bedömningsgrunder

Länsstyrelsen i Skåne Län har utgivit Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen (2007), RIKTSAM. I publikationen finns riktlinjer för hur riskhänsynen kan beaktas i samhällsplaneringen, samt hur riskhänsynen kan tas i olika skeden av planeringsprocessen. I publikationen finns olika skyddsavstånd beroende på markanvändning och typ av farligtgodsled, som bör beaktas i samband med planeringen.

Resultaten från analyser avseende föroreningar i mark jämförs i första hand med Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark (Naturvårdsverket, 2016). I frågor rörande masshantering som avfall jämförs resultaten med de fastställda kriterierna enligt REACH och avfallsförordningen.

Vid återanvändning av avfall för anläggningsändamål jämförs slutligen uppmätta halter med Naturvårdsverkets haltgränser för Mindre än Ringa Risk, MRR (Naturvårdsverket, 2010). Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark är uppdelade utifrån markanvändning:

- Känslig markanvändning, KM
- Mindre känslig markanvändning, MKM

I Sverige finns inga heltäckande jämförvärden för grundvatten. Därför jämförs uppmätta halter i grundvatten med olika jämförvärden beroende på ämne. Dessa är bland annat:

- Livsmedelsverkets gränsvärden för dricksvatten

- SGU:s bedömningsgrunder för grundvatten
- SPI Rekommendation, Efterbehandling av förorenade bensinstationer och dieselanläggningar.

Förutsättningar

I Mönsterås kommun finns tre utpekade primära farligt godsleder. Dessa utgörs av E22, väg 34 samt järnvägen till Mönsterås bruk.

Potentiellt förorenade områden kartläggs genom att platser där det funnits verksamheter som kunnat orsaka föroreningar identifieras. I Mönsterås kommun finns ett antal potentiellt förorenade områden som är kategoriserade i riskklass 2 (stor risk), 3 (måttlig risk) och 4 (liten risk). Dessutom finns ett stort antal ej riskklassade områden. Många av områdena ligger i anslutning till Emån och Alsterån, vid Södras anläggningar i kommunens nordöstra del liksom i och kring tätorterna. Kalmar län har tagit fram en prioriteringslista över länets alla förorenade områden i riskklass 1 och 2. Åtta av kommunens riskklassade områden finns med på listan, flera är plantskolor i riskklass 2.

Översiktsplanens konsekvenser

Planförslaget pekar ut ny bebyggelse i närheten av kommunens primära farligt godsleder. Det innebär att fler människor finns inom potentiella olycksområden samtidigt som risken för att en olycka ska inträffa ökar något till följd av ökad trafik. Hur mycket befolkningen och trafikmängderna antas öka framöver framgår inte av översiktsplanen, inte heller antalet transporter av farligt gods. Det finns inget i planförslaget som indikerar att den ökade risken inte skulle gå att hantera på ett lämpligt sätt i den fortsatta och mer detaljerade planeringen. I översiktsplaneförslaget anges att vid planläggning och lovgivning ska hänsyn tas till transporterleder av farligt gods samt att publikationen *Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen (2007)*, *RIKTSAM* ska beaktas i samband med planeringen. Om angivna skyddsavstånd beaktas vid detaljplanläggning, bedöms de negativa effekterna från en eventuell olycka med farligt gods elimineras. Om exploatering sker närmare än angivna avstånd bör detaljplanen föregås av en riskutredning.

E22 utgör ett riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap. 8§ MB. Hänsyn till E22 måste tas vid efterföljande planläggning, lov- och/eller tillståndsprövningar. För att säkerställa att riksintresset inte riskerar att ta påtaglig skada av framtida exploatering bör inte ny bebyggelse eller andra anläggningar som kan inverka på trafiksäkerheten placeras inom ett avstånd av 50 meter från E22 vägområde.

Bebyggelse föreslås i områden som utgör MIFO-områden. Översiktsplaneförslaget redovisar hur kommunen avser att hantera föroreningssituationen inom misstänkt eller konstaterat förorenade områden inom kommunens planprocesser. I planen redovisas även kommunens kartlagda föroreningsområden samt inom vilka områden som kommunen idag bedömer omfattas av förorenade områden. Även pågående miljöfarliga verksamheter redovisas.

Den dagvatten-, risk- och sårbarhetsanalys som genomförts i samband med översiktsplanen (WSP 2022) har studerat risken för översvämning på grund av stigande havsnivåer eller skyfall samt risk för ras, skred och erosion för sju områden i kommunen. I analysen ingår dessutom ett antal utbyggnadsområden för bostäder och verksamheter. Svartö, Mönsterås

tätort, Timmernabben och Pataholm påverkas alla genom sitt läge vid kusten direkt av stigande havsnivåer. I alla dessa områden påverkas därmed också utpekade MIFO- objekt, vilket kan leda till att föroreningar sprids över större områden. Svartö ligger också i direkt anslutning till Mönsterås bruk, med både MIFO-objekt och tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet. Fliseryd, Blomstermåla, Solberga och Ålems kyrkby ligger inåt landet och påverkas inte på samma sätt av en havsnivåhöjning. Däremot kan översvämningar i Emån och Alsterån få stora konsekvenser för orterna och de MIFO-objekt som finns längs med båda åarna.

Nollalternativets konsekvenser

Samma bedömning görs för nollalternativet, som för översiktsplaneförslaget.

Sammanfattande bedömning

Planförslaget pekar ut ny bebyggelse i närheten av kommunens primära farligt godsleder. Det innebär att fler människor finns inom potentiella olycksområden samtidigt som risken för att en olycka ska inträffa ökar något till följd av ökad trafik. Det finns inget i planförslaget som indikerar att den ökade risken inte skulle gå att hantera på ett lämpligt sätt i den fortsatta och mer detaljerade planeringen. I översiktsplaneförslaget anges att vid planläggning och lovgivning ska hänsyn tas till transporterleder av farligt gods samt att publikationen Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen (2007), RIKTSAM ska beaktas i samband med planeringen.

Översiktsplaneförslaget redovisar hur kommunen avser att hantera föroreningsituationen inom misstänkt eller konstaterat förorenade områden inom kommunens planprocesser. I planen redovisas även kommunens kartlagda föroreningsområden samt inom vilka områden som kommunen idag bedömer omfattas av förorenade områden. Kommunen har identifierat risken för läckage av MIFO-områden längs med kusten vid en eventuell havsnivåhöjning, och åtgärder kan därför genomföras i tidigt skede innan föroreningarna sprider sig.

De negativa konsekvenserna för både översiktsplaneförslaget samt nollalternativet bedöms som obetydliga.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

- Om exploatering sker närmare än angivna avstånd i publikationen Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen (2007), RIKTSAM bör detaljplanen föregås av en riskutredning och eventuella skyddsåtgärder bör säkerställas i detaljplanen.

6.9 KLIMATANPASSNING

Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens påverkan på klimatet utifrån risker av ras, skred, erosion samt översvämningar.

Bedömningsgrunder

Sverige har tagit fram en nationell strategi för klimatanpassning (prop. 2017/18:163) som syftar till att förbättra kommunernas förberedelser för ett förändrat klimat. Propositionen medför krav på att kommunerna i översiktsplanen ska *”ge sin syn på risken för skador på den*

byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra” (Regeringen, 2017).

Enligt plan- och bygglagen 2 kap 5 § ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering. All planläggning ska även ta hänsyn till klimataspekter, där klimatanpassning ingår.

Förutsättningar

Inom ramen för översiktsplanarbetet har risken för översvämningar samt lågpunkter utretts inom kommunen (Dagvatten, Risk- och sårbarhetsanalys, WSP 2022). Resultatet av utredningen visar att Blomstermåla inte påverkas av en havsnivåhöjning på grund av dess långa avstånd till kusten och att orten är belägen på en höjdrygg. Vid ett extremt skyfall påverkas dock tre skolbyggnader vid Krungårdsskolan, samt en el-central i norr och en i väster.

Fliseryd ligger på ett långt avstånd från kusten och påverkas därför inte av en havsnivåhöjning. Delar av orten påverkas dock av vattenansamlingar vid större regnhändelse. Emån, som går igenom orten, kommer vid ett 100-års flöde att översvämmas, vilket medför risk för översvämning av ett par vägar samt en skolbyggnad (Fliseryds skola).

Vid ett extremväder år 2040 visar utredningen att framför allt Mönsterås påverkas. I scenariot bildas vattenansamlingar över större delen av orten, men med en högre koncentration norr om centrum. Vid en extrem havsnivåhöjning kommer det låglänta området norr om Nynäs att översvämmas. Gällande samhällsviktiga verksamheter, påverkas sju skolbyggnader (Mönsterås gymnasium), kommunhuset, randstationen, ett samfund samt fem hälsocentralbyggnader av vattenansamlingar. Vid extremväder år 2100 påverkas ytterligare tre skolbyggnader, avloppsreningsverket vid Nynäs samt en busstation. Delar av järnvägssträckningen förbi Mönsterås och delar av vägnätet påverkas i båda översvämningsscenarierna. Vid scenario 2040 påverkas en el-central och vid scenario 2100 påverkas ytterligare tre el-centraler.

Timmernabben är beläget längs med kusten och riskerar att påverkas både av en havsnivåhöjning, vattenansamlingar vid skyfall samt vid en extremväderhändelse. Under båda scenarierna (år 2040 samt år 2100) påverkas Tillingseskolan (tre skolbyggnader), reningsverket vid Gaddenäs samt ett antal vägar och el-central av översvämning.

Utredningen visar att Ålem inte påverkas av havsnivåhöjningar i något av de studerade scenarierna. Dock påverkas orten av vattenansamlingar från extremregn. Störst utbredning har en vattenansamling, beläget i en lågpunkt väster om Ålems kyrka. Vid ett extremväder påverkas också ett fåtal vägar samt en el-central.

I Mönsterås kommun finns inga registrerade skred i Skreddatabasen (SGI), dock finns det utpekade riskområden. Riskområden för ras och skred finns spridda över hela kommunen, dock är de mer förekommande i de norra delarna. Potentiell erosion är framför allt utpekad längs hela Östersjökusten, Alsterån, Emån samt kring vattenförekomster i de norra delarna av kommunen. Det finns ett antal vägar som riskerar att påverkas av ras och skred. Framst förekommer dessa vägar i anslutning till Emån, Alsterån och kusten. Även en del av

järnvägssträckan norr om Mönsterås pekas ut. En befintlig el-central belägen norr om Strömrum, i direkt anslutning till Alsterån, riskerar också att påverkas av ras och skred.

Översiktsplanens konsekvenser

Översiktsplaneförslaget avser att anpassa Mönsterås kommun till ett framtida klimat som är varmare, blötare, torrare och har större säsongsvariationer. Kommunen har prioriterat och arbetat med översvämningsrisken bland annat genom att ha tagit fram en dagvatten, risk- och sårbarhetsanalys samt genom att ta fram en vattentjänstplan. Översiktsplanen anger generella ställningstaganden för klimatanpassning, vilka visar på att kommunens klimatanpassningsarbete fortsatt är prioriterat, med fokus på att identifiera klimatrelaterade risker och sårbarheter samt med målet att minimera dessa.

Översiktsplaneförslaget föreslår ett flertal ställningstaganden samt åtgärder för att arbeta strategiskt med klimatfrågor och bland annat minska risken för översvämning både från skyfall och havsnivåhöjning. Ett antal grön- blåa strukturer har säkerställts på markanvändningskartan som kan hantera de ökade vattenmängderna vid exempelvis skyfall. För att ytterligare ta hänsyn till stigande havsnivåer och konsekvenser av kraftiga skyfall har kommunen tagit fram en påverkanszon för klimatanpassning; Havsnivåhöjning. Påverkanszonen sträcker sig från kustlinjen upp till höjdkurvan för tre meter över havsnivån för att verkligen ta höjd för havsnivåhöjning och belysa vilka områden som ligger inom riskzonen. Påverkanszonen har tagits fram utifrån utredningen gällande risk för översvämningar, samt länsstyrelsens regionala rekommendationer för grundläggning gällande havsnära fysisk planering (+2,8 m). Även Boverket rekommenderar samma nivå för havsnära fysisk planering. Detta innebär också att påverkanszonen på tre meter tillför ytterligare marginal. Inom påverkanszonen redovisar översiktsplanen ett antal ställningstaganden som ska gälla vid exploatering inom zonen, vilket ger tydliga riktlinjer inför kommande detaljplan- och bygglovsprocesser och eliminerar riskerna.

Värt att notera är att fysiska skyddsåtgärder mot översvämningar eller skyfall kan ha en direkt inverkan på markens stabilitet. Till exempel kan otillräcklig dränering eller felaktigt placerade stödmurar skapa ökade tryck på marken eller skapa avrinning som kan destabilisera marken. Därför är det viktigt att noggrant utvärdera markförhållanden och ta hjälp av experter vid utformning och genomförande av skyddsåtgärder för att minimera eventuella negativa effekter på markens stabilitet.

Geotekniska risker finns även utanför de utpekade påverkanszonerna, framför allt i områdena längs Emån och Alsterån. Riktlinjerna inom påverkanszon för klimatanpassningen är fokuserade på havsnivåhöjningar, men även vid fysisk planering eller lov- och tillståndsprövning inom områden med geotekniska risker anger översiktsplanen att marken utredas för att säkerställa en klimatanpassad utveckling.

Inom ramen för översiktsplanearbetet har risken för översvämningar samt lågpunkter utretts (Dagvatten, Risk- och sårbarhetsanalys, WSP 2022). Utredningen har utgjort underlag för placering av nya bebyggelseområden, vilket medför att risken för påverkan av stigande vattennivåer har begränsats. I utredningen har konsekvenserna vid ett 30-års regn för

scenario 2040 och ett 100-års regn för scenario 2100 beräknats. Resultatet visar att föreslagna utbyggnadsområden för bostäder påverkas marginellt av stigande vattennivåer. Samtliga av de föreslagna utbyggnadsområden påverkas dock i någon mycket liten del. Sju utbyggnadsområden har ett maxdjup på 0,3–0,5 meter och 27 utbyggnadsområden har ett maxdjup på >0,5 meter. Då utbyggnadsområdena är stora och en mycket liten del berörs, och då goda möjligheter finns att reglera och hantera detta inom kommande detaljplaner, bedöms inga risker föreligga.

Mönsterås kommun säkerställer två större dagvattendammar som teknisk anläggning på markanvändningskartan. Inga övriga specifika ytor pekas ut, som ska hantera eventuella översvämningar, utan befintliga och nya grönstråk avses hantera dessa och reglerande ekosystemtjänster som fördröjer avrinning bevaras. Vidare anger översiktsplanen att multifunktionella ytor, såsom parker och fotbollsplanen kan användas som översvämningssytor vid behov. Kommunen har en genomtänkt strategi för att hantera ökat dagvatten och översvämningar vid skyfall, men det vore ändå önskvärt om kommunen pekade ut möjliga ytor för dagvattenhantering i hela kommunen för att inte målkonflikter ska uppstå om markanvändning i framtiden.

Längs med Emån samt Alsterån föreslås ett antal LIS-områden. Dessa riskerar att påverkas av erosion, ras och skred, då vattendragen är särskilt utpekade som riskområden i Skreddatabasen (SGU). I översiktsplanen anges specifik vilka LIS-områden som berörs av riskområden för ras och skred, vilket medför att risken kan hanteras i ett tidigt skede.

I översiktsplanen anges att markens långsiktiga lämplighet för bebyggelse ska utföras vid en eventuell exploatering. Utöver detta ska större sammanhängande grönområden bevaras vilket ger goda förutsättningar för att minska risken för ras, skred och erosion. Inga negativa effekter bedöms uppstå avseende ras och skred då det förutsätts att kommunen hanterar riskerna i kommande planprocess genom exempelvis geotekniska undersökningar, samt anpassa bebyggelse efter rådande geotekniska förutsättningar.

Nollalternativets konsekvenser

Nollalternativet hanterar klimatanpassningsfrågor mycket bristfälligt. Ställningstaganden och resonemang till översvämning och klimatanpassning på en generell nivå saknas helt.

Inga strategier finns hur kommunen avser att arbeta med ett klimatanpassat samhälle samt hur kommunen avser att hantera översvämningssrisker, skyfall, ras och skred etcetera.

I nollalternativet finns översvämningssrisker identifierade inom vissa av de föreslagna utbyggnadsområdena, men dessa avses att hanteras på en sådan detaljerad nivå, och med så små åtgärder att dessa i dagsläget inte är aktuella. Översvämningssriskerna är inte karterade för att hantera konsekvenserna vid ett 30-års regn för scenario 2040 och ett 100-års regn för scenario 2100 beräknats. Nollalternativet medför att det i värsta fall finns risk för att klimatrelaterade risker uppkommer. Stora negativa effekter bedöms uppstå.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis har översiktsplanen hanterat de klimatrelaterade riskerna, och ger tydliga ställningstaganden för hur dessa ska hanteras i kommande prövningar. I översiktsplanen tar kommunen hänsyn till scenarion som visar 100 år framåt gällande havsnivåhöjning. Detta visar vidare på att kommunen väl är medvetande inför de klimathot som samhället står inför. Översiktsplanen bedöms medföra *måttliga positiva konsekvenser*, då risken bedöms som minimal för att negativa konsekvenser ska uppstå från de klimatrelaterade riskerna.

I nollalternativet bedöms det finnas risk för att klimatrelaterade risker uppkommer. *Stora negativa konsekvenser* bedöms uppstå.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

- Synliggör i markanvändningskartan om åtgärdsområden behöver avsättas för att minska riskerna i den bebyggda miljön.
- Kommunen bör vidare utreda och avsätta ytor för fördröjnings- och dagvattendammar som säkerställs på markanvändningskartan.

6.10 KLIMATPÅVERKAN

Aspekten avgränsas till att bedöma översiktsplanens möjligheter till ett klimatsmart resande.

Bedömningsgrunder

Sverige har satt målet att vara klimatneutrala till år 2045. För att uppnå detta mål krävs både minskade utsläpp och en ökad upptagningsförmåga av växthusgaser genom exempelvis kolsänkor (Regeringen, 2019).

För Kalmar län finns en antagen Klimat- och energistrategi¹⁰. I denna anges att år 2030 ska utsläppen av växthusgaser i Kalmar län vara minst 80 procent lägre än år 1990, samt att år 2030 är Kalmar län en fossilbränslefri region. Klimat- och energistrategin identifierar sex insatsområden som är prioriterade och viktiga för att begränsa klimatpåverkan, där anges transporter som ett viktigt åtgärdsområde för att minska utsläppen av växthusgaser och uppnå klimatneutralitet.

Förutsättningar

Transporter utgör en tredjedel av Kalmar läns utsläpp av växthusgaser. Totalt tankades drygt 2,5 TWh bensen och diesel i länet under år 2016. Mellan år 1990 och 2015 har koldioxidutsläppen från transporter i Kalmar län minskat med sju procent. Samtidigt har energianvändningen för transporter i Kalmar län ökat med 31 procent (2016) sedan 1990. Detta beror på fler fordon i trafik mot år 1990 och bränslesnålare fordon. Den största delen av utsläppen från vägtransportsektorn står personbilar för (65 procent).¹¹

¹⁰ Klimat- och energistrategi för Kalmar län 2019-2023, länsstyrelsen i Kalmar län

¹¹ Klimat- och energistrategi för Kalmar län 2019-2023, länsstyrelsen i Kalmar län

E22 är en av Sveriges stamvägar, och ingår i Europaväg 22. Vägen är ett av de viktigaste transportstråken inom kommunen, och används för både person- och godstransporter. Väg 34 är också ett viktigt transportstråk, både för kommunen och regionen. Vägen går från E22, mot nordväst.

Ett järnvägsspår, Blomstermåla (Sandbäckshult) – Mönsterås Bruk, går igenom Mönsterås stad. Banan tar av från järnvägen Kalmar-Linköping vid Sandbäckshult som ligger strax norr om Blomstermåla. Banan trafikeras av Green Cargo, som kör 1–2 gånger varje vardag mellan Kalmar och Mönsterås bruk.¹² Inga persontransporter förekommer.

E22, järnvägar samt farleder för sjöfart i Mönsterås kommun är utpekade som riksintressen för kommunikationer.

Översiktsplanens konsekvenser

Energianvändningen i Sverige har minskat något under de senaste åren. Naturvårdsverket konstaterar dock i uppföljningen av det nationella miljömålet *Begränsad klimatpåverkan* att målet inte kommer att nås med befintliga och beslutade styrmedel. Halterna av växthusgaser i atmosfären ökar. För att hålla den globala temperaturökningen så långt under två grader som möjligt och minska risken för farlig klimatpåverkan behöver de globala utsläppen på sikt nå ned kring noll. För att klara denna stora omställning krävs både samhällsförändringar och teknikutveckling.

I Sverige fortsätter de klimatpåverkande utsläppen att minska. Däremot är utsläppen som svensk konsumtion orsakar i Sverige och andra länder totalt sett oförändrade. En av de största utmaningarna står transporterna för. Under de senaste åren har utsläppen från vägtrafik enligt Naturvårdsverket minskat något (www.naturvardsverket.se). Effektivare fordon och framför allt en ökad användning av biodrivmedel är de viktigaste förklaringarna. För att skapa en fossiloberoende fordonsflotta år 2030 behöver dock styrmedel och åtgärder skärpas.

Utgångspunkten för kommunens planering av bostäder är att nya bebyggelseområden ska placeras i anslutning till kommunikationer, infrastruktur och service, vilket ger förutsättningar för en lättillgänglig och effektiv kollektivtrafik samt förutsättningar att begränsa utsläpp av växthusgaser.

Även en utveckling mot en blandning av funktioner så som service, arbetsplatser och bostäder i de olika förtättningsområdena innebär att förutsättningar skapas för att vardagliga ärenden kan utföras till fots eller med cykel. Inriktningen bedöms vara i linje med det nationella målet om *noll nettoutsläpp av växthusgaser till 2045*, samt är i linje med länets antagna *Klimat- och energistrategi*. Samtidigt förordar kommunen trafikplatser i anslutning till Mönsterås och E22 i Ålem, vilket ökar framkomligheten för fordonstrafik och motverkar klimatmålet och Klimat- och energistrategin.

Ett av utvecklingsområdena i Blomstermåla, B4, ligger intill riksintresseområde för kommunikationer enligt 3 kap. 8§ MB, Stångådalsbanan. I översiktsplaneförslaget anges att vid efterföljande planering eller exploatering måste riksintresset skyddas, och åtgärder får

---

¹² Banguide - Blomstermåla-Mönsterås - järnväg.net (jarnvag.net)

inte påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av järnvägen. För att skydda riksintresset bör inte ny bebyggelse i utvecklingsområdet tillåtas inom ett område på 30 meter från järnvägen.

I översiktsplanen redovisas ett antal noder för kollektivtrafik med buss, där även pendlarparkeringar ska finnas. För en av noderna för busstrafik anges målbilden för området ett koncept för BRT- Bus rapid transit, vilket är snabbussar för direkttrafik i och utanför regionen. Noderna möjliggör smidiga byten och möjligheter att åka kollektivt ökar.

Genom att föreslå pendlarparkeringar i anslutning till noderna främjas kombinationsresor, och ger positiva effekter gällande klimatsmart resande.

Enligt översiktsplanen är kommunens inriktning att det befintliga järnvägsspåret mellan Mönsterås och Södra ska utvecklas. Genom utveckling av spårområdet och utpekandet av en järnvägsstation i Mönsterås ökar möjligheterna att åka tåg till Södra. Jämfört med buss är restiden med tåg mycket kortare, vilket ger bättre förutsättningar för att fler väljer tåg i stället för buss eller bil. Ett stationsläge pekas även ut i Ålem, då en ny station skulle möjliggöra ökad pendling söderut till Kalmar, men även norrut mot Linköping. Ett tågstopp i Ålem bedöms stärka samhället, minska restiden till Kalmar avsevärt, samt öka möjligheterna för att åka kollektivt regionalt. Sammantaget medför tågstopp och nya stationslägen att biltrafiken kan minska, vilket ger minskade utsläpp av växthusgaser och minskade bullernivåer.

I översiktsplanen anges att kommunen ska verka för en elektrifiering av Stångådalsbanan inklusive bandelen till Södras verksamhetsområde. Detta medför att hastigheterna kan öka, vilket leder till en ökad kapacitet och möjliggör utökad trafikering. En elektrifiering av Stångådalsbanan ger inte bara fördelar för Mönsterås kommun utan för hela region Kalmar. Idag går godstransporterna enbart till Södras anläggning från Kalmar, men genom utvecklingen av ett triangelspår vid Sandbäckshult möjliggörs godstrafik från Mönsterås även norrut till bland annat Oskarshamn, Hultsfred och Nässjö. Triangelspåret skulle därför ha stor betydelse för Mönsterås verksamheter och industrier, och verka för att godstransporter går på bana i stället för på väg, vilket vidare medför minskade utsläpp från lastbilstrafik, och ge positiva effekter.

För att öka kommunens attraktivitet för både kommuninvånare och besöksnäringen föreslås en ny färjeförbindelse till Öland. En ny regional koppling till Öland möjliggör en hållbar och tidseffektiv resväg till Öland, och medför också ökade utbud mellan Öland och Mönsterås kommun, såsom turism.

Idag har Mönsterås kommun ett relativt väl utbyggt cykelnät som länkar samman de olika orterna i kommunen. För att ytterligare stärka möjligheten att cykla föreslås sträckorna Finsjö-Habbestorp, Blomstermåla -Sandbäckshult, Ålem-Kåremo via Patamalm och Kuggås-Drakenäsvägen utökas med gång- och cykelvägar. Att utveckla dessa sträckor skulle bidra till ett sammanhållet cykelnät inom kommunen, men även stärka regionala cykelstråk och koppla samman kommunerna i länet. För att stärka de hållbara resalternativen, och samtidigt

främja rörelse samt en god folkhälsa, är ett regionalt gång- och cykelstråk är utpekad längs kusten. Genom att stärka gång- och cykelnätet kan invånarna erbjudas en mer hälsosam och hållbar livsmiljö samt främja ett fossilfritt samhälle. Ett väl utbyggt gång- och cykelnät ger dessutom barn och ungdomar trygga och säkra vägar till och från skolorna. Översiktsplanen bedöms bidra till att minska de biltransporter som är kortare än cirka tre kilometer. För de resor som är mer än tre kilometer, bedöms bilen fortsatt vara det dominerande färd sättet.

Översiktsplanens förslag har en stor inverkan på den mängd kol som kan komma att frigöras till atmosfären. Mängden ianspråktagen oexploaterad mark samt vilket typ av mark som tas i anspråk har betydelse för översiktsplanens klimatpåverkan.

En ökad valfrihet till boende på landsbygden riskerar att bli resurskrävande då större ytor mark tas i anspråk för utbyggnad av bostäder och infrastruktur. Oexploaterade ytor tas i anspråk även när tätorterna växer, men med en större täthet kan markanspråken begränsas.

Skogsmark är en stor koldioxidsänka och hjälper till att nå målet om begränsad klimatpåverkan. När skog avverkas permanent försvinner också skogens ekosystemtjänst i form av att ta upp och binda kol genom fotosyntes. I översiktsplanen behålls stora sammanhängande skogsmarker, vilket bidrar till positiva effekter. Även våtmarker har en betydande förmåga att leverera viktiga ekosystemtjänster som att binda och lagra kol och är därför viktiga att inte exploatera. Översiktsplanen bör kompletteras med ett resonemang huruvida kommunen avser att kompensera för minskningen av kolsänkor.

Vid bruket föreslås ytor för nya verksamhet- och industriområden i anslutning till det befintliga verksamhetsområdet. Detta bedöms som positivt, då Södras verksamhetsområde tillåter andra företag nyttja befintlig service som överskottsenergi från Södra. Att området ligger i direkt anslutning till järnväg och hamn, bidrar också till hållbara transporter.

Vid Grimhult och strax söder om Fliseryd har det uppförts, och planeras för, biogasanläggningar som kommer starta upp under år 2024. Områdena är detaljplanelagda och översiktsplanen säkerställer verksamheternas utveckling. I och omkring Mönsterås kommun finns många lantbrukare med djurhållning vilket innebär kortare transportsträckor för gödsel som sedan omvandlas till flytande biogas. Positiva effekter bedöms uppstå.

Mönsterås kommun har kommit långt i vindkraftsetableringen jämfört med övriga kommuner i länet. År 2022 invigdes vindkraftsparken i Åby-Alebo som är södra Sveriges största vindkraftspark. Kommunens långsiktiga vision är att öka mängden förnyelsebara energikällor och en av översiktsplanens strategier är att möjliggöra en hållbar och grön framtid. Kommunen avser också att ta fram en ny vindbruksplan, då den nuvarande är inaktuell. En ökad produktion av förnybar och fossilfri energi bidrar positivt till klimatomställningen. Ett antal ställningstaganden redovisas i översiktsplanen som berör vindkraft, vattenkraft samt solcellspark, och som möjliggör framtida etableringar.

Nollalternativets konsekvenser

Med nollalternativet höjer inte kommunen sin ambition och målsättning avseende klimat och energi. Inom några områden, exempelvis målsättningen av att ökad tillgänglighet till kollektivtrafik, samt gång- och cykel är översiktplaneförslaget och nollalternativet

jämförbara, men överlag har nollalternativet en mindre tydlig strategi hur kommunen ska uppmuntra till ett hållbart resande, samt möjligheten till ett fossilfritt samhälle.

Till gällande översiktsplan (nollalternativet) finns en antagen vindbruksplan för hela kommunen. År 2020 gjordes en aktualiseringsprövning av vindbruksplanen där slutsatsen var att planen är inaktuell. Främst då ett antal viktiga aspekter förändrats sedan antagandet, särskilt gällande höjd på vindkraftverken. Även den tekniska utvecklingen har gjort kraftverken mycket mer effektiva idag. Det i sin tur resulterar i en annan typ av påverkan på landskapet och för de närboende.

Nollalternativet bedöms medföra negativa effekter, och har ingen viljeriktning hur kommunen ska arbeta mot ett samhälle som medför en positiv påverkan på klimatmålen.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis eftersträvar översiktsplanen ett minskat transportbehov genom utbyggnadsprinciperna. Samtidigt antas behovet öka något till följd av ökad befolkning i både centrala och perifera lägen, samt de föreslagna åtgärderna med nya trafikplatser i Ålem och Mönsterås. Översiktsplanens konkreta utvecklingsförslag samt dess ställningstaganden bedöms ge goda förutsättningar för en minskad klimatpåverkan. Värt att notera är dock att det i dagsläget är svårt att veta digniteten av det generella och kommande transportbehovet. Översiktsplanen bedöms medföra *måttliga positiva konsekvenser* för klimatpåverkan.

Nollalternativet saknar tydliga strategier för hur kommunen ska arbeta mot ett samhälle som medför en positiv påverkan på klimatmålen. Nollalternativet bedöms medföra *måttliga negativa konsekvenser*.

Fortsatt arbete samt möjliga åtgärder

- Säkerställ, genom dialog med regionen, att utbudet av klimatvänliga resealternativ ökar i takt med invånarna.
- Utöver fysiska åtgärder inom kommunen krävs även satsningar på attitydförändringar hos invånarna. En hållbar resandekultur behöver fortsatt stödjas och vidareutvecklas för att minska utsläpp av växthusgaser.
- Redovisa i översiktsplanen hur kommunen avser att arbeta med kolsänkor i den fysiska planeringen.

7 EKOSYSTEMTJÄNSTER

7.1 BEGREPPET EKOSYSTEMTJÄNSTER

Ekosystemtjänster är produkter och tjänster som människor får från naturens olika ekosystem. Funktioner, strukturer och processer i ekosystemen tillhandahåller ekosystemtjänster, som i sin tur skapar nyttor för oss människor. Ett ekosystem kan bidra med olika typer av ekosystemtjänster. Grönområden och vatten i en stad tillhandahåller ekosystemtjänster som kan ge bättre luftkvalitet, bättre lokalklimat, bullerdämpning och naturupplevelser. En skog kan bidra med vattenreglering, kolbindning, pollinering, upplevelser och produktion av livsmedel, träråvara och bioenergi.

Ekosystemtjänster är indelade i kategorierna försörjande, reglerande, kulturella och stödjande ekosystemtjänster (Naturvårdsverket, 2017). Senast år 2025 ska en majoritet av Sveriges kommuner integrera ekosystemtjänster i planering, byggande och förvaltning av den byggda miljön i städer och tätorter (Boverket, 2021b).

7.2 GRUNDVATTEN

Ekosystemtjänsten vattenförsörjning (dricksvatten) ingår i de försörjande ekosystemtjänsterna. Dricksvatten genom grundvattenmagasin tillhandahålls genom att vatten filtreras och renas genom jord via avrinning från sjöar och vattendrag. Översiktsplaneförslaget bedöms medföra positiva effekter på det tjänsteskapande området grundvatten genom att hänsyn ska tas till områden som är av betydelse för grundvattenbildning samt minskade föroreningsbelastningar. Lokalt kan dock negativa konsekvenser uppstå på ekosystemtjänsten genom hög belastning och saltvatteninträngning i lokala grundvattenmagasin.

7.3 VÅTMARKER, VATTENDRAG, SJÖAR OCH HAV

Ekosystemtjänsten rening och reglering av vatten och skydd mot extremväder ingår i de reglerande ekosystemtjänsterna. Våtmarker kan reglera vatten och leda till minskade risker för översvämningar men även minska risken för torka genom att vatten buffras. Våtmarker reglerar även färskvattenkemin genom levande processer (närlingsreglering) vilket leder till renare vatten. I översiktsplanen anges att kommunen ska verka för att andelen våtmarksarealer i kommunen ska öka. Intentionerna är goda, då våtmarker ger en effektiv rening samt naturlig fördröjning av vatten. Vilka våtmarksområden som ska öka, samt om kommunen avser att anlägga eller restaurera nya eller befintliga våtmarker framgår inte i översiktsplanen. Att peka ut våtmarksområdena i översiktsplanen skulle ge goda förutsättningar för att bibehålla och förbättra ekosystemtjänsterna. I nuläget saknas även hur kommunen avser att arbeta med våtmarker samt vattendrag eller som kolsänka som en reglerande ekosystemtjänst.

I kommunen finns Ramsarområden, vilka ligger inom de utpekade blå-gröna stråken på markanvändningskartan och är därför skyddad från en exploatering.

I översiktsplanen pekas grönområden, samt blå strukturer ut på markanvändningskartan. Ett antal ställningstaganden anges som både säkerställer och skyddar de blå områdena, vilket bidrar till positiva effekter för grön infrastruktur samt konnektivitet. Säkerställandet bidrar även till positiva effekter för den understödjande ekosystemtjänsten biologisk mångfald och fotosyntes.

Översiktsplanen bidrar till ekosystemtjänster inom våtmarker, vattendrag och sjöar.

7.4 JORDBRUKSMARK OCH BETESMARK

Jordbruksmarken har många betydelser för miljön och för hållbarheten, samt bidrar med ett flertal ekosystemtjänster. Dessa är bland annat:

- Möjligheten att producera mat blir allt viktigare, när befolkningen ökar och världens åkerareal minskar.
- Åkermark buffrar stora vattenflöden, till exempel vid kraftiga regn.
- Utan jordbruksmark som odlas och betande djur växer landskapet snabbt igen.
- I jordbruksmarken finns mängder av arter som riskerar att dö ut om markerna inte brukas och bevaras.
- Åkermark och betesmark binder koldioxid i marken.
- Småskaliga odlingar, gärna stadsnära, kan ge möjligheter till både integration och rehabilitering.
- Allt fler konsumenter vill välja lokalproducerade och närodlade produkter.
- Närhet till naturen, och särskilt öppna landskap, har en positiv inverkan på människors hälsa och välmående

När jordbruksmark tas i anspråk innebär det att negativa effekter uppstår för både ett hållbart samhälle samt för ett flertal ekosystemtjänster. När jordbruksmarken exploateras och hårdgörs för bostadsbebyggelse eller infrastruktur kan den i princip inte återtas till livsmedelsproduktion. Det praktiska förfarandet och kostnaderna omöjliggör att jorden åter odlas upp. Översiktsplaneförslaget tar i anspråk en liten del av kommunens produktiva jordbruksmark och bedöms därför leda till små negativa effekter på ekosystemtjänster. Goda möjligheter finns i samband med detaljplanen att vidareutveckla ekosystemtjänsterna, framför allt de reglerande, kulturella och stödjande ekosystemtjänsterna.

7.5 SKOG OCH GRÖNYTOR

Bevarandet av grönområden, utpekandet samt utvecklandet kommunens blå-gröna strukturer bedöms förbättra förutsättningarna för att stärka den gröna infrastrukturen, för arters fortplantning, födosök och spridning, samt för variationsrikedom och växelverkan mellan arter, vilket bidrar till de stödjande ekosystemtjänsterna biologisk mångfald, ekologiskt samspel och livsmiljöer.

Skog och grönytor kan bidra med ekosystemtjänsten reglerande av lokalklimat, genom att träd och grönytor i centrumområden reglerar mikroklimat och ger behagligare temperaturer. Bevarandet av större sammanhängande grönområden, öppna vattenytor och gröna närmiljöer ger goda förutsättningar för reglerande ekosystemtjänster att motverka en urban värmeeffekt.

Precis som att våtmarker kan skydda mot extremväder kan grönområden bidra med samma ekosystemtjänst genom att möjliggöra översvämningsytor och fördröja avrinning. Bevarandet av gröna ytor ger goda förutsättningar för reglerande ekosystemtjänster att motverka översvämnings. Grönområden kan bidra med ekosystemtjänsten erosionskydd genom att rötter binder jord och sediment och motverkar att jorden sköljs bort vid regn. Bevarandet av gröna ytor ger goda förutsättningar för reglerande ekosystemtjänster att minska risken för erosion. Nya och bevarade grönområden/strukturer, både inom större grön- och skogsområden och i bebyggelse, bidrar även till pollinering, vilket i sin tur kan stärka de stödjande ekosystemtjänsterna. Tillgången till grönska och natur för invånarna tryggas och eventuellt förbättras genom att eftersträva tätortsnära natur samt genom att bevara befintliga grönområden och integreringen av grönytor i bebyggelsen, vilket bedöms bidra till ekosystemtjänsterna fysisk hälsa, mentalt välbefinnande, kunskap och inspiration, social interaktion, samt kulturarv och identitet.

8 KUMULATIVA EFFEKTER

8.1 BEGREPPET KUMULATIVA EFFEKTER

Kumulativa effekter uppstår när flera olika effekter samverkar med varandra. Det kan handla om att olika typer av effekter från en och samma verksamhet samverkar eller att effekter från olika verksamheter samverkar. Exempelvis kan både buller och luftföroreningar innebära hälsoeffekter. Ett annat exempel kan vara när en skyddsvärd naturmiljö påverkas både av utsläpp till vatten och av att markyta tas i anspråk.

Kumulativa effekter kan beskrivas som effekter som samverkar på olika sätt. De kan vara antingen additiva, synergistiska eller motverkande. En additiv effekt uppstår när två eller flera effekter tillsammans leder till en effekt som är lika stor som summan av de individuella effekterna. Detta kan exempelvis handla om ett grundvattenuttag ur en och samma grundvattenreservoar. Effekten av uttaget blir lika stort som summan av de båda uttagen.

En synergistisk effekt är en effekt där kombinationen blir större än summan av de enskilda aktiviteterna. Detta kan exempelvis vara ett utsläpp av både näring och varmvatten till ett vattendrag. Kombinationen av dessa orsakar en algblomning och en minskad syrehalt som är större än den additiva effekten av var och en för sig.

8.2 BEDÖMNING AV KUMULATIVA EFFEKTER

Klimat

Kumulativa effekter avseende klimat beskriver översiktsplanens konsekvenser för klimatpåverkan i kommunen, exempelvis genom utsläpp av växthusgaser, samt hur översiktsplanen anpassar samhället till den oundvikliga påverkan som klimatförändringen för med sig, och som i grund botten beror på klimatpåverkan.

En tätare bebyggelse kan förstärka effekterna av höga temperaturer och värmeböljor, och samtidigt öka dagvattenflöden till följd av att tidigare genomsläppliga ytor delvis hårdgörs. Gröna ytor och buffertzoner, både i och utanför bebyggelsen, kan motverka dessa effekter genom att verka temperaturreglerande och dessutom omhänderta och rena dagvatten samt fördröja större vattenmängder vid skyfall. Grönområden motverkar också ras, skred och erosion.

Översiktsplanen har ambitionen om ett minskat transportbehov, främst genom att koncentrera invånarna till de större orterna i kommunen, där det redan finns en del samhällsservice, samt minskade utsläpp från de transporter som förekommer, bland annat genom att förbättra förutsättningar för utökad kollektivtrafik och gång- och cykel. Detta kan påverka infrastrukturen i stort, bostadsbebyggelse samt natur- och kulturområden.

Översiktsplanen möjliggör en utveckling för fossilfria energikällor, såsom vindkraft, vattenkraft, biogas och solceller, vilket påverkar klimatet positivt.

Miljö

Med kumulativa effekter för begreppet miljö avses här hur planförslaget sammantaget påverkar kommunens gröna och blåa områden, det vill säga områden som inte är ianspråktagna för mänskliga aktiviteter, samt dessa områdens tillstånd och kvaliteter.

Planförslaget innebär att förutsättningarna för den gröna miljön till viss del stärkts genom nya grönstråk i befintlig bebyggelse, samt inom och i anslutning till utvecklingsområdena. Å andra sidan innebär en del av bebyggelseutvecklingen att delar av gröna områden tas i anspråk och försvinner. Eftersom föreslagna bebyggelseutveckling ska ske inom eller i anslutning till redan ianspråktagna områden och områden med höga naturvärden ska undvikas bedöms de negativa effekterna begränsas.

Ökat omhändertagande av både avloppsvatten och dagvatten förbättrar tillståndet i vattenförekomsterna, både i åar och i havet. Även om påverkanskällor försvinner i samband med att förändringsområden ansluts till kommunalt avlopp och markföroreningar åtgärdas vid bebyggelseutveckling, kommer påverkan fortsättningsvis pågå från områden som inte anslutits, och som inte exploateras. I kombination med klimatförändringen kan synergistiska effekter uppstå som rentav påverkar statusklassningen av berörda vattenförekomster. Detta till följd av högre temperaturer och mer avrinning som förstärker processer som styr övergödning. En växande befolkning med ökat transportbehov riskerar att ytterligare påverka både gröna och blåa områden negativt.

Hushållning med naturresurser

Ett flertal av föreslagna utvecklingsområden medför att mark som idag används som jordbruk, betesmark eller skogsmark tas i anspråk för bland annat blandad bebyggelse och verksamheter. Andelen jordbruksmark i Sverige har minskat kontinuerligt sedan 1960-talet och minskar fortfarande. Samtidigt bedöms värdet och efterfrågan på svensk jordbruksmark öka i framtiden. I kommunen finns dock stora arealer av såväl jordbruksmark som skogsmark som inte påverkas av det nu aktuella förslaget.

I översiktsplaneförslaget föreslås nio utvecklingsområden som i olika omfattning tar jordbruksmark i anspråk (enligt data från Länsstyrelsen gällande produktiv åkermark), vilket medför negativa konsekvenser för jordbruket som näring. För samtliga av dessa har bedömningen utförts att de utgör ett väsentligt samhällsintresse som inte kan lokaliseras på annan plats. Den totala andelen som tas i anspråk för utvecklingsområdena är 1,4% av kommunens totala andel jordbruksmark, vilket bedöms som en liten del. Andelen som tas i anspråk av Kalmar läns totala jordbruksmark är mycket mindre, det vill säga 0,05 %.

Ianspråktagandet av jordbruksmarken bedöms inte försvåra möjligheterna att fortsatt bedriva jordbruk och påverkar bedöms inte påverka livsmedelsproduktionen på vare sig lokal eller regional nivå, och framför allt inte på nationell nivå.

Befolkning och hälsa

Förutsättningarna för god hälsa kan bland annat bero på vilka störningsmoment av olika slag som befolkningen utsätts för, samt hur tillgängligheten till rekreation, återhämtning och upplevelser ser ut. Planförslaget bedöms innebära att risken för allvarliga konsekvenser till följd av klimatförändringar, så som översvämningar samt ras och skred, minskar.

Bevarande och förstärkande av grönområden samverkar således med klimatanpassningar i samhällsplaneringen. Bostadsnära grönytor motverkar också till negativ påverkan från exempelvis trafik genom att rena luften och dämpa buller. I samband med ny bebyggelse och exploatering kommer markföroreningar att åtgärdas, vilket ytterligare minskar risken för negativ påverkan på människors hälsa, även om risken för exponering delvis kvarstår. Risken för trafikolyckor bedöms öka något till följd av ökad befolkning och trafik, dock föreslås planskilda korsningar på E22 för att öka trafiksäkerheten.

Planförslaget bedöms leda till att möjligheterna till rekreation ökar genom att möjligheterna för gång- och cykeltrafik ökar, samt att befintliga grönområden och nya grönstråk föreslås. Den satsning på rekreation och friluftsliv som planen föreslår bidrar till positiva effekter för befolkning och hälsa.

9 AGENDA 2030 OCH MILJÖMÅL

Visionen för Mönsterås kommun i översiktsplanen är *En hållbar kommun att verka, vistas och växa i*. Denna visar framtidsbilden av kommunens önskade utveckling till år 2040, med utblick till 2050. Visionen tar avstamp i både globala, nationella, regionala och lokala mål samt formar Mönsterås kommuns utveckling utifrån dess egna förutsättningar. I nedanstående avsnitt redovisas hur översiktsplanens vision och innehåll bidrar till att uppfylla de globala, nationella och regionala målen.

9.1 GLOBALA MÅL FÖR HÅLLBAR UTVECKLING – AGENDA 2030

Agenda 2030 och de 17 globala målen (se figuren nedan) är ett målarbete som FN:s medlemsländer har enats om och som ska leda till ett hållbart samhälle. De globala målen balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling; den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Översiktsplanens vision är uppdelad i fyra strategier som i stora drag beskriver vägen till att uppfylla visionen. Nedan beskrivs de fyra strategierna, samt vilka globala mål för hållbar utveckling som översiktsplanen bedöms medverka till att uppfylla.

Prioritera en bra livsmiljö i hela kommunen

Strategin handlar om att alla kommunens invånare ska trivas och känna sig trygga under hela livet i kommunen samtidigt som barnens bästa sätts i fokus. Centralorten ska knytas samman med de övriga samhällena och landsbygden genom goda kommunikationer och infrastruktur. Tillgången på olika typer av bostäder, arbete och service ska upprätthållas i samhällena samtidigt som satsningar ska göras på grönområden och allmänna ytor. Strategin bidrar till att följande globala mål för hållbar utveckling kan uppnås:

- Mål 3. God hälsa och välbefinnande.
- Mål 10. Minskad ojämlikhet.
- Mål 11. Hållbara städer och samhällen.

Fokusera på företag och näringsliv

Strategin handlar om att säkerställa att det finns plats där företag kan etablera sig och växa på. För att möjliggöra etablering eller utveckling ska det även säkerställas att det finns lämplig infrastruktur i anslutning till verksamheterna. Kommunen värnar näringslivet och prioriterar därför ändring och framtagande av detaljplaner där detta krävs för verksamhetsetablering. Strategin bidrar till att följande globala mål för hållbar utveckling kan uppnås:

- Mål 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur.
- Mål 11. Hållbara städer och samhällen.

Arbeta för en regional samverkan i Kalmarsund

Strategin handlar om att se bortom de administrativa gränserna och arbeta gemensamt i hela regionen för att stärka känslan av en gemensam identitet. Ett utvecklat samarbete i Kalmarsundsregionen bidrar till att skapa mervärden för samtliga aktörer och en gemensam plattform för den fysiska planeringen. Därför ska utvecklingen av regional infrastruktur, bostads- och arbetsmarknad samt regionala kultur, miljö, och fritidsfrågor ske i nära samarbete med de kringliggande kommunerna, Region Kalmar län samt andra berörda aktörer. Strategin bidrar till att följande globala mål för hållbar utveckling kan uppnås:

- Mål 10. Minskad ojämlikhet.
- Mål 11. Hållbara städer och samhällen.
- Mål 14. Hav och marina resurser.
- Mål 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Möjliggöra en hållbar och grön framtid

Strategin handlar om att som invånare ska kunna leva ett hållbart liv i Mönsterås kommun med avseende på det vardagliga livet, resande, avfallshantering och närhet till naturen. Kommunen ska arbeta för att vara fossilbränslefri och energieffektiv med god tillgänglighet till naturen samtidigt som den biologiska mångfalden ska stärkas, både på land och i vatten. Kommunen arbetar för ett rent vatten, både vad gäller sjöar, vattendrag och kustvatten samt dagvatten och dricksvatten. Strategin bidrar till att följande globala mål för hållbar utveckling kan uppnås:

- Mål 10. Minskad ojämlikhet.
- Mål 11. Hållbara städer och samhällen.
- Mål 14. Hav och marina resurser.
- Mål 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

9.2 NATIONELLA OCH LOKALA MILJÖMÅL

Sveriges miljömål är ett miljömålssystem som består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål. Syftet med målen är att bidra till genomförandet

av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. Mönsterås kommuns nya översiktsplan bedöms beröra följande miljömål:

- 1. Begränsad klimatpåverkan
- 2. Frisk luft
- 7. Ingen övergödning
- 8. Levande sjöar och vattendrag
- 9. Grundvatten av god kvalitet
- 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
- 11. Myllrande våtmarker
- 12. Levande skogar
- 13. Ett rikt odlingslandskap
- 15. God bebyggd miljö
- 16. Ett rikt växt och djurliv

Mönsterås kommun har antagna lokala miljömål¹³. De lokala miljömålen visar vad kommunen ska göra på lokal nivå för att hjälpa till att nå de nationella miljömålen och de miljömässiga målen i Agenda 2030. Miljömålen för Mönsterås kommun är indelade i fyra fokusområden:

1. Ett hållbart liv i Mönsterås kommun
2. Fossilbränslefri och energieffektiv kommun
3. En tillgänglig natur med stärkt biologisk mångfald
4. Rent vatten i Mönsterås kommun

Under varje fokusområde finns fyra eller fem olika mål och förslag på åtgärder för att nå målen. Det finns också tre mål som berör alla fokusområden. De handlar om arbetssätt, upphandling och kommunikation. Nedan görs en bedömning huruvida den nya översiktsplanen bedöms motverka eller medverka till att de nationella miljömålen samt de lokala miljömålen kan uppfyllas.

Begränsad klimatpåverkan

Lokalt miljömål - *Fossilbränslefri och energieffektiv kommun*

Översiktsplanen medför ett minskat transportbehov genom utbyggnadsprinciperna. Samtidigt antas behovet öka något till följd av ökad befolkning i både centrala och perifera lägen, samt de föreslagna åtgärderna med nya trafikplatser i Ålem och Mönsterås. Vidare satsar översiktsplanen på järnväg, samt att överföra tunga transporter till järnväg. Bland annat ska kommunen verka för en elektrifiering av Stångådalsbanan inklusive bandelen till Södras verksamhetsområde.

För att ytterligare stärka möjligheten att cykla föreslås ett antal vägsträckningar inom kommunen att förse med gång- och cykelstråk. Genom att stärka gång- och cykelnätet kan invånarna erbjudas en mer hälsosam och hållbar livsmiljö samt främja ett fossilfritt samhälle samt bidrar till att minska de biltransporter som är kortare än cirka tre kilometer. För de resor som är mer än tre kilometer, bedöms bilen fortsatt vara det dominerande färdmedlet.

---

¹³ Miljömål 2020-2025 Mönsterås kommun, antagen i KF 2020-05-18

Kommunens långsiktiga vision är att öka mängden förnyelsebara och fossilfria energikällor och en av översiktsplanens strategier är att möjliggöra en hållbar och grön framtid. Vid bruket föreslås ytor för nya verksamhets- och industriområden i anslutning till det befintliga verksamhetsområdet, där de nya verksamheterna kan nyttja överskottsenergi från Södra. Vid Grimhult planeras en biogasanläggning, som kan användas som bränsle både i lastbilar och fartyg, eller inom industrin. Vidare redovisas ett antal ställningstaganden i översiktsplanen som berör vindkraft, vattenkraft samt solcellspark, och som säkerställer eventuella framtida etableringar.

Översiktsplanen bedöms medverka till att miljömålet uppfylls.

Frisk luft

Lokalt miljömål - *Fossilbränslefri och energieffektiv kommun*

Se bedömning under miljömålet *Begränsad klimatpåverkan*.

Ingen övergödning

Lokalt miljömål - *Rent vatten i Mönsterås kommun*

I översiktsplaneförslaget anges ett antal ställningstaganden som medför positiva effekter för miljö kvalitetsnormerna för vatten och som är i linje med förbättringskravet. Vidare anges att kommunen ska säkerställa ytor för dagvattenhantering på allmän plats i detaljplanerna samt att vid plan- och lovgivning så ska kommunen säkerställa att vattenkvaliteten inte försämras i recipienterna. Ställningstagandena visar att kommunen har en medvetenhet samt en vilja med att arbeta för förbättrade vattenförekomster.

Översiktsplanen bedöms medverka till att miljömålet uppfylls.

Levande sjöar och vattendrag

Lokalt miljömål - *En tillgänglig natur med stärkt biologisk mångfald*

I översiktsplaneförslaget anges ett antal ställningstaganden som medför positiva effekter för miljö kvalitetsnormerna för vatten och som är i linje med förbättringskravet. Exempelvis anges att kommunens vatten ska skyddas mot åtgärder som negativt kan påverka vattenkvaliteten. Vidare anges att kommunen ska säkerställa ytor för dagvattenhantering på allmänplats i detaljplanerna samt att vid plan- och lovgivning så ska kommunen säkerställa att vattenkvaliteten inte försämras i recipienterna. Ställningstagandena visar att kommunen har en medvetenhet samt en vilja med att arbeta för förbättrade vattenförekomster. I översiktsplanen pekas grönområden, samt blå-gröna strukturer ut på markanvändningskartan. Bland annat ett grönt stråk i nord-sydlig riktning mellan Alsterån och Emån. Ett antal ställningstaganden anges som både säkerställer och skyddar de gröna och blå områdena, vilket bidrar till positiva effekter för grön infrastruktur samt konnektivitet.

Översiktsplanen bedöms medverka till att miljömålet kan uppnås.

Grundvatten av god kvalitet

Lokalt miljömål - *Rent vatten i Mönsterås kommun*

I översiktsplanen anges att hänsyn ska tas till områden som är av betydelse för grundvattenbildning. Exploatering och andra verksamheter som riskerar att försämra områdets naturliga förmåga att fördröja, rena och infiltrera vatten ska undvikas. Byggnation inom vattenskyddsområden ska ske restriktivt och undviks i områden med begränsad eller otillräcklig tillgång till grundvatten. Verksamheter som leder till en ökad infiltration av föroreningar ska förebyggas och undvikas.

Översiktsplanen bedöms medverka till att miljömålet uppfylls.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Lokalt miljömål - *En tillgänglig natur med stärkt biologisk mångfald*

I översiktsplanen anges möjligheter att utveckla skärgården, samtidigt som dess värden beaktas. Blå- gröna strukturer. I översiktsplanen pekas blå-gröna strukturer ut på markanvändningskartan. Ett antal ställningstaganden anges som både säkerställer och skyddar de gröna och blå områdena, vilket bidrar till positiva effekter för grön infrastruktur samt konnektivitet.

Översiktsplanen bedöms medverka till att miljömålet uppfylls.

Myllrande våtmarker

Lokalt miljömål - *En tillgänglig natur med stärkt biologisk mångfald*

I översiktsplanen anges att kommunen ska verka för att andelen våtmarksarealer i kommunen ska öka. Intentionerna är goda, då våtmarker ger en effektiv renings samt naturlig fördröjning av vatten. Vilka våtmarksområden som ska öka, samt om kommunen avser att anlägga eller restaurera nya eller befintliga våtmarker framgår inte i översiktsplanen. Att peka ut våtmarksområdena i översiktsplanen skulle ge goda förutsättningar för att bibehålla och förbättra ekosystemtjänsterna. Emåns nedre lopp och utlopp i Östersjön är också utpekade som Ramsar-område. Området är skyddat i översiktsplanen genom att det ingår i de utpekade blå-gröna stråken, och ger ett extra skydd från exploatering och påverkan.

Hur kommunen ska arbeta för att andelen våtmarksarealer i Mönsterås kommun finns även redovisad i Miljömål för Mönsterås kommun 2020–2025.

Översiktsplanen bedöms medverka till att miljömålet uppfylls.

Levande skogar

Lokalt miljömål - *Ett hållbart liv i Mönsterås kommun samt En tillgänglig natur med stärkt biologisk mångfald*

Översiktsplaneförslaget bygger på en struktur som innebär att tyngdpunkten för den framtida utvecklingen ska vara knuten till centralorten och serviceorterna, men bostadsbebyggelse föreslås även i landsbygdsorterna.

Översiktsplanens strategi medför att andelen skogsmark som tas i anspråk bedöms vara begränsad i förhållande till den stora andel skogsmark som finns inom kommunen idag.

Översiktsplanen bedöms varken medverka eller motverka miljömålet.

Ett rikt odlingslandskap

Lokalt miljömål - *Ett hållbart liv i Mönsterås kommun*

I översiktsplaneförslaget föreslås nio utvecklingsområden som i olika omfattning tar jordbruksmark i anspråk (enligt data från Länsstyrelsen gällande produktiv åkermark), vilket medför negativa konsekvenser för jordbruket som näring. För samtliga av dessa har bedömningen utförts att de utgör ett väsentligt samhällsintresse som inte kan lokaliseras på annan plats. Den totala andelen som tas i anspråk för utvecklingsområdena är 1,4% av kommunens totala andel jordbruksmark, vilket bedöms som en liten del. Andelen som tas i anspråk av Kalmar läns totala jordbruksmark är mycket mindre, det vill säga 0,05 %.

Anspråktagandet av jordbruksmarken bedöms inte försvåra möjligheterna att fortsatt bedriva jordbruk och påverkar bedöms inte påverka livsmedelsproduktionen på vare sig lokal eller regional nivå. Dock kan jordbruksmarken som ekosystemtjänst påverkas negativt. Sammantaget bedöms de negativa konsekvenserna på jordbruken som liten.

Översiktsplanen bedöms till viss del motverka miljömålet.

God bebyggd miljö

Lokalt miljömål - *Ett hållbart liv i Mönsterås kommun*

Förutsättningarna för god hälsa kan bland annat bero på vilka störningsmoment av olika slag som befolkningen utsätts för, samt hur tillgängligheten till rekreation, återhämtning och upplevelser ser ut. Planförslaget bedöms innebära att risken för allvarliga konsekvenser till följd av klimatförändringar, så som översvämningar samt ras och skred, minskar.

Bevarande och förstärkande av grönområden samverkar således med klimatanpassningar i samhällsplaneringen. Bostadsnära grönytor motverkar också till negativ påverkan från exempelvis trafik genom att rena luften och dämpa buller. I samband med ny bebyggelse och exploatering kommer markföröreningar att åtgärdas, vilket ytterligare minskar risken för negativ påverkan på människors hälsa, även om risken för exponering delvis kvarstår. Risken för trafikolyckor bedöms öka något till följd av ökad befolkning och trafik, dock föreslås planskilda korsningar på E22 för att öka trafiksäkerheten.

Planförslaget bedöms leda till att möjligheterna till rekreation ökar genom att möjligheterna för gång- och cykeltrafik ökar, samt att befintliga grönområden och nya gröonstråk föreslås. Den satsning på rekreation och friluftsliv som planen föreslår bidrar till positiva effekter för befolkning och hälsa. Översiktsplanen möjliggör också för utbyggnad av kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik vilket stärker tillgängligheten för framför allt barn och äldre och skapar ett samhälle där olika människor kan röra sig och nyttja olika områden likvärdigt. Möjligheten till bebyggelse i de mindre orterna stärker möjligheten till bibehållen service och ökar därmed möjligheten för exempelvis äldre eller barnfamiljer att bo kvar. Planen verkar för att stärka näringslivet genom utvecklingsområden för verksamheter, detta kan skapa fler arbetstillfällen och möjlighet till utbildning i kommunen.

Översiktsplaneförslaget bedöms medverka till att miljömålet kan uppnås.

Ett rikt växt och djurliv

Lokalt miljömål - *En tillgänglig natur med stärkt biologisk mångfald*

Översiktsplaneförslaget säkerställer blå-gröna stråk samt grönområden, vilket medför att stora natur- och friluftsområden undantas från exploatering. Ett antal ställningstaganden anges som säkerställer och skyddar de gröna och blå områdena, vilket bidrar till grön infrastruktur samt konnektivitet. Säkerställandet bidrar även till positiva effekter för den understödjande ekosystemtjänsten biologisk mångfald och fotosyntes.

I översiktsplaneförslaget anges att kommunen ska beakta skadelindringshierarkin vid förlust av blå-gröna ytor, samt inom områden med höga naturvärden. Arbetetsättet innebär att skador vid exploatering i första hand ska undvikas genom god planering, i andra hand ska hänsyn tas vid utformning nya bebyggelse för att minimera skadan och i tredje hand ska åtgärder på plats genomföras för att så långt det är möjligt mildra negativa effekter. Det är först om skada kan förväntas återstå trots att samtliga dessa åtgärder vidtagits som kompensation kan bli aktuellt.

Översiktsplaneförslaget bedöms medverka till att miljömålet kan uppnås.

10 SAMLAD BEDÖMNING AV MILJÖPÅVERKAN

För att kunna genomföra översiktsplanens intentioner krävs dels framtagande av detaljplaner, dels prövningar och beslut enligt plan- och bygglagen (exempelvis bygglov) och miljöbalken. Under kommande planprocesser och prövningar kommer de utredningar och miljöbedömningar som krävs i vart enskilt fall att utföra. I de fall där detaljplanerna bedöms medföra en betydande miljöpåverkan, kommer en miljöbedömning inklusive MKB att tas fram. Det är i det skedet möjligt att göra mer detaljerade och mer avvägda bedömningar av effekter och konsekvenser.

10.1 ÖVERSIKTSPLANENS MILJÖKONSEKVENSER

Mönsterås kommun har genomfört ett avgränsningssamråd med länsstyrelsen avseende MKB:ns innehåll och omfattning. Resultatet av samrådet är att nedanstående aspekter, se tabell 17, kan medföra en betydande miljöpåverkan. I tabellen redovisas den samlade bedömningen av konsekvenserna på de avgränsade aspekterna.

Tabell 17. Samlad bedömning av konsekvenserna på avgränsade aspekter.

Aspekt	Avgränsning av aspekt	Planförslaget	Nollalternativet
Naturmiljö	Påverkan på viktiga naturmiljöer, riksintressen, grön infrastruktur, biologisk mångfald, samt värdestrakter.	Små positiva konsekvenser	Måttliga negativa konsekvenser
Kulturmiljö	Påverkan på riksintressen för kulturmiljövård, fornlämningar samt påverkan på det gamla kulturella odlingslandskapet.	Måttliga positiva konsekvenser	Små negativa konsekvenser
Rekreation och friluftsliv	Påverkan på riksintresseområden enligt 3 och 4 kap miljöbalken, närrekreationsområden samt de grönområden som bedöms vara viktiga för invånarnas hälsa och välbefinnande.	Små positiva konsekvenser	Små negativa konsekvenser
Jord- och skogsbruk	Påverkan på jord- och skogsbruk	Små negativa konsekvenser	Små negativa konsekvenser
Vattenmiljö	Påverkan på ekologisk och kemisk status på vattenförekomster.	Stora positiva konsekvenser	Stora negativa konsekvenser
Hushållning med vatten	Påverkan på tillgång av dricksvatten och möjligheter till rening av avloppsvatten.	Måttliga positiva konsekvenser	Måttliga negativa konsekvenser
Människors hälsa	Påverkan på människors hälsa från buller samt utsläpp till luft.	Små positiva konsekvenser	Inga/obetydliga konsekvenser
Risk och säkerhet	Aspekten är avgränsad till risker kopplade till farligt gods samt förorenade områden.	Inga/obetydliga konsekvenser	Inga/obetydliga konsekvenser

Klimatanpassning	Påverkan på klimat utifrån risker av ras, skred, erosion samt översvämningar.	Måttliga positiva konsekvenser	Stora negativa konsekvenser
Klimatpåverkan	Möjligheterna till ett klimatsmart resande.	Måttliga positiva konsekvenser	Måttliga negativa konsekvenser

Översiktsplaneförslaget bidrar till positiva miljökonsekvenser för samtliga av de aspekter som har konsekvensbedömts, med undantag av hushållning med naturresurser. Detta beror på att översiktsplanen föreslår nio utvecklingsområden som i olika omfattning tar jordbruksmark i anspråk (enligt data från Länsstyrelsen gällande produktiv åkermark), vilket medför negativa konsekvenser för jordbruket som näring. Den totala andelen som tas i anspråk är begränsad, och bedöms inte påverka livsmedelsproduktionen på vare sig lokal eller regional nivå, och framför allt inte på nationell nivå. Dock kan jordbruksmarken som ekosystemtjänst påverkas negativt.

Översiktsplanen bidrar framför allt till stora positiva konsekvenser för påverkan på *vattenmiljön*. Mönsterås kommun har antagit en vattentjänstplan, som kommer att utgöra ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Översiktsplanen tillsammans med vattentjänstplanen bedöms medföra måttliga positiva konsekvenser för många av de aspekter som är knutna till klimat samt vattenförsörjning.

För nollalternativet varierar konsekvenserna av negativ grad. Allra störst negativa konsekvenser uppstår för aspekten *Klimatanpassning*, då befintlig översiktsplan i stort saknar ställningstaganden och ambitioner för hur kommunen ska arbeta med klimatrelaterade skyddsåtgärder som exempelvis ökade flöden vid skyfall. De negativa konsekvenserna beror också till stora delar av att nollalternativet saknar ställningstaganden, eller så är dessa svaga och allt för övergripande.

10.2 PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSEOMRÅDEN

I Mönsterås kommun finns ett flertal riksintresseområden. I översiktsplanen ska kommunen redovisa eventuella avvikande ståndpunkter, tolkningar och preciseringar av de utpekade riksintresseanspråken. Mönsterås kommun redovisar ett antal ställningstaganden, både generella ställningstaganden som berör samtliga riksintresseområden, men även precisa ställningstaganden för respektive riksintresseändamål. För ett antal riksintressen för kulturmiljövård som bedöms extra känsliga för förändring redovisas även riktlinjer för att värna riksintresset. Översiktsplanens ställningstaganden för respektive riksintresseändamål, medför att det finns goda förutsättningar för att stärka riksintresseområdenas kärnvärden

Ett antal utvecklingsområden berör riksintresseområden, för samtliga görs bedömningen att ingen påtaglig skada uppstår. Risk kan finnas för en påverkan för några av riksintresseområdena, men detta kan hanteras i kommande detaljplaner genom utredningar samt säkerställande av skyddsåtgärder i detaljplaner. Merparten av riksintresseområdena står inte i konflikt med några föreslagna utbyggnadsområden i översiktsplanen.

Hushållningsaspekterna bedöms ha tillgodosetts i kommunens planering.

10.3 PÅVERKAN PÅ MILJÖKVALITETSNORMER

Miljökvalitetsnormer anger den lägsta acceptabla miljökvaliteten i mark, vatten och luft och finns reglerade i miljöbalkens kapitel 5. Normerna syftar till att skydda miljön och människors hälsa.

Luft

Luftkvaliteten inom Mönsterås kommun är, liksom i andra glesbygdskommuner, idag god. Översiktsplaneförslaget saknar konkreta ställningstaganden kopplade till luftkvalitet, men då kommunen utgör en landsbygdskommun, och de uppmätta värdena av luftföroreningar är långt under miljökvalitetsnormerna, bedöms inte behovet vara av samma dignitet som för en kommun som har stora och täta städer med hög andel trafik. Föreslagna utbyggnadsområden bedöms inte medföra en så stor trafikökning att det finns risk för att gränsvärdena för MKN för utomhusluft ska överskridas. Exploatering som föreslås nära vägar med hög trafikintensitet bör utredas i detaljplaneskedet för att säkerställa att god luftkvalitet.

Buller

Sannolikt kommer trafiken öka i framtiden, och med den ökar även bullerpåverkan. Den nya bebyggelsen som föreslås i Mönsterås och Ålem ligger i områden som kan vara påverkade av trafikbuller från E22, dock kan åtgärder genomföras och säkerställas i kommande detaljplaner.

I översiktsplanen finns ett flertal utbyggnadsområden i sydöstra delen av Mönsterås samhälle och längs vägen ut mot Oknö. Den sammanlagda tillkommande bebyggelsen bidrar till utökad trafik längs med Drakenäsvägen och Kuggåsvägen/Långåsen. Den tillkommande trafiken bedöms kunna bli omfattande och riskerar att bullernivåerna längs med Drakenäsvägen och Kuggåsvägen/Långåsen överskrider riktvärdena för både befintliga och nya bostäder. Skyddsåtgärder kan dock genomföras i samband med detaljplan.

Vattenförekomster

Miljökvalitetsnormer (MKN) för landets vattenförekomster är juridiskt bindande (5 kap. MB) och anger den kvalitet som en vattenförekomst ska ha till ett visst år. Enligt EU:s vattendirektiv ska medlemsstaterna skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status (det så kallade förbättringskravet).

I översiktsplanen anges ett antal ställningstaganden som medför positiva effekter för miljökvalitetsnormerna för vatten och som är i linje med förbättringskravet. Vidare anges att kommunen ska säkerställa ytor för dagvattenhantering på allmän plats i detaljplanerna samt vid plan- och lovgivning att vattenkvaliteten inte försämras i recipienterna.

Parallellt med översiktsplanen har kommunen tagit fram en vattentjänstplan. Denna avses utgöra ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. I den miljöbedömning som har utförts i samband med vattentjänstplanen anges att denna skapar goda förutsättningar för att bidra till att vattenkvaliteten i kommunen ökar, samt medverkar till att öka möjligheterna för att uppnå miljökvalitetsnormerna. De prioriteringar, ställningstagande samt åtgärder som anges

i planen bidrar till att begränsa tillförseln av näringsämnen och föroreningar till vattenförekomster.

Vattentjänstplanen och översiktsplaneförslaget kompletterar varandra, och den sammantagna bedömningen är att stora positiva konsekvenser bedöms uppstå för kommunens vattenkvalité och möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten.

Fisk- och musselvatten

I vattenområden som har pekats ut som särskilt värdefulla fiskevatten eller vatten för skaldjursodling för livsmedelsproduktion finns MKN för fisk- och musselvatten. MKN för fisk- och musselvatten är i första hand inriktade på utsläpp från avloppsreningsverk och andra miljöfarliga verksamheter, men kan i vissa fall vara relevanta för exempelvis dagvattenutsläpp från bebyggelse. MKN anger gränsvärden eller riktvärden för ett tiotal olika kemiska och fysiska parametrar. MKN för fisk- och musselvatten infördes i syfte att dels upprätthålla vissa fiskebestånd i sötvatten, dels trygga kvaliteten på musslor och snäckor från havet som används som livsmedel. MKN för fisk- och musselvatten finns i förordningen (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Då Emån också omfattas av MKN för fisk- och musselvatten kan LIS-området påverka miljökvalitetsnormen. MKN för fisk- och musselvatten är i första hand inriktade på utsläpp från avloppsreningsverk och andra miljöfarliga verksamheter, men kan i vissa fall vara relevanta för exempelvis dagvattenutsläpp från bebyggelse. Den framtida dagvattenhanteringen behöver därför säkerställa att de kemiska och fysiska parametrarna i Emån inte försämras. Anpassningsåtgärder kan säkerställas i detaljplaner, varför påverkan bedöms som liten.

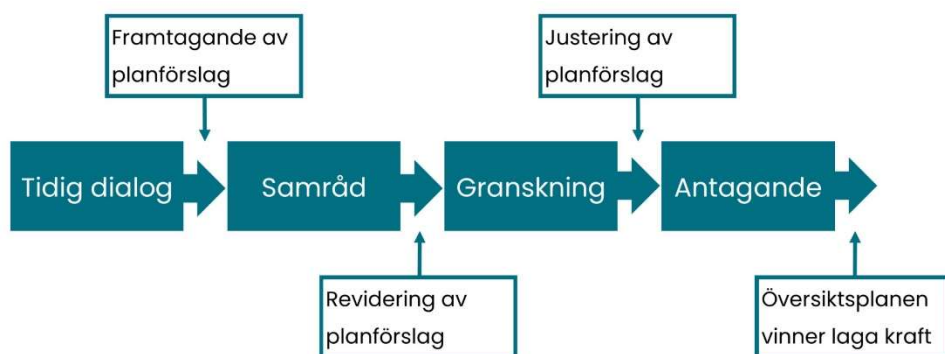

11 FORTSATT ARBETE OCH UPPFÖLJNING

Denna MKB är en del av samrådshandlingen av Mönsterås kommuns nya översiktsplan. Samrådet hölls under årsskiftet 2022/2023 och då lämnades möjligheter för allmänheten och andra att ge synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen och förslaget till översiktsplan.

Enligt miljöbalken ska kommunen ta hänsyn till miljökonsekvensbeskrivningen och inkomna synpunkter innan planen eller programmet antas, vilket innebär att kommunen i arbetet med att ta fram översiktsplanen aktivt måste ta ställning till resultaten av miljökonsekvensbeskrivningen, åtgärdsförslag och inkomna samrådssynpunkter. Efter samrådet sker därför en omarbetning av förslaget för att planen sedan kan gå ut på granskning där myndigheter och medborgare återigen får tycka till.

Målet är att ha en färdigt antagen översiktsplan under år 2024.

Enligt 6 kap. 11 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innefatta en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför. Miljöpåverkan av förslaget till översiktsplanen för Mönsterås kommun kommer att följas upp i samband med utredningar och undersökningar inför eventuell exploatering vid till exempel detaljerade planarbeten eller bygglovsprövningar. Miljösituationen i kommunen följs även kontinuerligt upp inom ramen för det befintliga miljöarbetet i kommunen. Åtgärdsförslag av miljökonsekvensbeskrivningen återfinns under respektive miljöaspekt i kapitel 6 under rubriken *Möjliga åtgärder*.

12 REFERENSER

Boverket (2007). Bostadsnära natur - inspiration & vägledning.

Boverket (2013). Planera för rörelse! – en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen

Länsstyrelsen i Kalmar län (2019). Klimat- och energistrategi för Kalmar län 2019-2023.

Länsstyrelsen Kalmar län (2016). Område av riksintresse för friluftsliv i Kalmar län.

Länsstyrelsen Kalmar län (2015). Underlag till riksintressen för kulturmiljövårderna.

Länsstyrelsen Kalmar län (2016). Värdering av ekosystemtjänster och samhällsnyttor i och i anknytning till Emån.

Mönsterås kommun (2003). Kulturminnesvårdsprogram för Mönsterås kommun.

Mönsterås kommun (2017). Kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer i centrala Mönsterås samhälle.

Mönsterås kommun (2021). Nulägesbeskrivning med kulturhistorisk utgångspunkt – Kunskapsunderlag till ÖP.

Naturvårdsverket (2017). Viktiga begrepp i arbetet med grön infrastruktur

Naturvårdsverket (2005). Allmänt råd om påtaglig skada.

Naturvårdsverket. Skyddad natur. Webb-GIS.

Naturvårdsverket. Sveriges friluftsmål.

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/friluftsliv/sveriges-friluftlivsmal>

Plan- och bygglagen (PBL). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900

WWW.vattenkartan.se

WSP (2021). Dagvatten-, risk-, och sårbarhetsanalys.

WSP (2021). Dagvattenanalys och recipientutredning, Mönsterås kommun

SMHI. [Nationella emissionsdatabasen | SMHI](#)